

3 1761 07810819 8

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
by

Estate of the late
John ^W. C. Watkins

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

NILS KJÆR
SAMLEDE
SKRIFTER

NILS KJÆR

EPISTLER OG
NOVELLER

SAMLEDE SKRIFTER

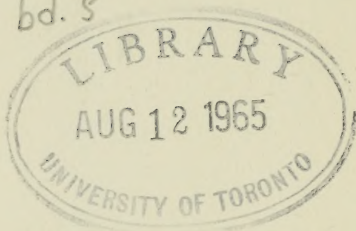
BIND V

KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL

KJØBENHAVN - BERLIN - LONDON
MCMXXI

PT
8950
K6
1921
bd. 5

Copyright 1921
by Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag

998605

EPISTLER

HUGORMEN

En stor sommerdag er en sjelden og synderlig ting paa vore bredder. Den er fjetret af sin egen fuldkommenhed, den fornemmer sin skyfrihed som en selvsagt lykke, den tænker ikke, men straalere bare, den speiler sin pragt fra morgen til kvæld og hensover salig. Den var en solens gave, som vor armodslige snip af jorden for en gang skyld fik lov at modtage uden indsigelser fra nogen kant, uden bitterhed fra indlandsbræen, uden advarsel fra meteorologisk institut, uden en misundelsens sky. Jeg tog min sjægte og rodde ud langs landet for at svinge om odden. Jeg skulde besøge en hugorm, som jeg kjender paa den anden side af aasen. Det er mærk værdig, tænkte jeg, hvormeget væsen folk gjør af den uheldige omstændighed, at de er nødt til at arbeide. De hoverer over det som over en indgrodd dyd, medens det dog staar med rene ord i begyndelsen af bibelen, at det er en straf og en plage. Paa en saadan stor sommerdag som denne blev verden engang færdig, og to unge mennesker, mand og kvinde, slog øinene op og saa hverandres indsolede legemer. Ny-skabte af en Gud, med alle dyrene omkring og med baade gudens og dyrets sjæl i sig smagte de hele fuldmodenheden af den lykke, som alle senere men-

nesker bare kjender fra en mere eller mindre ormstukken side paa de sjeldneste dage: nu blev jeg til, nu tændtes livets baal i mig. Men vi, ak vi arbejder og er besværede. Vi er udjaget af haven og fordrevet mod isen, vi holder vore mange private lykehjul i sving og indbilder os, at uafhængigheden og sindsglæden bestaar i andet end selvforglemmelsen og den ledige gang. Indtil en stor soldag overfalder os og vi kjender vor besøgelses øieblik.

Jeg ror og tænker paa ingenting. Himlen speiler sig i mig, solen har et godt øie til mig, en klæg kvæger sig paa min hals, øerne hildrer langt ude, det er blikkende stille. Jeg kan endda se mit hus, som Skredsvig en trist vinterdag fik indgivelse til at døbe og kaldte *mellankolia*. Der har du ialfald et godt norsk navn, sagde han. Senere har han villet tage det igjen og anvende det paa en af sine egne landeiendomme. Slig er menneskene.

Men huset blir væk, jeg runder odden og nærmer mig mit bestemmelsessted. Der er en liden vik og en skaare i fjeldet opover med lidt løvskog mellem braate og ur. Det er en god stund siden jeg traf hugormen. I den sidste tid har jeg rent forsømt den. Man har andre pligter . . . Strindberg har fortalt, at hugormene paa øerne i den stockholmske skjærgaard ofte silrer helt ned i fjæren og reiser sig fræsende mod fiskere, som vil lande. Slig er de ikke her. De er lige uselskabelige, men naragtig sky af sig. Der kræves taalmodighed og taushed, om man vil overrumple dem, og fremfor alt maa man kunne ligge og bie som en livløs ting. De er vanskelige at vinde. Det har heller ikke lykkes mig mere end med denne ene. Og det ogsaa bare saa som saa.

Jeg trækker baaden halvt paa land og lægger forsigtig i lommen kræmmerhuset med de to æg, jeg har med som foræring og tillokkelse. Den er glad i æg. Ja skulde noget ganske overvinde dens ustyrlige mistænksomhed, maatte det være et nylagt æg. Den fristes mægtig af dets hvidhed og behagelige rundhed; det er glat nok uden nævneværdig spyt; det triller godmodig, uden knur og krampagtige ophævelser gennem svælget og kradser akkurat passe i slimhinden, idet skallet revner. Desuden har ægget høi næringsværdi. Man *gaar* længer paa et æg end paa en rotte eller en padde. Og det gjør en hverken stind eller ubekvem. Det er gavnlig for fordøjelsen.

Jeg lister mig stille op i uren. Min hugorm liker ikke at blive overrasket. Kommer jeg, saa render den. Men er jeg der uden at den har mærket mit komme, ser den yderst ligegyldig ud, medens den i virkeligheden er rasende spændt paa æggene og i ven-skabelighed oplagt paa nederdrægtigheder, fordi, ja bare fordi den er angst, er selve angsten i den forfærdelige og mørke natur. Kvinders og fugles rædsel for slanger er slangens egen til fremmede nerver elektrisk forplantede skræk. Den er det forbandede dyr, og den ved det. Dens klogskab er træskhed, dens bugtninger gyser i kulden af al skabningens had.

Her var det jeg oprindelig mødte den i et ulænde med bringebærbusker og tyrhjelm blandt vindfald og kvas, med glimt udover den blanke fjord mellem rislende tætløvet forhæng af mygkvistede bjærke. Her laa den i ring og sov i en solstrime, akkurat hvor jeg havde tænkt at sætte mig. Jeg holdt paa at slaa den i befippelsen, men kom mig ikke tidsnok

over en passende sten. Og imidlertid blev jeg slagen af dens skjønhed. Den var stor og frodig og af det dunkle slag, hvis rygbaand er utydelig, men paa hvis hovne baghode man kjender arten. Og for en hud, for et stærkt metalskin i balgen om denne krop, som er en eneste vig muskel! Jeg fik lyst til at slaa et halvstik om en træstub med den for at kunne beholde den længe i forvaring til øienslyst. Men manglet fordristelse. Og skjønt jeg blev staaende ganske urørlig, maa den være vaagnet i en anelse, for pludselig løftet den hodet — jeg fornåm dens øie som sting af en odd — og smøg det ligesaa hastig fladt mod gruset, slog med spolen og var uudgrundelig forsvunden.

Slanger i fangenskab er kjedelige og dvaske dyr. Jeg har taget mad og feltstol med mig til reptiliehuset i *jardin des plantes* for endelig engang at kunne bie paa det øieblik, en cobra skulde holde op at fikseren den lille grønne frosk og sluge den. Men det saa ud som det øieblik ikke vilde indtræffe i en overskuelig fremtid. Der blev ringet til lukning for aftenen, og jeg maatte fortrække fra min observationspost og forlade lokalet. Den næste dag sad brilleslangen og stirret paa den samme lille grønne frosk, som mærkelig nok ikke var død af rædsel, men tindret lige venlig med sine smaa kulperleøine. En oppasser, som jeg beklaget mig for, forklarte mig, at slangen først vilde styrte sig over sit bytte i samme sekund som dette bevæget sig. Men da frosken var galvaniseret af den utaaeligen fiksering, kunde dette sekund til min og slangens misfornøielse aldrig oprinde. Det behøver derfor ikke at ha stort paa sig med slangernes hypnotiske magt. Det *kan* være hum-

bug. Aldenstund en hypnotiseret frosk praktisk talt i al magelighed kan udsulte mangfoldige meter brilleslanger.

Derfor foretrækker jeg min vilde hugorm. Den er blottet for den forfængelighed at eie et uimodstaaelig blik. Jeg har aldrig seet smaafugle flyve ind i dens gab, og den har heller ikke anmasset sig med mislykkede opvisninger i den retning. Den spiser uden at omgive denne idræt med svindelagtig mystik. Men ikke destomindre er den et hemmelighedsfuldt dyr. Det har for eksempel været umulig for mig at opdage, hvor den egentlig bor. Jeg har rodet og ledt efter dens bol, men forgjæves. Og jeg har ogsaa i sommerens løb tidt havt den mistænkt for at befinde sig i forventningsfulde omstændigheder; men dens slankhed har omvekslet med partielle fortykkelser for hyppig til, at disse har kunnet skyldes andet end forslugenhed, overernæring og kardialgi. Desuden har jeg aldrig seet den i følge med nogen anden. Det har ogsaa gaaet op for mig, at den muligens kan være en han? Den er et saare hemmelighedsfuldt dyr.

Jeg fortæller ikke naturhistorie. Det er godt mulig at jeg som ukyndig misfortolker mine smaa iagttagelser. Og endnu fjernere ligger det mig at diskutere videnskabelige hypoteser. Vi nærmer os naturen, ikke bare med forskellige forudsætninger, men med forskellige hensigter. Vi finder hvad vi vil finde i den, læser hvad vi ønsker at læse, fordi vor egen grundstemning, vor egen livsfølelse hænger som et farvet slør mellem vore øine og dens ansigt. Naturen er min forestilling plus det ukjendte. Derfor behøver det ikke at angaa mig personlig eller overvælde mig som en uomstødelighed, at en engelsk særling mød den

magiske formel *udvikling* gjorde alle skabninger til bastarder og alt det faste flydende. Han tilfredsstillet sig selv og sin tidsalder. Han saa igjen sine egne og dens træk i naturens ansigt. Men medens jeg heroppe i uren ligger og bier paa min hugorm, falder det mig ind at tænke, at arterne er uforanderlige, at mellemformerne er ufrugtbare og forsvinder og at de første, de nyskabte mennesker vilde faaet et første, rent legemlig stød af en komisk forestilling, om paradisslangen havde hvisket til dem, at de egentlig i bund og grund var aber, som havde gnisset haarene af hverandre under kampen for tilværelsen. Og formodentlig vil en tid komme, da komiken i den darwinske hypotese bliver levningen af dens tilforladelighed. Der fører endda flere hypoteser udenom sandheden end veie til Rom.

Men jeg merker hugormen. Jeg ser den ikke, og den har ikke raslet . . . den har jo ingen barnerangle i enden som sin amerikanske paarørende. Men jeg føler den i nærheden. Den tusler. Jeg løfter mig sagte op paa albuen og dreier hodet. I det samme flyder ormen over mit ben.

Dette var i middagstimen, og trindt omkring hersket en øde stilhed. Den har sin uforklarlige grundenne uendelige nattetaushed under høisommerdagens sol. Det er som sover naturen med vidaabne øine. Og som om den først kan vaagne og gjemme sit hemmelige ansigt for et frækt, skjærende skrig. Her er ingen plads for menneske i det grønne lys under løvet. Her er sløret revnet og naturen blottet. De andre væsener vil være alene. Alt er dødsstille og alt rører sig. Alt er umenneskelig fremmed og fiendsk, ikke et vindpust bevæger løv eller straa, men tyrhjel-

men er blit gal og dasker i luften med de store bladfliger. Det varet en stund, før jeg opfattet, at det hedenske skrig, som stod igjen og skuret i luften, var mit eget. Saa efterlod jeg æggene og gik min vei . . .

EPISTEL ANGAAENDE SJØORMEN

(OPHIS ARCHAIOS)

Der forlyder endnu intet om sjøormen. Den har ikke vist sig i hele denne varme og tørre maaned, som dog pleier at være dens egentlige sæson. Den har ikke engang faaet ind nogen notis i aviserne om hvor og hvorledes den tilbringer sommeren, og den sætter altsaa saa smaat sit rygte paa spil.

Har sjøormen for alvor trukket sig tilbage? Har den opgivet sit gamle hundedaglige tidsfordriv: at aabenbare sig for troværdige vidner og ærte naturvidenskaben? Jeg ved ikke, hvordan andre anskuer sagen, men fordølgger ikke, at mig personlig har sjøormen iaar skuffet. Det er ingen rigtig sommer uden sjøorm. Og ved rigtig sommer forstaar jeg et langt følge af overordentlige soldage med glat fjord og udholdende hede, dage, hvis sekunder som utallige lyk-salighedspunkter flyder sammen til en eneste gylden flade af stillestaaende tid, dage som bugner af ledige øieblikke og i sin ensformighed sletter hverandre sorgløst ud af vor erindring . . . Et stort plask af sjøormen en saadan sommerdag er netop al den sensation vi gisper efter. Det løser vort sinds vegetative fortryllelse og binder øiet til ringene, som føder atter og atter ynglende ringe om ophavsstedet for middags-timens paniske udbrud af skræk.

Men sjøormen er et lunefuldt monstrum. Den har ingenlunde isinde at overlade sit interessante kada-

ver til noget museum. Den dukker op og forsvinder igjen sporløst, og naar det stikker den at lade sig tilsyne, sker det pludselig, uden varsel og før nogen faar tænkt paa at sammenkalde en komite af professorer. Den optræder ligesaa drilsk og hensynsløst overfor zoologerne som sjælen overfor de moderne psykologer. Medens disse sidder og eksperimenterer frem og tilbage og møisommeligt maaler fornemmelser i sine laboratorier, holder sjælen sig stadig udenfor og gaar paa vidvanken mellem digtere og fantaster, uanfægtet af den betænkelige omstændighed, at dens existens betviles eller benægtes af de sagkyndige. Heller ikke paa sjøormen gjør det noget indtryk, at dens solide realitet drages i tvil af de lærde. Den har ingen trang til at legitimere sig som et ordentlig medlem af dyreriget, med stamtavle og latinsk navn. Den holder universitetet for nar og det nu i selve jubilæumsaaret, da alt levende kraftig opildnes til at støtte vor hjemlige videnskab.¹⁾

Den bor paa bunden og har hus i havets indvolde, den vrider sin kjæmpekrop gjennem slugenes gjemte skoge, og i fosforskjæret af dens blinde øie blaffer dybenes blege rædsler. Vælter en uforklarlig opdrift den mod overfladen, sker det naar sting af den mægtige solflom uroer det nederste mørke og turrer dens dvaskhed. Da rører sjøormen sig, da gylpes den ud af afgrundens svælg og hæver sit tanghaarede utyskehode over vandskorpen, medens solskinnets gnistrer i dens skjællede kropsbugter og sjøen vispes til skum af dens spole. Og til vidne paa sin existens tager den i høiden et par troskyldige fiskere, som rør for

¹⁾ Skrevet 1911.

livet iland og overantvorder sine samtidige en dristig beskrivelse af det gruopvækkende kreatur.

Men denne beskrivelse af sjøormen er ikke exakt, erklæres det af professoribus. Hørte den til benfiskene eller til bruskskiskene? Bar den munden under hagen som haien, og hvorledes var gattet egentlig anbragt? Aandet den paaviselig ved gjæller, eller fødte den simpelthen levende unger? Vidnerne blir svaret skyldige, og der gaar et hul paa deres troværdighed, som aldrig lader sig reparere. I bedste fald ansees de herefter for raringer. Jeg kjendte engang en brav mand, som det gik nedover med og som endte sine dage paa fattiggassen, ene og alene fordi han havde seet sjøormen. Men hans fremstilling af havuhyrets skikkelse kunde rigtignok hamle op mod apokalypsens i fantastisk uformelighed. «Han var diger som pipa paa dampsga,» fortalte han. «Og hue var som paa et skurvetrold. Og han gliste med kjæften og hadde hoggtænder som hønn paa en stut. Paa tonga sad det tæt i tæt med tinder i rader som paa en harv. Og øiet paa hannem var som en rød man-eiter under en tangvase. Han reiste bust, og busta var strid af istapper, saa kalt er det dernere paa baan' . .» — «Jeg stod paa sanden ved havet,» skrev Johannes fra Patmos. «Og jeg saa et vildt dyr stige op av havet. Og det havde ti horn og syv hoveder og paa sine horn ti diademer. Og dyret var som en leopard af skikkelse, og dets fødder var ligesom bjørnens og dets kjæft som løvers kjæft.» — Ja hvem skal man nu tro? Ak, der er ikke saa umaadelig en forskjel. Havde min fisker havt kjendskab til diademer og leoparder, vilde han neppe hentet sine lignelser fra stutehorn og harvetinder. Men denne op-

jagede sværm af syner, som efterhaanden flakser sig til en viss orden i fantasien, er jo bare en vilkaarlig fortolkning af den uforklarlige støkk, det ensomme menneske fik foran den bestandig ufortrolige natur. Stir ikke forlænge, siger havet, siger skogene, ellers viser jeg mit ansigt. Og Pan skjærer en grimace, saa den ensomme farer op i sansesløs skræk.

Det er hævet over al tvil, at en mand, som ikke har seet sjøormen, vil have langt flere betingelser for at drive det vidt som naturkyndig end en, som har seet den. Det er ogsaa utvilsomt, at en psykolog, som aldrig har stiftet personlig bekjendtskab med sin eller andres sjæl, vil skaffe sig langt bedre udkomme af psykologien end den fantast, for hvem sjælens realitet er det første af alle axiomer. Men ikke desto mindre vil jeg driste mig til at antage, at den som har seet sjøormen ved noget om naturen, som de lærde ikke drømmer om. Han har oplevet noget, disse aldrig kan faa kontakt med; han har været iland paa en ø, som videnskaben aldrig kan komme til at anse for noget andet end en tom lufthildring.

Selv har jeg aldrig kunnet bekvemme mig til at forkaste sjøormen. Blandt de mere eller mindre sunkne ruiner af min barnetro skal den altid være sikret et smuthul, hvor komplet end dens kredit maatte være forspildt hos anderledestænkende. Alt det nedsættende videnskaben siger om den preller af paa nat-siden af mit væsen. Men dog har jeg opgivet at slaa noget slag for dens realitet f. ex. ved at tage et fotografi af den.

Der er noget jesuiterne eller andre teologer kalder *pia fraus* og som bestaar i, at man anvender et lidet kneb for at hævde en dyrebar sandhed. I en verden,

hvor man paa alle kanter er omgivet af spektikere og agnostikere, bør saadant ikke være utilstedelig. Naar saaledes spiritisterne er overbevist om, at afdødes aander under gunstige omstændigheter formaar at materialisere sig, saa er det let nok for dem at udbrede denne overbevisning til paavirkelige individer i et dunkelt og aandesvangert rum. Men den skeptiske verden erklærer uden videre aandesynerne for subjektive indbildninger, og der staar spiritisterne! Fotograferer de derimod en anæmisk dame indhyllet i et fosforimpregneret gevandt, saa maa selv videnskaben begynde at røre paa sig, og dermed er diskussionen reist, og adskillige kan ledes til erkjendelse af en oversanselig verden.

Opmuntret af dette eksempel foreslog jeg engang en af mine venner blandt malerne at tegne sjøormen frit efter min hukommelse og indlemme den i et fjordparti, som vi derpaa skulde fotografere og indsende billedet til de høilærde. Var portrættet ikke blit godkjendt som ægte ved noget fakultet, kunde jeg ialfald havt en smuk illustration til denne lille epistel. Men tanken blev opgivet af mangel paa en kodak.

Tilslut vil jeg fortælle en historie, som jeg i sin tid hørte af en from mand i det hvide Mogador, hvor alskens vidunderlige fabler nydes i taus andagt og selve røgen af narghilerne virrer hen i flygtige aandegestalter over vore korslagte bens ubevægelighed. Jeg fik den for en liden sølvpenning og gjengiver den uden kommentar.

Der var engang et havuhyre, som i lange tider havde bodd i en hule under kysten af Lanzarote og var faldt ganske sammen af knap ernæring. I gamle

hedenske dage havde det levet rigelig af de indfødtes troldmænd, som styrtedes i havet hver gang deres veirudsigter ikke slog til. Nu levde det af samas og badende børn, men trængte for sit velvære hvert aar en fedet præst. Men præsterne badet sig aldrig paa denne ø saalidt som andre steder, og uhyret svandt ind, medens præsterne til dets ærgrelse svulmede paa det tørre og fattige land. Omsider vendte uhyret derfor vantroen ryggen og svømmede over til Moghrebe. Der lagde det sig nær stranden og afventede de rettroende. En dag kom en fattig fisker ned til stranden, gjorde sin bøn og kastede sit net ud og fangede havuhyret, som var skrumpet sammen af sult og ganske lignede en almindelig blæksprut. Fiskeren bar sin fangst tilorvs og solgte den til en rig købmand. Nu hændte det sig, at samme købmand netop havde besøg af en lærd mand fra det fjerne Tetuan, og da denne lærde fik se uhyret, erklærede han det for et sjeldent og helligt dyr, som under ingen omstændigheder maatte spises. Det hele ulærde Mogador lo ham ud, men han satte sin vilje igjennem og førte dyret med sig i en conca med salt vand og drog til Fez for at skjænke vidunderet til de troendes sol. Men underveis blev hans karavane overfaldt af røvere, og da røverne opdagede dyret, tvang de med pinsler den lærde til at fortære det levende, hvorpaa de skar af hans øren og lod ham løbe uden at antaste hans person. Men alt dette havde uhyret forudseet og kroede sig onskabsfuldt i den lærdes mave. Og nu begav det sig, at det byttede sin sjæl med den lærde mands, hvis egen oprindelige sjæl forlod ham som et pust. Med uhyrets sjæl i sin krop kom han tilbage til Tetuan og satte alle i undren med sin vi-

denskab. Han vidste alt, men havde glemt koranen og sin egen sjæl, og han fornægtede at der gaves havuhyrer. Han lærte, at de ikke var andet end blæk-spruter, og at de smagte bedst raa. Men Allah er stor.

MAGSVEIR

De bad mig for nogen tid siden udtale mig om veiret og aarsvæksten og udsigterne for landmanden. Imidlertid gik dage og uger hen, før jeg fik det nødvendige overblik, og som det pleier at gaa kom andre sagkyndige mig i forkjøbet. Nu kan endog det uøvede øie se, hvorledes aaret arter sig. Forsmaar De alligevel ikke dette sildige bidrag, kan jeg melde tørt og varmt veir paa begge sider af Sankthans. Bønderne er som bekjendt af den anskuelse, at det aldrig kan regne nok paa forsommeren, men iaar overhørte Vorherre deres betænkeligheder. I hele juni hersket varagtig solgangsveir, og omsider blev himlen ganske mat under kuplen af al den hede, som boret sig ned gennem luften. Det blev tørt, saa volden sved paa grundt land, og i vor brønd var vandet minket ned til den rustne bæreme, saa vi for alvor tænkte paa at misbruge seltersvand til kaffekogning.

Men slaamaskinen den knepret ivrig over engene, og livet gik sin store gang gennem blomstringens maaned.

Og endelig slog det om til østenvind, og den kommer paa disse kanter bestandig med regn. Alt regn her er af svensk oprindelse. Og spør De fremdeles om aarsudsigterne, svarer vi derfor tak bra. Det blir et ualmindelig godt høiaar, og poteterne staar

pent i blom og med stort ris; havren er vi ogsaa fornøid med, men jordloppen har faret slemst frem mod turnipsen. Idag regner det som sagt, og vi er desuden inde paa det høisommerlige groplan, da alt sker og skrider af sig selv, og vi mennesker bare i velbehag har at vente og betragte og gjerne for den sags skyld skrive lidt, medens vi alligevel røger vor pipe. Havde det været pent veir, skulde vi plukket aamer af kaalen.

Naturen elsker jo alle lige høit, eller den elsker ingen. Dens væsen er *summa indifferentia*. Men for et hildet øie kan det se ud, som om den har en viss forkjærlighed for alle parasitiske existenser og som om den i al sin ophøiede ligegyldighed ser skjævt til vore anstrengelser for at holde jorden under kultur. Den saar klinte i vor aker som fienden i parabelen, og alt ukrud er uimodstaaeligere i sin udbredelse og lykkeligere i sin trivsel end de vækster, vi mennesker prøver at opelske. Og lykkes det os nogenlunde at holde ugræsset stangen, udkommanderer naturen en ødelæggelsens reserve av specialvaaben: den sender jordlopper mod turnipsen og aamer mod kaalen, den arbeider med stikkelsbærdræbere og eplespindere og holder saavidt muligt en særlig kvalificeret snylter for hver planteart. Og hvor ømt sørger den ikke for krybets velbefindende! Kan nogen skabnings afkom opblomstre i gunstigere forhold end eplespinderens? Med flor om vuggen svaier det i den sagte sommerluftning paa kvistene, og det er sørget viseligen for, at de elskelige millioner smaa ikke skal savne rigelig og kraftig næring under opvæksten. Og der havde jeg saadet romainesalat paa en liden god jordflek. Den vokste og skjød blade

og blev ombundet og var sprød og saftig som Romaine alene kan være. Saa kom fienden. Plante efter plante faldt hen i slappelse og vanmagt og visnet, og saa vi efter, hang der i roden af hver eneste en liden gourmand af en maddik, gul og fed af vellevnet som den japanske gud Hotei og opfattende hele salatplantningen som et behagelig offer af en troende.

Det er under slige omstændigheder man ser sig om efter en ny næringsvei. Eller gaar ud i marken og besøger de oprigtige skadedyr.

Min hugorm maa have formeret sig flittig ifjor, for nu vrimler det af unge slanger paa Paradislandet. De lever et ørkesløst og sorgfrit sportsliv sammen med sin gamle paa bekostning af den dvælende paddebestand om et indtørket vandsig. Disse padder har i den tørre tid gjerne siddet mugne og indskrumpede i skumringen og sukket efter regn. Og før de rigtig fik suk for sig var allerede en og anden af dem spist. Vedkommende havde visselig lidt af overflødig næringsorg. Her paa Paradislandet findes heller ingen af ormenes argeste fiender, ingen pindsvin, og maur bare enkeltvis — formodentlig ensomme forskere, som i ferien er ude og lufter sin videnskab. Først i mai gik der foruroligende rygter om, at en ærværdig maurtue, som i umindelige tider havde staaet ubeboet, var under restauration paa privat initiativ. Men allerede inden den en og tredivte, da braatebrænding ifølge loven ophører, var jeg tiltraadt som konstitueret forsyn og havde beroliget gemytterne. Vi her paa Paradislandet ønsker ikke, at der skal lappes paa ruiner, vi foragter historiske falsa, og med al

den aktivitet, endel ubelimerlige dyr udfolder, nærer vi individualister ingen sympati.

Desværre forfølges nu ormene ogsaa i aviserne, og Kristian Gløersen indstiller dem til udryddelse. Jeg tror vi er for uvorne med vore skadedyr. Vi skrider ind med vigtige politiminer og forstyrrer den skjønne ufred i naturen. Selv har jeg aldrig kunnet bekvemme mig ind i noget selskab for dyrenes beskyttelse, da rovdirene, de ensomste og mindst lykkelige dyr, ikke er taget i venlig betragtning. Desuden findes der ingen grei metode til at beskytte det ene dyr uden at forulempe det andet. Jeg gaar ikke saa langt som til at tage parti for krybet mod de ædlere dyr. Jeg vil ikke have alle hestestemmer imod mig ved at varetage klæggenes interesser; jeg favoriserer kattefamilien paa trods af rotternes misbilligelse, og hoteien i min salat svider jeg ved sagte ild. Men i sin almindelighed er det vistnok gavnlige, at arterne faar nogenlunde frit spillerum især i et land, hvis fauna er tynd og tam. Det vilde være trist aldrig at se en seilende hok i luften eller en hugorm ringe sig under lyngen. Alt det harmløse har en saa umaadelig og triviel overmagt. Vi kan med god samvittighed levne lidt igjen af det som har brod og klo. Derfor glædet det mig, at en bonde fra Salten lagde et godt ord ind for bjørnen — bjørnen som deroppe rusler omkring og tager sig af tingene aldeles som i Asbjørnsens eventyr. Den havde ogsaa taget sig af en gjeit, som gik i aakeren og ikke undsaa sig for at æde af potetrisene. Og man mærket paa alt det bonden sagde, at han var gruelig glad i bjørnen. Men en sliq mand er sjelden og seværdig som et stort gammelt træ.

Ja, ogsaa om træerne har der været skrevet adskil-

lig i den senere tid, og medens jeg husker det, vilde jeg gjerne stemme i med. Der er vel intet land, hvor træerne frister en kummerligere lod end i dette. Jeg regner ikke gran og furu, de upersonligste og selvfølgeligste af alle træsorter, i hvis sturende masser øksen gjerne for mig maa lyse op. De lever ikke individuelt, de mærker ikke videre til aastiderne, de er saa godt vinterklædt om sommeren, at de sveder som bønder, der aldrig løser paa halsekluten, og de bærer tilskue alt det fordystrede alvor, som nu engang præger majoriteten hertillands.

Nei, jeg tænker paa de egentlige træer, de løvede, levende, visnende, hvis safter flyder i ujevnt løb, svulmer eller svinder, og hvis liv har større mening og skjønhed og er saa meget rigere i sommerlig utfoldelse, fordi denne er stakket og forkrænkelig. Og jeg tænker især paa de aldrende træer, de kronede, som overalt ellers i verden fredes og elskes af menneskene, fordi de har overlevet slægt efter slægt og suser af minder.

Jeg husker Drachmann engang sagde, at det som mest forstemte ham i Norge var den historieløse melankoli, som ruger over landet. Han tænkte kanske paa vore byers tarvelige nybyggerkarakter, paa den selvtilfredse beskedenhed og demokratiske nullitet i alt det nye og armoden paa gammelt. Men træerne bygger sig selv, bare de faar fred, og den luksus at eie store træer skulde vi unde os. Den vilde sprede melankolien.

Til Gammelenglands historie hører ekene saavist som katedralerne, og det danskeste af alt dansk er de ældgamle bøge. I vort land er et gammelt træ en sjældenhed. Tømmerbondesynet og nyttegoismen har raadet for vor trækultur, og kan en arkitekt ikke

bygge et hus, er han ialfald mand for at hugge ned en allé.

Jeg gik daglig forbi en bondegaard, hvis eneste pryd var en mægtig ek, der skjærmet huset som en evig velsignelse. En morgen laa den fældet, og bonden stod og flaadde barken af de vældige, afsagede grene. Men huset havde skiftet udseende. Det glante tomt og frækt ud i veiret med sine uskyggede vinduer som om *det* vel endda var hus for at vise sig . . . Der var god pris i garverbark om dagen, derfor tilintetgjorde bonden paa én dag hundrede trofaste somres værk.

Men et folk, som ikke bevarer træerne, lever fra haand til mund, barbarisk, hver generation for sig, i taabelig hæseblæst af modernitet og amerikanisme. Det er istand til alt, ogsaa til at kaste væk sin digtnings, sin tankes, sine minders sprog.

Præterea censeo. Her er det bedst at slutte, her lige paa randen af maalstrævet og langt væk fra aarsvæksten, som det egentlig var meningen at skrive om.

JULIBREV FRA SON

Man er uenig om, hvordan Son egentlig skal staves. Lige siden gamle dage, da trælasthandelen florerede og hollænderne kaldte Kristianiafjorden «het water op te Soon» har det dobbelte o siddet i byens navn. Kofferne er forsvundne, glansen er tabt, og nu holder ogsaa det sidste minde om den, det ene o paa at forsvinde. Worm Müller, som var en konservativ mand, om nogen, modsatte sig rigtignok med energi og forbitrelse den økonomiske stavemaade af navnet med enkelt o. Han kaldte den en vandalisme og brugte endog stærkere ord. Men fremskridtet lader sig ikke stanse hertillands, og kan Son ikke gjøre nogen positiv indsats, saa hindrer dog ingen os fra at tone vor liberalisme med en liden afknapping paa bokstavbudgettet. Vi skriver altsaa *Son*.

Om byens historie ved jeg forøvrig lidet af vigtighed at meddele og nødes til at forbigaa den i taushed. Det fortælles at sorenskriver Falsen skrev sit første grundlovsudkast i Huitfeldtgaarden, men Son har aldrig hovmodet sig af at være grundlovens egentlige vugge, og byen har ogsaa savnet familier som kunde opretholde en tradition. Uden paa nogen maade at kunne kaldes letsindige, lever vi for dagen og har ingen trang til at stikke os frem og udmærke os. Fra det 18. aarhundrede staar der igjen en gammel vakker kjøbmandsgaard, som Dørnbergers pen-

sel har gjort kjendt. Andre monumentale bygværker findes ikke. Vi har hverken kirke eller raadhus eller skole eller fængsel. Børnene undervises paa bedehuset. Vor øvrighed residerer i Drøbak, vort politi bor i Hølen, og skulde nogen føle behov for at arresteres, bør han endelig ikke lade sig afskrække af den lange og daarlige vei.

Om nogen art af industriel bedrift er der i Son ikke tale. Længst nord i byen rager en ensom skorstenspipe tilveirs i minaretagtig ubrugelighed fra et nedlagt sagbrug. Paa tomten omkring den ruster skinnelægningen over henraadnede sviller. Og lidt søndenfor byen ligger Sons værft eller «Værven», bestemt til bygning af lystkuttere og motorbaade. Det er moderne og tidsmæssig udstyret i alle maader, og det er nedlagt. Mellem disse to industrielle uvirkomheder indfattes Son som en liden juvel, venlig og hvidmalet, med blomster og ledige øine bag de blanke ruder, med sønnerne tilsjøs og sommergjæster i de bedste stuer og børn, børn, børn, som overalt og alle vegne straalere af protest mod den ledige dag og fylder den med legens skjønne rastløse alvor.

Alt dette maa ikke forstaaes som om vi i Son slet intet bestiller. Tvertimod — vi handler og vandrer, vi fisker og tilbringer undertiden dage og nætter tilvands, vi har smede og bakere, skræddere og skomakere i vor midte, og vor artistiske sans er saa udviklet, at vi endog har valgt en kunstner til ordfører. Men vi gjør ingen blæst med vor flid. Vi hvirvler ikke støv i veiret med vore stormskridt. Vi virker i det heletaget beroligende paa anstrengte nerver. Men desuden har Son den fordel, at verdens larmende trafik ikke berører den. Vi læser morgenaviserne

først samme dags aften, og de brave mænd, som har forestaaet samfærdsvæsenet i dette strøg af landet, har heldigvis virket bagvendt og mod sin bestemmelse. De har faaet henlagt Saaner jernbanestation saa vel isolert fra menneskelig bebyggelse som mulig, og medens vor naboby Hølen ialfald har banelegemet hængende som et luftsyn over sine tage er adkomsten fra Son til stationen besværliggjort ved hjælp af en sindrig og vidtløftig omvei.

I Son er Hølen berømt ikke alene for sin mølle og sin jernbanebro og sit apotek, men især for sit samlag. Det vilde kunne hænde sig, at de to søsterbyer rent glemte hverandre, om ikke denne institution hindrede samkvemmets tynde traad fra at briste. Det fuldkommen alkoholsvage Son har sit nødvendige korrektiv i Hølen, som stadig leger med ildvandet. Son kan berolige sine tørstige sommergjæster med, at det har Hølen i baghaanden, og berolige sin egen samvittighed med at det dog ikke er som hint Hølen. Paa sin side kan Hølen nyde godt af det pust mon-dænt liv, som tilføres fra Son. En viss moralsk fordel er utvilsomt paa Sons side, en utvilsom materiel paa Hølen.

Samlaget i Hølen er som man ser en saare vigtig indretning, og dog hænger dens bestaaen i et haar. Ved forrige afstemning gjorde en eneste stemme udslaget. Skulde vedkommende borger eller borgerinde af Hølen inden næste plebiscit være død eller have ombestemt sig, eller skulde et fremmed forbudsivrig individ imidlertid være indvandret, — ja, saa stod vi der.¹⁾

¹⁾ Og nu staar vi der! Senere bemærkning.

Da jeg agter at nyde denne verdens goder, medens de endnu findes, tager jeg min baad og ror til Hølen.

Der er ingen livlig færdsel paa Saana. Man skulde ikke tro, at den danner den naturlige forbindelse mellem de to vigtigste stæder i Vestby herred. Belemret som dens løb er af kampestein og raadne tømmerstokker, er den kun navigabel for mindre farkoster. Og alligevel møder jeg lige ovenfor Sonsbroen en enkelt fisker fra det indre. Han agter sig efter grundig overveielse tilfjords. Han har tænkt som saa, at siden hvitningen bevisligen ikke gaar op i landet, kunde det være snodig at se, om den muligvis opholdt sig i sit element. Til den ende har han rustet sig ud med en mægtig svart kaffekjedel. Han vil tage det grundig. Han skal ligge ude til natten paa en strand, rent for sig sjøl. Han skal sanke ved og gjøre op varme og koge kaffe og faa sig en evindeligt røik og være fuldkommen i fred og behagelighed. Vi fælder en aare hver og glider tyst forbi hverandre med et kjendt nik. Vi er ude paa rent tidsfordriv. Bag os slumrer vore pligter. Verden ligger os aaben. Allah er stor.

Nei, der er slet ingen trængsel paa Saana. Og alligevel møder jeg straks efter atter en baad, en munter lystsnekke med unge mennesker, som tilskyndet af sin naturs foretagsomhed allerede har været oppe og udforsket kilderne.

Saana er en besynderlig elv. Dens kilder maa søges helt oppe ved Hølen's samlag, men da disse ingenlunde monner, maa den hente vand ude fra fjorden. Den har egentlig ingen betingelser for at subsistere som elv, men elv vil den være, og saa løser den problemet paa den humoristiske maade, at den flyder

baglængs og mod sin bestemmelse. Blandt floderne er den altsaa en slags kjærring mod strømmen. Men strid er den ikke. Sagtmodig glider den tilbage i sig selv som et grublende sind og speiler himmel og bredder i blank og blid uvidenhed om sin originalitet.

Jeg skaater min baad i Saanas egen retning indover mod kilderne. Nu og da passerer jeg gopler, som har faaet smag for indlandsklima og paa en egen livstræt maade slæber sin gelé gennem det brakke vand. Sivet knipser mod aaren og gnisser ængstelig, naar jeg kommer for nær bredden, og en sjelden gang plasker en vildfarende ørret i farvandet. Bredderne er lodne af orekrat, og rødderne tufser sig frit i luften, hvor isskuringen har skaaret ud lerbunden. Andre steder skubber grundfjeldet glatte næs ud i elven, og bjærkene hælder udover med sit fine frynseværk sidt ned mod vandskorpen, som er belagt med en mat hinde: det er skimmel af alt det blomsterstøv, som gyver udover elvefladen. Henover den er luften tung af vellugtbølger . . . det er kløveremmen fra voldene og den dovne aande af valeriana, som vugges af en svag bris fra de blomstrende linde oppe i lierne.

Man kunde gjerne som et barn give sig til at regne op alt det man ser, alle de sommerlige undre, ens øie kan overkomme, blad for blad og urt for urt. Det blomstrer. Der er drysset ned fra solen millioner spraglede stænk af dens spektrum. Det er som om en regnbue var sprængt og splinterne af den i en byge var slaaet ned over engene. Det blomstrer. Juli blomstrer som januar sner. Men fra begge elvesider hører jeg slaamaskinen rasle ufortrøden. Nu

meier den ned uden persons anseelse græs og ugræs. Hele kolonier af præstekrager falder for den knepende guillotine; ranke ensomme kongsllys hugges lige respektløst ned som de hverdagsligste straa. Det er bare i randene af teigene, i veiter og i røiser, at de prangende og værdiløse vækster faar blivende fred. Her mellem bringebærkjærr og vilde rosenbuske skinner i overstadig mangfoldighed de gulhvide koste paa mjødurten mellem perikum og tyrhjem, her ulmer dunkelviolet natlysenes blomsterstande paa høie stager, her opretholder den svulmende sommer et uforknyt vildnis i det smaa . . .

Jeg naar endelig baadstøen ved Saanas nedre katakter, som nu høistsommers er ganske tørre, og begiver mig opover den støvede landevei til Hø lens hjærte. Under jernbanebroen, hvor togene til og fra verden larmer, ligger posthuset, som bestyres af maleren Karl Johan *Holter*, hvis billeder skildrer landskabet om Saana helst i høstpragt, med tændte løvlier under høi og kjølig himmel. Ogsaa menneskenes løb kan arte sig som Saanas . . . mod bestemmelsen.

Samlagets lille skjænkestue er møbleret med spytebakker, som markerer alle de punkter paa gulvet, hvorhen bønderne endnu ikke er naadd frem med sit spyt. Her er saa mange fluer, at stamgjæster undertiden ikke tror sine egne øine, men disse smaa ulemper tiltrods har stedet sin nødtørftige hygge og sin berettigelse. Ved en forfriskning i disse enkle omgivelser kan en passiar trives. Det er et venlig lidet tilflugtssted for den maadeholdne Dionysos, en beskeden oase, hvis kilder ingenlunde er giftigere end

alle de kvalme flomme af hykleri og nid, som ud-tømmer sig i forbudsfanatismens mudder.

Jeg sidder en stund og følger bøndernes samtale. Den dreier sig udelukkende om klokker og ender med et klokkebytte og en købskaal. Jeg forstaar ikke, men bøier mig for bønders passion for klokkebytte. Selve tiden synes dem mindre værdifuld end dens maalestok; den iler ialfald, medens de bytter. Og desuden maa der være svindel i trafikken, siden enhver er hemmelig utilfreds med sin egen næpe. Saa bryder vi omsider op, og jeg beser egenen, og da jeg endelig ror hjemover, lyser fuldmaanen mig nedover Saanas bugter, og akerriksen skraber i livsglæde paa sit lille fattige instrument.

ROUSSEAUS SKYGGE

Aaret sprang over den besværlige vaar, og det blev sommer uden den lange overflødige indledning af tegn og varsler. Den kom en dag med gjøken, og den tid er inde, da det slet ingen kunst er at leve for mennesker eller dyr eller vækster. Fjorden er blit varm uden solens hjælp af strømmene fra havet, og alt er i orden til de tre maaneders lyse sorgløshed. Jeg har rigtignok aldrig faaet poteterne saa sent i jorden, men det betyder ingenting. De kan blive liggende der saa meget des længer. Imorges da jeg kom ud paa mit land med hakken for at mulde dem, laa en staaform og sov i en af furene. Den skinnede i den aarle rødlige dag som en sammenflydt strøm af nattens dugg, den hang kjølende over min haand, da jeg tog den, og krummede sit legeme i en liden isende vaande af forskrækkelse. Saa begyndte morgenen at brise i det unge bjærkeløv i lierne med den samme vaagnende frysning som ormen, som fjordfladen, som himmelen, hvor de fine fjærskyer sitrer spilede mod det blaa, som den første opstemmende iver i alle de tindrende struber inde fra skogene.

Intet gaar saa let fra haanden som arbeidet med jorden. Fordi det er det egentlige arbeide og alt andet i bedste fald er en afglans af dets herlighed.

Jeg kunde spade i mit sprog og dyrke ord, men de har en uvarig blomstring og bærer ingen frugt i et land, som i de ni mørke maaneder af aaret er dækket af landsmaal. Medens jorden bestandig giver mere igjen end den fik. Den glæder sig ved at pløies, harves, vendes, hakkes; den bøier sig villig under lugt, den møder ens ønsker; den blir bare sur og ilsk og tvær over skjødsløshed. Den har hu til forandringer. Kom ikke igjen hvert aar til den med dine evindelige poteter. Dens onde lune sætter sig i dem som vattersot og tørraate. Men giv den til en afveksling aspargesbønner: Den vil gyde alle sine safter i den nye sæd, den vil føle sig smigret og drive den frem til en høst af hundrede fold. Slig er jorden, den elsker kultur.

Og den, som dyrker jorden, dyrker sit eget sind. Stengadernes mennesker, som indbilder sig, at der opstaar nye sandheder, og at det gjælder at plukke dem, eftersom de skyder op og førend de visner, vil sige, at dette er gammelt forslidt Rousseau. De sender sine børn til kinematograf for at faa fantasien udtørket og afsvid ved hjælp af forfalskede realiteter istedenfor at vise dem det store mysterium i et frøs udfoldelse til plante. Selve naturlæren anvendes til menneskenes fordummelse, fordi man faar vide alt som fremmede, uvedkommende kjendsgjæringer gjennem foredrag, bøger og demonstrationer, medens naturen ikke forraader ét af sine undre uden til den, som ydmygt fatter sig selv, sit væsen, sine vilkaar gjennem det, han med egne sanser opdager af den broderlige verden. Brænd det sørgelige herbarium og laan ikke børn naale til at spidde biller og sommerfugle, men lad det være fremtidens opgave at

skaffe hvert barn sin egen haveflek. Gjør det til en liden trofast deltager i det sommerlige mirakel, nød det til at hente sine tanker af forundringens uudtømmelige brønd istedenfor at plapre opigjen vore egne overantvordede taabeligheder.

Blandt alle de store huse i byerne er ingen hæsligere end de moderne fængsler og skoler. Det er en tankevækkende lighed. De har den dræbende, korrektionelle korrekthet tilfælles; de er bygget slig for at tilføres lys og luft, men lys og luft er der ogsaa i Sahara. Man kan se udenpaa en slig skolebygning, hvad der læres derinde og fremfor alt hvad der forsømmes. Det er den videnskabelige aand med sit lys og sin luft, som staar for anlægget og driften; det er den, som har forfattet de smaa sandige lærebøger og dresseret lærere til at luge væk det frodige mylder i de yngstes forestillingsliv, hvilket endda var udmærket, hvis den videnskabelige aand kunde plante noget i den ryddede muld. Men det er *det*, den ikke kan. Den overrisler med kundskaber, oplysninger, kjendsgjærninger, men de forbliver døde og magtesløse, de preller af paa ligegyldigheden, de omkommer paa veien til sindene i sin egen uanvendelighed. Lad det være fremtidens opgave at skaffe ørkenskolens sønner hver sin lille oase. Var det en fri bedrift at opdrage unge i dette rige, og forbeholdt staten sig ikke ret til ensartet overstøvning af intelligenserne, vilde jeg tænke paa at oprette en skole med en have, en skog og en fjord til undervisningsgjenstande og med selve den hastige sommer til leder. Den vilde tage bøkerne fra dem og indprente dem sine ældgamle sandheder om arbejde og leg, om tidlig opstaaen, om uskyld og god samvittighed; den vilde

ikke gjemme et under for deres øine eller give dem en eneste upaalidelig forklaring. Deres bevidsthed skulde blive klar som dagens lys af at vaage ved de virkelige, de groende ting. De skulde udstyres som letbevæbnede og ikke sukke under kundskaber, de skulde lære at styre sit videbegjær for ikke at komme paa vildstraa i mangfoldigheden, og viste nogen af dem distinkt videnskabelige anlæg, skulde han blidt udelukkes, thi det videnskabelige menneske er, som det heder i en af de store bøger:

ganz wie ein Thier auf dürrer Heide,
von einem bösen Geist im Kreis herumgeführt,
und rings umher liegt schöne, grüne Weide.

Vi gjør kanske lidt nar af os selv ved at opstille det videnskabelige menneske som mønster og gjøre dets anskuelsesform til norm. Den omsiggribende nysgjerrighed og lysten til at sønderlemme er kanske ikke den eneste og ialfald ikke den fuldkomneste vei til levende erkjendelse. Idag er jeg uafladelig enig med Rousseau. Hans skygge hviler over mine betragtninger.

Stengadernes mennesker svæver i en vildfarelse, naar de tror, det er et fattig liv, som føres udenfor begivenhedernes dansende lysring. De forundrer sig over, at man kan leve uden fornøielser, uden kunst, uden theater. Men de fleste mennesker i de fleste land lever slig og har bestandig levet slig. De har den oprindelige livskraft, de trænger ingen kunstig energitilførsel, de er verdens salt, fordi deres tilværelse har sin mening, sin simple skjønhet, sin guddommelige lov. Kjære Jean Jacques, det er netop blandt de millioner, der ikke engang kjender Deres

navn, de mennesker findes, som ved sit liv giver Dem ret.

De er fortræffelige, ja ganske udmærkede og i sin slags absolut uundværlige de mennesker, som med hud og haar, i sind og skind, uden tvil og bagtanker er børn af sin tid. Men de er lidt ulystelige. De er blomsten af enhver tidsalders halvdannelse. De er geledderne under opsvingning til hurrapladsen. Indbildske fremskridtsobskuranter, som tror at hver liden opfindelse, hver ny videnskabelig hypotese har rækkevidde i retning af tilværelsesproblemets løsning. At være barn af sin tid er at dele alle sin tids fremskridende dumheder, at lade sin tro bestemmes af de sidste bulletiner fra den tyske bibelkritik og grundlægge sit evighedshaab paa Metschnikofs udryddelse af tyktarmens bakterier. Det er at læse de sidste bøger, fordi de næstsidste alt er glemt. Det er at gjøre sin hjærne til et museum for selvmodsigelser: at være tilhængere af fred og af forsvar, af frihandel og beskyttelse, af nationalisme og socialisme, af riks- og landsmaal, af familielivet og dets undergang. Kaos er et navn paa løgn, og logik kan bare læres af naturen, som ogsaa er den høie skole for taalmod og haab.

Ja, den som dyrker jorden, dyrker sit sind. Solen er kommen høiere; nede i bakkeskraaningens staar en apal i lysende juniflor, og rundt under den paa engen har løvetanden aabnet sig efter nattesøvnen og holder sine tusen runde solspeil mod dagen. Sommeren er endnu i sin første ungdom. Aspeløvet er brunt og svedt og har endnu ikke lært sig den ængstelige raslen, den lille hoste, hvormed det erfarne træ fra Mellemeuropa udtrykker sin nervøse for-

nemmelse af vor sommers uvarighed. En enkelt fri gran kaster skyggen indover marken, hvor jeg arbejder — en stor silhouet, en skikkelse, et præstelig omrids — Rousseau i sin armeniske kaftan . . . Det er skyggen, som er faldt ind over mine betragtninger.

— De havde ret, Jean Jaques, ogsaa deri, at De var det bedste af alle mennesker. Men var De egentlig en eneste gang lykkelig?

— Det var, naar jeg ikke netop manglet det allernødvendigste, at jeg følte mig som den allerulykkeligste blandt de dødelige.

— Ja, De har fældt mange taarer i Deres liv, men De fortalte engang, at De kunde sidde paa en sten ved stranden i timevis og more Dem med at se taarerne falde i vandet og danne ringer. Det tyder ikke paa fortvilelse?

Skyggeansigtet mørkner. Han fordrager ikke gjøn.

— De citerede nys et vers, siger han. C'était de l'Allemand. Voila au moins une de mes pensées bien traduite. Eders videnskabelige hoder tilhører fremdeles det Holbachske koteri. Man paastod, at jeg ikke vilde holde ud i tre maaneder i ensomheden borte fra deres Paris, deres videnskabelige vrøvl og deres theater. Men havde det ikke været den fordringsfulde madame d'Epinau, som bestandig kjedet sig — —

Og Therese, lægger jeg i tankerne til, men siger:

— Ja hun var Dem til plage, fordi De ikke elsket hende.

Havde det været madame d'Houdetot — —

— Men hun elsket en slubbet, som sad og snorkete, da jeg forelæste hende mit brev til Voltaire.

Skyggen fortaber sig i sine bekjendelser, som læ-

rer mig, hvor umulig det er for os at flygte, selv om vi aldrig saa godt indser, at vi intet bedre har at gjøre. Jeg mærker, at jeg staar med hakken og mulder mine poteter tankeløst og ufuldkomment. Solen er begyndt at brænde, og dette arbeide med jorden, dette egentlige arbeide, gaar ikke egentlig saa let fra haanden. Det falder traat som selve pennens. Gud ved ogsaa, om der vil skyde noget op af min stengrund.

— Det tyske vers, jeg citerede, siger jeg til skyggen, var af Mefistofeles.

VESTLANDSREISE

I.

Forrige gang jeg landet ved Gulsvik for at naa Bergen — det er nu en liden menneskealder siden — tog landeveien imod den reisende og maatte opvandles i hele sin taalmodige længde af den, som af iøinefaldende grunde ikke ønsket skyds. Hvad der dengang rørte mig dybt og nær forspildte min reise var hallingdølernes gjæstfrihed og mennesketillid. Paa den første gaard jeg overnattet i Flaa, hændte det sig, at folkene skulde til sæters tidlig den næste dag. Men de viste mig om kvælden, hvor jeg kunde finde mad og drikke, og de opfordret mig kraftig til at leve vel og stanse saa længe jeg lystet. Jeg takket og gik til ro. Den næste morgen, da jeg stod op, var gaarden som uddød, og husene stod søndagsstille efterladt om det sommergrønne tun. Jeg gik til skaalen efter ved og gjorde op varme og kokte kaffe. Men gav mig liden tid, for jeg var fuld af lyst paa vandring -- jeg agtet mig høit op i Gol inden kvæld. Da jeg havde raket gløerne fra hverandre, og medens jeg ventet paa, at gruen skulde svales, tog jeg huset i øiesyn. Alt var aabent og ulaast i stuer og stabur. Og hvad der med engang vakte min betænkelighed og omsorg var et skab med gammelt vakkert sølv, støp og tunge skeer. Sæt nu,

tænkte jeg, at der kommer en omstreifer og forsyner sig fordomsfrit af al denne naive velstand. Jeg vilde aldrig kunne overleve det. Disse gode menneskers adelige tillidsfuldhed maatte ikke udsættes for nogen skuffelse. Jeg fik heller blive over en dag og passe huset . . . Timerne krøb langsomt hen, jeg fordrev enkelte af dem ved udendørs arbejde — hugget ved og prøvet forgjæves at lappe en raadden grind. Andre tilbragte jeg i den store lave stue, hvor et ældgammelt slagværk pirket i tiden med mødige visere. Men den dagen gik . . .

Den næste blev længere. Der stod en rok henne ved et vindu, en rigtig vindskibelig gammel konerok, og i en krok laa de pølserunde, men aandelette uldtuller finkardet. Om jeg forsøgte at spinde! Jeg begyndte at traæ rokken, men husket i tide paa Sardanapals advarende eksempel.

Over middag gav jeg mig til at læse i Bibelen. Jeg begyndte paa første side i første Mosebok, og den dag indhentet jeg Josva. Da jeg lagde mig om kvælden var jeg alt begyndt at gjøre mig forligt med den tanke, at folkene maaske ikke kom og befride mig, før jeg sad opover ørene i Johannes aabenbaring —. Den næste dag var lodderne rundet ned og slaguret sovnet fra sit oldingagtige tidsfordriv. Jeg satte glasdøren til talskiven paa vid væg som en invitation til edderkoppene om at spinde kingler mellem viserne. Den dag ringlet ingen fredelig blaa røg op fra skorstenen paa den gaards ildhus. Jeg ernæret mig af levse og spegekjød og drak af selvopgivelse ublandet vand. Mellem maaltiderne arbeidet jeg tungt med Dommernes bok.

Næste dag indtraadte der en forbedring i mine

kaar: der viste sig en kat. Jeg stod netop ude i den vantrivelige bondehave og beskar døde grene paa et sygt moreltræ, da til min usigelige glæde stilhedens, velværets, eftertankens hellige dyr indfandt sig, blidelig stemt, paa myg taa, med halen ret tilveirs som et venlig overrasket udraabstegn over sin prik! — Pus, sagde jeg. Pus! med al den ømhed i stemmen, der skal til for at bedaare en vild fremmed kat. Hun saa paa mig med et blik, som i middagens solskin saavidt fik klemt sig ud gennem pupillernes linjetynde revne og altsaa godt kunde komme fra et falsk hjærte. Men derpaa strøg hun sig mod mit ben, og inden aften laa hun og mol i mit fang og fik mig til at forsømme min bibellæsning. Jeg følte mig ikke længer som en stundesløs indespærret i et Tide-mansk interiør, jeg gav mig hen i robinsonaden og kaldte katten Fredag. Og omsider den syvende dag kom ogsaa folkene, og jeg takket for mig og optog igjen min lidt afbrudte vandring. Siden har jeg ikke nydt hallingdalsk gjæstfrihed, men alt dette tjener bare til at anskueliggjøre den store forskjel mellem reiselivet i dalen før og nu.

Nu altsaa staar toget og venter en paa Gulsvik station, og i samme øieblik det med et forfærdelig ryk slider sig løs, forkyndes der, at middagen er serveret. Vort selskab hører til den første misundelsesværdige bordsætning, og medens jeg sidder der og balancerer suppen og glasset og gennem det brede klare vindu har øie for Hallingdalens ensformige skjønhed, rører det mig ikke som det kanske burde, at denne spisevogn egentlig ruller hen over radikaleren Abrahamsens hjærte. Den gamle gaard i Flaa, hvor jeg fordem for eneste gang i mit liv passet

paa sølv, faar jeg et glimt af. Mon deres gjæstfrihed og tillid er den samme! Mon de ikke alt bittert har erfaret fordelene ved laaste døre, nu selve dalen har faaet en aaben dør ud til verden og alt dens væsen! Dette stadig gjenkommende syn af en hel husvogn stuvende fuld af mennesker, der uafsladeligen spiser og drikker som til gjæstebud, denne daglige europæiske gennemtræk maa vel gjøre et overvældende indtryk ialfald paa de unges sind og vække urimelige og vinkende forestillinger om herligheden i de store byer og de fremmede lande. Det er kanske noget sligt Abrahamsen har frygtet, da han vilde forbyde spisevognen. Abrahamsen har betragtet spisevognen som symbolet paa civilisationens fordærvelse. Abrahamsen har i fantasien udmalt sig vilde internationale orgier med spisevognen som skueplads, og Abrahamsen har villet skaane dalen for dette syn. Bergensbanen fik heller som turistbane rulle pokker ivold med et dusin haardføre og til forsagelser vante reisende og med alle de millioner, den har kostet. Jeg har alligevel ikke det ringeste andet at indvende mod Abrahamsen end at han er handelsminister. Og derfor ringer navnet i mine ører hele dalen opover, stampende skanderet af stødbolter og klaffer under den seierrige spisevogn.

Og det er ganske besynderlig: det samme hænder os alle. Der findes saa mange af Abrahamsens art og kald, vi helst ikke gidder tænke paa; de fængsler os hverken ved hvad de gjør eller siger. De er slet ikke mærkelige eller fremskudte af naturen. Men de minder os ihærdig om sin existens; de surrer etsteds uafsladelig indenfor vort bevidsthedsomraade, indtil de omsider pludselig forstummer og det bliver vel-

gjørende stille efter dem. Da har de endelig faaet anbragt sig i en passende hvilestilling — —

Nu begynder toget for alvor at stige. Vi er forbi den sidste station i østlandsbygden, over skogene og oppe i smaabjærkenes region — det bærer indover Ustedalen, vi har alt passeret den første sneforbygning. Det store vand tilvenstre — det er vel Ustavand — ligger mørkt og foruroliget under de flagrende kast af vinter fra Hallingskarvet. Vi ruller ind i den store norske ørken.

II.

Finse har en storartet beliggenhed: ved bredden af en isflade, som i aarets varmeste maaned forvandler sig til et graat vand, med graa nuter trindt omkring og Hardangerjøkelens blaagrønne brudte isvægge og mægtige sneryg opskudt hinsides vandet. Man tror sig hensat til et nybygge i Klondyke eller Østsibirien. Her gror naturligvis ikke en busk, end ikke en dværgbjerk, men paa bordet i fjeldstuens venlige spisesal kan man gjøre studier i den alpine flora: der findes bergfruer, isranunkler og reinblom, men udendørs formoder jeg selv disse haardføre planter frister et kummerlig liv. Selve dyrelivet er armt. Intet sagn om fuglekvidder. En sjelden gang en gammel ravn, men en mængde *lemæn*.

Jeg har bestandig hørt disse dyr berømmes som paradigmer paa det koleriske temperament, og jeg benytter mit høifjeldsophold til at experimentere med deres uimodtagelighed for uskyldig spøg. Dette er vistnok en spinkel sidegren af naturvidenskaben, men den er hidtil ganske sørgelig forsømt. Det har

nylig lykkes mig at fremkalde en agtet samtids raseri ved nogen letsindige ytringer om Darwin og den meget brugbare religion, der bærer hans navn; men nu var det første gang, jeg skulde sætte mig i forbindelse med skabninger, som har ord for at være rene specialister i indignation.

Det første exemplar af lemænslægten, jeg paatraf, bekræftede mine formodninger og den almindelige opinion om racen. Det ventede ikke til jeg forsigtig, forsigtig pirket i den sorte og gulflammede pels med kjæppen. Det gav sit mishag luft uden foranledning, ja hele den lille opbragte dukkemuffe gnistret i en elektrisk udladning af sinne og formelig svulmet op til et nyt volumen af modstandskraft. De to gnagetænder gliste af morderisk vellyst ved tanken paa mine skosnuder. Dyret strittet af indsigelser og udstødte skingrende hvin: det saa et øieblik ud som om det vilde slaa *til*. Det raabte endog paa sin kone og tog hende til vidne paa, at jeg øieblikkelig skulde udkastes. Mindre kunde ikke gjøre det. Jeg har aldrig i mit liv traadt saa forkjert op i en idyl! — — Men det er alligevel en overdrivelse, at lemænet sprækker af berettiget harme. Det faar muligens en indre skade, og det er tænkelig, at ældre lemæner med anlæg til aareforkalkning kan rammes af hjærneslag, hvis de irriteres: man kan aldrig vide det, man kan aldrig være forsigtig *nok*.

Det er klarveir idag, og det snor fra bræen. Jeg er kommet høit op i uren og foran mig, bag mig, breder sig videnom det døde rige, men under mig i dalen ligger Finse nybygge og banelegemet, beskyttet af dobbelte rækker sneskjærme. Jeg vil ikke vandre længere indover fjeldet end jeg har dette sikre

øienhold i civilisationens forpost. Denne natur er ganske vist ophøiet og overvældende, men mit øie er sundt enig med bondens derom, at den er styg. Al denne graasteinsherlighed gjør sindet sultent paa nærende indtryk. Naar man ikke engang kjender navnene paa nogen af disse nuter, er de ligesaa interesseløse som de ubeskrevne gravmonumenter i et udsalg. Desuden henvender de sig bare til den næviseste menneskelige egenskab: ærgjerrigheden. Man maa endelig have været paa toppen af den høieste og kunne fortælle det, hæsblæsende af bedriften og blomstændighederne, for at føle betydeligheden af sit jeg. I denne forbindelse vil jeg ikke engang tale om et saa kompromitteret punkt af kloden som Nordpolen — —

Fra min første allerede noksom omtalte reise vestover har jeg en liden erindring: Det var ikke saa langt her fra Finse — indover mod Laaghellerhøgderne. Det var i skumringen, og det regnet, regnet. *Det regnet.* Jeg havde sat mig paa en sten og lod det regne. Da blev jeg vår en underlig lang og lidt skjæv skikkelse, som sindig, men uden tøven og vankelmod nærmet sig. Jeg saa den som gjennem strengene paa en utænkelig tætstrenget harpe. Det var en mandsperson, og han begav sig forbi mig, og jeg havde hans udseende paa mindre end to skridts afstand. Han var sortklædt og langskjødte, ualminnelig sortklædt og langskjødte, og idet han pludselig vendte hovedet, saa jeg, at han manglede ansigt: det var udvisket af et uransagelig smil, der svævet blaalig og ensomt i regnskodden som fosforglorien om en bedærvet sild. Han holdt paraplyen — thi han anvendte tillige paraply — høit hævet over en

høi floshat, og jeg hørte tydelig, hvordan vandet sutret i hans galoger; han var intet optisk bedrag av gjennemsnittet. Han saa ud som en opbyggelse, der var gaaet i sig selv og klabbet sammen til en eneste skikkelse af fugt og mugg, og — netop fordi han indfandt sig saa over al beskrivelse paatværs af al rimelighed, uventet som et meteor, men baade kisteklædt og kortskallet, og fordi han ikke lod sig mærke med naturen og naturen heller ikke lod til at kjende ham, saa forstod jeg med en gang, at det var selve *vestlandsfanden*.

— Aha, tænkte jeg. Paa veien til Storthinget!

Jeg er ikke allerværst overtroisk. Men det krøb mig dog lidt koldt nedover ryggen, hvadenten det nu kom sig af regnet eller af *ham*. Desuden er det akkurat det samme om fanden er til eller ei; men tænk paa, hvad han repræsenterer! En magt, der sindig og sikkert som en sott erobrer os, trænger afveien vort sprog, formen for vort livsmod, nedhysser vor latter, stempler os som fremmede i vort eget land, omringer os med love, lugter paa vore glas, kommer vore letsindigheder i hu og regner paa indtægten af vore overtrædelser!

I eventyret kommer en fattigmand og ber gutten om en skilling i Guds navn. Og for hver skilling, han tigger sig til, indfinder han sig paany, større og styggere og graadigere. Og enden paa eventyret er den, at hvert af hans egne, men ingenlunde nogen af guttens ønsker gaar i opfyldelse. Lad os alligevel gjøre som gutten: laate vor laat og lege med strengene til vi sidder for opgangen til galgen. Om sider blir der kanske dans i landet.

..Jeg stiger ned fra høiden, som stemmer til alvor

og forkyndelse og reiser videre vestover med Europa-toget. Det er fuldt i korridorerne, folk trænger sig om vinduerne, det vrimler med ord af de store lyse sprog: passiar, beundringsudbrud over udsigterne, som uafladelig afklippes af en overbygning eller en tunnel. Det skifter med blændende soldag og mat lampeskin. Vi larmer gennem Reinungatunnel, gennem Geithammertunnel, og uforvarende tilhøre aabner sig Flaamsdalens vilde kløft.

Jeg vilde ogsaa gjerne skrive noget til Flaamsdalens pris. Jeg beundrer vore fremmede medreisendes lynskyts med entusiasme. De overdængte dalen med projektiler af anerkjendelse og strømmet i næste øieblik med tomme superlativ-hylser ud paa Myrdal station.

Flaamsdalen vil ganske sikkert om kort tid være europæisk berømt. Man vil kunne kjøbe fotografier af den paa Boulevard des Italiens og i Piccadilly. Konkurrerende dalstrøg i ind- og udland vil synke hen i berettiget glemsel og forekomme sig selv banale i sammenligning med denne nyopdukkede naturskjønhed.

Jeg gik en kvæld paa denne samme reise fra Fretheim i bunden af Aurlandsfjord en halv mils vei op gennem dalen. Det var graaveir, men i Flaamsdalen saa det ud som om solen aldrig havde skinnet. Det var som om dalen havde gravet sig for dybt ned i sin sorte fortvilelse mellem de overmodige berg. Og elven hastet gennem trængslerne ud af den — bare ud af den — —

Paa Myrdal var der kommet en gammel herre ind i vor kupé. Der var intet andet mærkværdig ved ham end at han ængstelig forsigtig holdt en liden rød-

lakeret, lukket og forseglet bølge mellem begge sine hænder. Han var nødt til at skille sig ved den det øieblik konduktøren kontrollerede hans billet, men det saa ud til at volde ham pine. Med engang vi forsvandt i Gravehalstunnelen og det døsiges lampeskin for længe, længe afløste dagen, tiltog hans ængstelse for den dyrebare gjenstand paatagelig: han klemte den ind til sit bryst og skjærmet den med armene.

Det lod til at være en italiensk lærd; lærd fordi hans briller og forskende blik røbet ham og italiener, fordi han ikke ganske havde undladt at glemme at ordne dragten. I løbet af tausheden havde jeg rent tilfældig taget op min store blanke tollekniv for at spidse blyanten og samtidig henvendt et par høflige ord til ham om at *chiudere la finestrina . . .* med en, som jeg syntes, fin hentydning til hans distræ knap. Han stirred paa tollekniven som paa et frækt mordvaaben, han blev graa i ansigtet af panik ved at høre sit sprog: han ansaa mig aabenbart for en sort haand, og han klemte den lille røde bølge ind til sig som om han forudsaa et øieblikkelig attentat. Saa reiste han sig og vaklet ud af kupéen — vi fik det allesammen rummeligere.

En læge i kupéen fortæller mig, at den lille dyrebare bølge ikke indeholder diamanter, men leprakulturer. Han havde altsaa bare behøvet at aabne den for at kunne vansire og uskadeliggjøre en hel Camorra, en hel Mafia, end sige det harmløse menneskeindhold i en norsk jernbanekupé! Der var fuldmoden spedalskhed i overflod for os alle. Og han, denne lærde, en Napoleon i spidsen for armeer af baciller, blev bange ved synet af en tollekniv og ved lyden af si-sproget i et fremmed land. For det

var vel ikke paa den fornærmede knaps vegne han forlod os?

Vi er ude af tunnelen og det bærer af sig selv udover, vestover!

Bergensbanen!

I dette store land, saa fattigslig udstyret med mindesmærker om et folks tusindaarige liv; hvor saa lidt blev bygget; hvor historien mangler billedstoffet, og den haarde, almægtige natur, uvidende om menneskeslægterne neppe bærer andre spor efter deres gjerning end spredte lyse rydninger og veibaandene mellem dem — — her har vor egen tid reist et monument, vor egen slægt, nutidsfolket aabenbaret sin magt, sin energi, sin fremfærd, sin enhed. Høifjeldsbanen er vort nationale storværk, dobbelt stolt, fordi det er udført af en saa *faamændt* nation; vi kan vise den frem som landets enestaaende seværdighed — hver bro, hver sneforbygning, hver tunnel er mærkværdigere end alle vore haugudgravede skuderester tilhobe.

Høifjeldet er overvundet. Dette ildesindede øde, hvis bræer haaner solen og hvis sommer er en liden lys og forvirret vaar, efterstræbt af den vinter, som gik, og truet af den forrygende næste — denne mandvonde natur mødte endelig for første gang mands vilje. Og maatte give sig. Men samlet sig igjen til trodsig modstand mod trafikken. Berget aapnet sig, men snefonnerne lægger sig i veien. Fæstningen er stormet, men fiendens barrikader fornyes hver uveirsnat den lange, lange vinter igjennem. Det er en evig konflikt — et moderne folks kamp mod landets natur. Det er vort drama.

BREKKESTØBREVE

I.

Gak til myren og bliv vis, heder det i Salomos ord-sprog, og for skolegutter har dette raad været gjen-taget i tide og utide med vekslende held. Jeg kan huske, at ordet var mig dunkelt i min barndom, fordi det aldrig faldt mig ind, at der med myren bare skulde forstaaes den første, den bedste maur. Isaafald vilde jeg foragtet vinket, og det er jeg tilbøielig til endnu.

Den aktivitet, de smaa krakilske dyr udfolder, har aldrig forekommet mig efterlignelsesværdig for mennesker. De render om hverandre, men hvad render de egentlig efter? Gjør man alvor af det og «gaar til myren» og udvælger sig en enkelt respektabelt ud-seende maur til mønster og forbillede, saa opdager man snart, at vedkommende foretager lutter unyttige og selvmodsigende bevægelser. Den piler til en begyndelse afsted i en bestemt retning. Se nu, tænker man, nu har den en opgave og løber et ærinde af høi betydning for almenvellet. Saa stanser den pludselig op foran en barnaal og betragter den opmærksomt, men gjør derpaa enten helt om eller den slaar ind paa en ny sti. Man opgiver den ikke, men tænker velvil-lig, at barnaalen kanske har pirket i dens ideassocia-tioner og mindet den om, at en ganske anden og sam-fundsvigtigere barnaal ligger til afhentning nærmere

tuen. Imidlertid krydser den paa sin videre vei baade barnaaler og andet rusk. Almenvellet forlanger aabenbart ikke flere barnaaler, og ens teori om motivet for dyrets fremstød maa frafalde. Den fortsætter med uskrømtet energi sin vandring, besnuser forbi-passerende af sin egen nation, gjør uberegnelige afstikkere og afstikker atter fra afstikkerne, som om det gjaldt at lede mulige forfølgere paa vildspor, men den følges jo bare af et menneskelig øie. Man venter i høieste spænding paa, at den endelig engang skal naa sit bestemmelsessted, og tage fat paa opgaven, hvad nu end denne maatte bestaa i. Omsider befinder den sig ved roden af en ung asp og begiver sig ufor-sagt tre fire tommer opover den glatte bark, derefter gaar den resolut ned igjen og trotter videre gjennem det kuperede terræn. Er det mulig, at almenvellet kan have nogen glæde af disse bevægelser? Selv om de foretages af en offentlig maur? Nei, Salomo maa undskylde, jeg kan med bedste vilje ikke finde noget manende ved en flid, der giver sig udslag som de beskrevne. Om jeg havde fulgt en politiker paa agitationsreise, kunde det aandelige udbytte ikke været tarveligere.

Nu er det ingenlunde min mening at kaste mig over en maur med bebreidelser, fordi den gaar ud og tager motion. Jeg er selv en ven af lediggang og har forkjærlighed for at slentre, men jeg giver mig rigtig-nok ingen lærerig mine af den grund og anmasser mig ikke at tilraabe al skabningen: gak hid og bliv vis. Saa vidt mine iagttagelser rækker, har de over-vurderede dyrs uafledelige spadserture intet andet paaviselig øiemed end rekreation. Og naar man kommer med andre fortolkninger, naar man taler om krav

og pligter og om nødvendigheden af at tage tingene i øiesyn, saa betænker jeg mig ikke paa at sige: svindel.

Ældre forskere har dvælet ved myrernes landbrug og har med begeistring skrevet om deres fædrift. Det er ikke min sag at gaa i detaljer, men jeg har seet lidt til deres kreaturstel, og melken frister mig ikke. En maur klyver op i en gammel bjerk, hvor tuens befolkning har sine vange, omfavner den første den bedste bladlus, den træffer ude paa et af de skurvede blade, og slipper sig ned med den fra en fantastisk høide. Hvis de begge kommer fra det med livet, suger den saften ud af sit husdyr. Saavidt jeg kan forstaa, hører der hverken flid eller omtanke til den slags husholdning. Og ser man endelig, hvordan myrerne optræder under overordentlige og rystende begivenheder, hvordan de stimler sammen og foranstalter unyttige opløb og tueordener, naar situationen kræver disciplin og forsagelse, saa vil man med mig finde den almindelige beundring for disse dyr meget overdreven. Men den mest irriterende eiendommelighed ved dem er deres uimodsigelige skikkelighed. De skyr de berusende blomster. De tygger trøsket træ og slaas som modige maur indbyrdes i snusbrun demokratisk ufordragelighed. Naar jeg undertiden skriver myrer, undertiden maur, sker det af høflighed mod begge splittede stammer af fingersproget.

Jeg havde altsaa bestemt mig til ikke at lære noget af myrerne, da jeg i formiddag kom slentrende henover min øes eneste landevei og tænkte paa alle andre ting. Veien er jevn og god og sandet og var støvfri efter nylig regn, men med to dybe hjulspor efter øens eneste vogn. Og etsteds midt mellem

hjulsporene observerede jeg allerede paa afstand, at noget var paafærde. Det saa ud som et bittelidet sort nøste, der umagede sig med at trille mod terrænet. Da jeg kom nær, viste det sig, at det var liget af en tordivel, som mine venner myrerne forsøgte at praktisere tvers over veien. For en gangs skyld havde de virkelig faaet noget at bestille — de havde en af sine store arbejdsdage. Billekadaveret var vægtig og massivt, og det var saagodtsom umulig at faa ordentlig tag i de blanke og haarde dækvinger. Et par maur sled derfor i ligets pent sammenfoldede ben, som om de i sin arrighed forlangte, at den døde skulde tage sig sammen og være dem behjælpelig med transporten. Men tordivelen befandt sig hinsides alle bekymringer for sin begravelse. Det kunde være et snes maur, som hang i af alle livsens kræfter, og det gik ogsaa, om end yderst langsomt og besværlig. Hvad der forundrede mig var, at de formodentlig allerede havde passeret det ene hjulspor, hvis bratte vold skulde synes uoverstigelig for dem med et slikt læs. Jeg gav mig tid for at se, hvordan de klarede det andet. De vilde naturligvis vælte liget udover randen, men hvordan skulde de faa det op af bunden igjen? Jeg satte mig paa en stabbesten og ventede taalmodig og tog i stilhed i mig igjen adskillige nedsettende bemærkninger om myrernes karakter . . . Langt om længe naar optoget helt ud paa randen af hjulsporet. Men der kommer i veisvingen øens hest og vogn. Og hverken hest eller vogn eller Lars har ondt i sinde. Hesten dilter midt i veien, manden lader tommerne hænge og karver tobak til snadden, og hjulene ruller dybt og uansvarlig i sine egne spor. Dette, tænker jeg, er endda ikke den uafvendelige

skjæbne. De stræbsomme dyr og deres fangst vil kunne undgaa baade hestesko og vognhjul, fordi de befinder sig lige paa randen, som vil forblive uberørt og neutral. Nu gjælder det bare, at myrerne ikke lader sig drive ud i ulykken af sin egen ihærdighed. Nu bør deres berømte instinkt varsle dem. Men solen den skinner, og fuglene de synger, og de arbeidsfro myrer slider, og ingen mørk anelse hemmer deres flid. Endelig vælter de sig med det dyrebare kadaver i triumf ned i hjulsporet. Det var i sidste øieblik. De kom saavidt tidnok til at blive knust.

Jeg trækker ingen moral af katastrofen, jeg slæber ikke folk til myrerne for at gjøre dem visere. Er tuen, som vi faar haabe, et velindrettet samfund, vil der altid findes velvise og velsindede myrer, som kan trøste de efterladte med, at de omkomne gjorde sin pligt til det sidste, og formane de andre til at tage lærdom af ulykken. Den komiske skraahed i tragedien, at i dette tilfælde en liden pligtforsømmelse af de hidsige slidere vilde reddet dem fra hjulet, den er jo ikke aabenbar for myreøine. Og at et hjul uden lærerige eller straffende hensigter skulde kunde rulle henover smaa liv og knuse dem, er for de velvise i tuen en formastelig tanke. Nei, jeg forbliver af den anskuelse, at vi ikke har noget at lære af myrerne. Jeg finder mig som menneske bedst hjemme i den ryddige forestilling, at myrerne blev overkjørt, fordi de befandt sig i hjulsporet paa et for dem ugunstigt tidspunkt — uanseet deres vita, uanseet deres mulige fejl og fortjenester og uanseet de gavnlige lærdomme, der med velberaad sludderhu kan udtrages af deres endeligt.

II.

Jeg gaar paa landeveien og tænker paa den store og berømte videnskabsmand. Nu har han atter sat verdens og mit sind i bevægelse . . .

Alle vil gjerne leve længe, men ingen vil gjerne blive gammel. Dette høres ud som en aforisme af vor ven *Løvstad*, og den skriver sig ogsaa fra en autor, hvis latin er glemmt. Da jeg i vaares læste *Hamsuns* artikler om gamle og unge, blev jeg dybt forstemt og personlig bekymret, indtil jeg mod slutten opdagede, at han tillægger ungdommen saa megen elasticitet, at den kan tøies lige op imod femti-aarsalderen, og da følte jeg mig jo atter elastisk. Naar man skal ære de unge, haster det altsaa ikke saa svært. Man kan godt vente til de holder sølvbryllup. Fanden er gammel, sagde Holberg. Ungdommen løber ikke fra os, mine herrer. Og nu hører jeg fra Paris, at den Hamsunske ungdomsgrænse, de halvhundrede aar, er for raskt optrukket og slet ikke vil passe for fremtiden. Hvo, som begynder at blive gammel i den alder, har forsømt at pleie sin tyktarm. Det vi kalder alderdom er nemlig i sin rod et rent lokalt onde. Alderdomsbacillen kan bekjæmpes som alle andre baciller, og vi kan med tiden opleve, at vi lever i halvandet hundrede aar og æres som unge lige indtil vi efter nugjældende betragtning bør have rang af jubeloldinger. Den berømte *Metchnikoff*, som har gjort denne opdagelse, kalder sig optimist. Først naar menneskenes levealder er tredoblet og jorden vrimler af rørige tipoldeforældre, ser denne store mand sit lykkeideal for slægten virkeliggjort.

I sine fantastiske reiser fortæller *Swift* ogsaa om

sit besøg i Lagado, hvor han nød den ære at forestilles for det derværende akademis største videnskabsmand, som paa grund af en opdagelse, han havde gjort, hædredes med navnet *slægtens velgjører*. Gjennem et langt liv havde denne store mand eksperimenteret med *lam*, og efter mangfoldige frugtesløse forsøg var det omsider lykket ham at fremstille et præparat af vegetabilier og mineralier, som anvendt udvortes forhindrede ulddannelsen paa lammenes legemer. Og det var hans fremtidshaab i løbet af rimelig tid at udvikle en splitter naken faarerace i det ganske rige — he hoped, in a reasonable time, to propagate the breed of naked sheep all over the kingdom. Vi har heldigvis ligesaa vist som borgerne i Lagado den ærefrygt for videnskaben, at vi ikke fremkommer med den futile indvending, at realiseringen af den lagadiske videnskabsmands ide vilde lamme uldindustrien. Videnskaben fremfor alle uldspinderier! Men jeg kan alligevel ikke befri mig for alle menneskelige fordomme, naar jeg stilles overfor en genial videnskabsmands henrykkende fremtidsperspektiv, og naar *Metchnikoff* aabner os udsigt til en levetid paa halvandet hundrede aar, saa spejder jeg forgjæves efter ulden: hvad skal varme os under det lange, lange livsløb? Hvad skal gro paa os? Hvad skal vi tjene til? Hvem skal vi varme?

En forrykkelse af naturens gjældende orden i retning af livsforlængelse vilde kanske til nød taales, om det forblev som nu, at den ældste generation var sat ud af de væsentlige livsfunktioner og bare blev ved at eksistere. Skulde den derimod optræde aktivt og ungdommelig, skulde ottiaarige forældre skaffe sine sextiaarige børn nyfødte søskende og sit første

kuld af børnebørnsbørn jevnaldrende legekammerater, saa vilde familielivet blive en smule for kompliceret. Det er altfor let at udmale sig den imbroglío, som vilde være følgen af, at den kraftige levealder forlængedes, og forholder det sig virkelig saa, at det er tyktarmen, som huser de ubønhørlige baciller, der sætter en rimelig grænse for vor seiglivethed, da siger jeg: honnør for tyktarmen!

Det er noget rørende i den tillid, menneskeheden har til sine store videnskabsmænd, baade til dem i Lagado og dem i Paris. En gammel mands livsappetit sætter sig i system og kalder sig optimisme, og alverdens aviser udbreder det glade budskab, at nu har Metchnikoff optaget kampen mod alderdommen. Det gjælder bare at faa bugt med en bacille. *Mundus vult* faar uden ild. Vil ikke senere tider smile over vor lyse obskurantisme, som vi smiler over middelalderens mørke? Nu har lægerne hamret bakterieskrækken saa længe og saa trofast ind i folks bevidsthed, at man udover vore bygder modsætter sig oprettelsen af tæringssanatorier. Og skal nu ogsaa alderdommen opfattes som en bakteriesygdom, bør man være konsekvent og frabede sig gammel hjem i de samme bygder.

Baciller! Jeg har hørt, at den gamle professor *Pettenkofer*, som var en modstander af *Kock*, tømte et pjalterglas vrímlende fuldt af virulente kommabaciller under koleraepidemien i Hamburg midt for et auditorium af tyske medicinere. Og han befandt sig vel efter denne nydelse, saa uskadelige er de smaa frygtede spøgelse for en fordomsfri mave. Uden at være nogen *Pettenkofer* skulde jeg med glæde tømme et bæger rendyrkede Metchnikoffske alderdomsbacil-

ler paa min ungdoms fortsatte velgaaende, forvisset om, at denne forfriskning ikke vilde opmuntre et af mine haar til at graane i utrængsmaal. Man skal demonstrere sine overbevisninger.

Den, som siger, at vi ældes paa grund af en bacille, har givet en ligesaa grundig og tiltalende forklaring af alderdommens fænomen som en anden berømt komediedoktor af opiumens søvndyssende egenskaber: *virtus dormitiva*. Vi ældes, fordi vi med aarene modstræbende faar den *virtus*. Istedendfor at forsvinde uden ophævelser, mens legen er god, er de fleste af os tilbøielige til at trække afskeden i langdrag, men heldigvis er det dog kun de allerfærreste, der er saa forvissede om sit selskabs behagelighed og sin betydnings uvurderlighed, at de siger som *Metchnikoff*: Tak jeg vil gjerne faa lov til at blive siddende i hundrede aar endnu.

For de unge er *Julie* tragisk, er *Ofelia*, er *Hedvig* tragisk, men for de ældre er ikke døden tragisk, men livets ødslige udmark, alderdommen, ensomheden, vintertiden. Og dog vilde ikke engang kong *Lears* tragedie kunne maale sig med den lange ufortrødne ungdommeligheds, som optimisten *Metchnikoff* stiller menneskene i udsigt. Man tænke sig en ottiaaring med et endnu bestandig livlig hjærte, fremdeles løfterig efter at have indfriet eller forsømt, hvad hans første ungdom lovede, fremdeles elsker efter at hans sønnesønner var fædre til blomstrende unge piger. Han vilde kvalme som en uudluftelig stank, og hele hans efterslægt vilde samle sig og begaa *harakiri*, for at subscribere til tyktarmbaciller og sætte fart i hans aareforkalkning.

Lærde og berømte mænd, de sysler med sit, de

lever indhegnede af sine kulturer, de kiger gennem sine glas og gjør vidunderlige opdagelser, som kommer os alle tilgode. De faar to baciller til at gro, hvor der før bare har grodd en, og verden studser. De gjør fremskridt, bestandig nye fremskridt — og livet er det samme. De beseirer sygdom efter sygdom — og døden, den gjør sin dont. Men de lærde og berømte mænd bestemmer vore tanker om livet og døden. En tilfældig og overflødig bacille i vor tyktarm er skyld i, at vi bliver gamle og at vi dør i utide. Ud med bacillen, og vi vil alle opnaa varighed og holdbarhed, garanteret for hundrede og femti aar. Med denne gjennemsnitlige livsalder vilde individerne blive til en plage og en vederstyggelighed for sig selv, familierne vilde opløses, samfundene vilde gaa tilgrunde og hele menneskeheden vilde raadne, men denne tanke streifer ikke engang den lærde og berømte mands hjærne. Han er for lyksalig over sin store opdagelse, han lever i kronisk rus og ser høit og lavt baciller.

Jeg har gaaet paa øens landevei og tænkt lidt frem og tilbage over disse ting, og saa møder jeg en gammel landsens mand med stav og et træspand. Jeg kjender ham, han har gaaende en aldrende perlesyg ko oppe i heien, og med sine stive fingre faar han selv paa en eller anden maade afvristet dens knystede barm en daglig melkeskvæt. Jeg praier ham med høi røst, og da jeg er inde i min Metchnikoffske tankegang, spør jeg, om han ikke antager, at kjyren Amalie har tuberkler. Jo, svarer han, da han langt om længe har forstaaet mig — ho e'kje fri. Men han siger det i en selvtilfreds og hoverende tone, saa jeg forstaar, han igrunnen mener: det er bare en sim-

pel gammeldags kjyr, men tuberkler, det har hun lagt sig til, spektaklet — kom ikke der!

Han er endda ældre end første gang, jeg traf ham, da han var ude og hilste paa ternerne. Synet er endda svagere og hørselen endda tungere. Men hans aasyn er fredelig kveldstemt, som bare de rigtige gamles kan være, og ingen Metchnikoff skulde faa ham overbevist om, at livet var bedre, om veien var endda længere til graven.

III.

Det har været en ublid sommer, men vi beboere af et forurettet solstrøg har maattet vænne os til at være overbærende med himmelen. Det var lidt opholdsveir i juli, og om det bare havde holdt sig over syvsoverdagen, vilde august seet anderledes ud. Men den kritiske dag oprandt vaad og randt ud i væde, og gamle folk ristede paa hovedet, og gamle katter aad græs, og siden har det ogsaa regnet hver evige dag, paa det at de gamles veirvisdom ikke skulde staa tilskamme. Vi har al agtelse for det meteorologiske institut inde i Kristiania, selv om vi godt kan være enige om, at det ikke har begreb om vind og veir. Men naar de derinde standhaftig har varslet *lidt utrygt*, medens vandet nat og dag plaskede i deres maalere, har vi rigtignok trakteret deres forsigtige forudsigelser med smil. De syv sovere bestemmer ufeilbarligen veiret for de næste syv uker, og om der efter en vaad syvsoverdag falder af en og anden solskinsdag indimellem, kan en saadan undtagelse kun tjene til at bekræfte regelen og bestyrke regnet i dets forsætter. Igaar saa det for eksempel ud

til, at store ombestemmelser havde fundet sted i luften. En frisk søndenvind sopte himmelen ren og rusket væden af den blomstrende lyng i heierne. Det suste atter blidt og sommerlig i de gamle skakke og trasne frugttrær i vor bondehave, og havreaakeren tog solbad. Ja havreaakeren, som ligger og skadespirer og er tufset og lurvet som en blond lug efter et rasende slagsmaal, den tog mod solbadet som en forsinket udmærkelse, en smule forgyldning over elendigheden, uden haab om opreisning. En naiv meteorolog vilde en slig dag straks ladet sig henrive til at spaa *lidt mindre utrygt*, men for os, som havde gransket aspekterne i den rigtige almanak og taget solens udseende og høivandet i betragtning og givet agt paa nøddeskrikens ulyd, for os var det ingen hemmelighed, at vi til natten vilde faa ubændige og overdaadige regnskyller.

Nu er det ganske forbi med sommerregnet. Det varede længe, men endelig fik det regnet fra sig. Nu er det høstregnet, som er indtraadt. Paa mennesker som er begjærlige efter forandringer, kan dette virke opmuntrende. Høstregnet har ord for at være af en paalideligere karakter, det har en tilbøielighed til at sive ned ogsaa mellem skurene, medens sommerregnet ikke er helt fremmed for ophold og afbrydelser. Men forøvrig er det samme slags vand med nøiagtig samme fugtighedsgehalt, og det udsprede over landskabet med samme runde haand. Tykke vanddyner bugserer hverandre hjælpsomt over horisonten, der er godt *sig* i dem, og de siger den rigtige vei, ind fra havet, indover landet. De revner og blir alligevel ikke lettere; de presser vandet ud af sig, men er lige betrængte.

Jeg gaar ud en tur, for det er søndag eftermiddag, og af naturen er disse eftermiddage begavet med mange fortrin, men ikke mindst med længde. Man faar tid til alt, og det er faldt mig ind, at jeg bør gaa ud i marken og observere draabetrykket. Dette har nemlig stor betydning. Jo større tryk den enkelte regndraabe udøver mod en følsom overflade, for eksempel en haand eller en næselip, desto voldsommere kan man i sin almindelighed sige at regnskuren optræder. Jeg kunde konstatere en meget heftig regnskure.

Der er noget ophøiet ved en saadan lidenskabsløs iagttagelse af fænomenerne. Den bringer ens personlige ubehag paa tilbørlig afstand fra en selv. Man blir vistnok gjennemblødt til marv og ben som andre dødelige, men dette konkrete tilfælde interesserer ens videnskabelige hjærne kun som en illustration af draabetrykket. Saadan skal det være. Ingen utaalmodighed, ingen magtesløse kraftudtryk, ingen nedsettende bemærkninger om vort klima. Jeg bevæger mig paa bunden af alt dette regnveir i sindsligevægt og lyse sko. Jeg har ubegrænsede vandmængder indenfor mit erfaringsomraade og kan boltre mig frit i et udstrakt nedslagsdistrikt.

Mange finder søndagseftermiddagene i regnveir egnede til selvfordybelse og andre adspredelser inden døre. De synes, at den ydre verden sturer under et tryk af sin meningsløshed, og foretrækker at ransage sit indre fremfor at hente nye indtryk. En flok sorte paraplyer er paa vei til bedehuset, som staar for sig selv midt paa øen, med lange magre vinduer og et lidet spidst og beskedent spir, som ikke skal bety nogen prydelse. Inde i salen drypper uafsladelig

en venlig stemme, der fremholder fordelene ved godt og tjenligt veir, og ude i gangen blir de sammenfoldede paraplyer staaende i en krog og græder paa gulvet. Hvis jeg nu, hvisker min indre stemme, var født paa denne ø og kanske ét af tretten børn og henvist til det lunefulde hav for mit livsophold, vilde jeg uden tvil gaa ind under ordenes dryp. Men jeg er fremmed — jeg er turist. Min paraply staar endnu ukjøbt og tør i et ukjendt magasin, og jeg kan frimodig gaa videre.

Det regner. Det regner. Det regner som i Noas glanstid før regnbuens oprettelse. Det nedstrømmende vand respekterer ikke engang tyngdeloven, det springer op igjen af bakken ved egen kraft og regner ned for anden gang for sin egen forlystelse. Jorden ligger mæt af væde og væmmes. Grøfterne er oversvømmede, veien er oprodet til slingrende bækkeleier, løvet hænger i tvil om det skal visne eller raadne. Jeg har en skaalformet fordybelse i min hat, en bule, der under turen har tjent som reservoir for en mindre vandmasse. Nu siger pludselig filtdæmningen sammen, og vandmassen faar udløb i en kaskade og gaar tilspilde som alle fosser har gjort i dette land i tusener af aar.

Midt ude i en eng staar en ensom ko, ubevægelig som en monumental figur i en fontæne. Hendes ryg og kryds danner vandskillet for bækker, som strømmer stridelig nedover begge sider af hendes krop. Hun har ingen interesse for sine omgivelser og stirrer paa de lodrette regnfibrer med et uforstaaende blik. Hun er forstemt, men kan ikke klare ud, hvad der feiler hende. Hun nages maahænde af en navnløs bekymring. Men pludselig indtager hun en ny

og paafaldende stilling; hun spænder ryggen i en flad bue og spriker advarende med halen. Og nu befinder hun sig i flere minutter i fuldkommen samklang med miljøet. Plaskregnet gav hende ideen.

Koen minder mig om, hvad jeg nylig læste om vort fædreland, at dette ifølge videnskabens velbegrundede mening mister mere vand gennem elver, aar og rendestener end det selv modtager fra himlen. Dette store mysterium venter endnu paa sin naturlige forklaring, men maaske den her berørte iagttagelse kan tjene som et lidet vink om sagens sande sammenhæng. I naturen kan man forstaa alt ved hjælp af analogier.

Der kommer en mand, som har indhyllet sit hode og sine skuldre i en tom melsæk. Det er et praktisk og billig regnplag, men har den ulempe, at melet og vandet indgaar forbindelse, saa skulde nogengang tørveir indtræde, vil manden blive nødt til at lade sig udgrave af en temmelig haard skorpe. Men foreløbig rører han sig med lethed og frihed inde i den føielige klistermasse og ser ud til at befinde sig efter omstændighederne vel. — Dette er alligevel ingenting mod nere i tropanne, raaber han til mig og vinker med en snip af melsækken. Saa vader han ud i engen og løser den ensomme ko af tjoret og trækker hjem med hende, og jeg er atter alene i det kraftig beskyllede høstlandskab.

Det er endda godt, at man ovenikjøbet ikke er bonde. Jordbrug maa være en dumdristig næringsvei i et land som dette, og burde gaa ind under loven mod hazardspil. Man kunde maaske prøve at lempe sig mere efter naturforholdene og fortrinsvis dyrke vandplanter, men det er at befrygte, at en saadan

omlægning af landbruget vilde irritere veirguderne og trække efter sig en række knusktørre somre, og saa stod man atter paa bar bakke. Det var vel oprindeligt ikke meningen, at nogen skulde leve af denne jord, derfor slog stenalderens lethenlevende mennesker sig ned ved strandene og spiste østers, saalænge der fandtes nogen, hvorpaa de uddøde.

Sam Weller gjorde under en tur gennem Whitechapel sin herre opmærksom paa den mærkelige omstændighed, at jo fattigere det saa ud i et strøg, desto livligere efterspørgsel syntes der at være efter østers. Pickwick blev slagen af iagttagelsen, for der var gjennemsnitlig et østersudsalg i hver femte rønne, saa at Sam Wellers om en dyb fortrolighed med menneskenaturen vidnende forklaring var indlysende rigtig: at naar en mand ikke har noget at leve af, styrter han ud af sit logis og spiser østers i desperation.

Stenaldermenneskene havde ikke noget andet at leve af end østers, men det er ingen grund til at tro, at de følte savnet af andre delikatesser og nød sine hovedmaaltider i nogen opreven sindstilstand. De saa paa jordsmonnet, men fandt det uskikket til dyrkning: lidt lurv af lyng i sprækkerne, lidt purr af løv i kløfterne, lidt karrig muld mellem knauserne, men vidt omkring vild hei, glat grundfjeld og side, sure myrer. De saa ud over havet, men fandt det *ruskut*, som man dengang udtrykte sig. Og saa endte de med at se veiret an.

Det er forlængst forbi med letsindet paa disse kanter, men det har sat sig et monument i den store mængde østersskaller, som man finder henslængt overalt i bunden af vigene. Stenalderens mennesker har sikkerlig pleiet at aabne sine østers med dertil

særdeles velskikkede flintekniver. Forhaabentlig finder man før eller senere nogen af disse interessante redskaber, som vil kunne vidne for alverden om Sørlandets høie forhistoriske kultur. Og finder man ingen, kan man ialfald med stolthed pege paa skalterne.

Ak ja. Det var bekvemt i stenalderen. De vel-smagende muslinger sad tæt sammen helt oppe i fjæren og lod sig plukke som modne og saftige frugter af en ørkesløs og lykkelig befolkning, som lod fem være lige og havde bestemt sig til at uddø. De delikatesser kystboerne nu om nogle dage begynder at hente op fra havet, henter de op for andre. Der holdes ingen gilder paa dem langs strandene.

Jeg ser veiret an. Mon det vil bedage sig til det store hummerfiske? Det meteorologiske institut spaar *lidt utrygt*. Jeg spaar solskin.

IV.

Det er allerede vinterdag, og det er maaske paa tide at afbryde sit sommerophold . . . Det er forunderlig stille i havna netop nu. Ungerne holder vaabenstilstand og er inde og gluber mellemmad, og af levende væsener støder jeg bare paa Markussens kat, som ligger og døser paa dørhellen udenfor posthuset, og gamle Jonassen, som sidder og røiger taalmodig nede paa bryggen, medens han venter paa vesterbaaden.

Havna har saavidt plads i den trange fjeldskaaren. Oppe i heien paa begge sider har ingen understaaet sig at bygge af respekt for alle grasserende vinde. Derfor trykker alle de venlige smaa huse sig sammen

i forbindtlighed, og bare de forreste ud mod bryggerne har fundet leilighed til at vokse op til to etager. Deres kulørte facader lyser mod formiddags-solen. Et hus er blegrødt som nyt trækpapir, og det ved siden af har en eiendommelig grøn farve, som ikke er saa ganske let at finde mage til ude i naturen. Endda flere er hvide med kraftig blaa karmere og vindskier. Paa lang lei vilde alle disse splendide husvæggene minde om et parti fint engelsk undertøi, saa man godt kunde indbilde sig, at havna sad herinde og dormed i underbuxerne. Men det gjør den ikke, for der er tvertimod et lysvaagent og spillevende udtryk i alle de blanke smaarudede vinduerne.

Tvers over sundet ligger husene paa Ullerøia og speiler sig i det sagtelig bevægede vand. De hører til samme familie, men er mere hverdagslige i farven. Der vifter røg op af etpar skorstenspiper, men mandfolkene er ude, for alle baadene er borte fra hustrapperne. Jeg gaar opover igjen og uroer pus, idet jeg svinger indom posthuset, som jeg finder ganske folketomt. I vindueskarmen ligger et ubrugt femøres frimærke og krøller sig salgsberedt for lysthavere. Jeg klæber det paa et brevkort med prospekt af brandvagten i Kristiania og begraver det i postkassen med flittige hilsener ud i verden. Betalingen efterlader jeg paa disken. Jeg uroer atter pus og gaar videre. Jeg gjør mig ærinde indom Tønnesens land- og sjøhandel og finder frem en planteur af et konkylie-skrin, som forøvrig indeholder drops og saapestykker. Ti øre efterlader jeg paa disken, og med min nytændte sorte planteur begiver jeg mig op i heien til lodsudkigen.

Det er en liden kubus af et hus med pyramidalsk

tag og med glugger ud til alle verdenshjørner. Den er boltet godt fast i fjeldet. Herfra kan man overskue alt det liv, som undertiden rører sig dernede. Man ser lige bort i skjæreredet i en af toppene paa de gamle piletrær, som er en pryde for havna, og man ser ned i haverne og gaardsrummene og ind ad forskellige kjøkkenvinduer og lige ind til den inderste krog af sengekammerset paa kvisten hos Tobiassen, hvor den ellefte ligger og sover ustanselig i en fin vuggekurv fra Madeira, som har kostet sine fem tusen reis. Heroppefra kan de gamle langsynte lodser, naar de er oplagt, overvaage befolkningens vækst og trivsel, dens glæder og sorger, medens de samtidig kan holde øie med havet og tyde luftens og skyernes ubestændige skrift. Heroppe forhandler de ogsaa stedets og statens affærer. Hvad der siges af vægt og betydning i havna blir sagt paa udkigen. Den er vagttaarn, og den er forum. Men idag findes her ikke et liv.

Det blev, som jeg spaadde, extra fint veir under hummerfisket. Indiansk sommer kalder vi kjendere af Cooper disse deilige blonde dage, der hviler som øer paa høstdøgnenes strøm og ikke husker regnet igaar eller fornemmer uroen af stormen imorgen. Det er dage, som soler sig uden formaal, af pur forfængelighed og af pur lyst, overflods-dage, hvis milde og alvorlige blik bifalder baade de ledige og de arbejdende hænder.

Jeg ser ud over havet, som ligger mygt og blaat og med gyldne streif mellem den yderste krans af holmer og horisonten, den klare grænsestreg, vorherres finger har trukket mod uendeligheden. Indenfor hviler sundene og vigene i blank beskuelse. Langt borte, etsteds bag et nes banker en motor uafsladelig paa

stilheden, og helt ude paa de store grundene yrer det af sorte prikker: det er hummerfiskerne, som er ude og trækker de sidste teiner. Men de har dem ikke bare derude. Der har svømmet dobber langs alle strande, de har flydt paa rad rundt holmerne, og hvor man rodde, kunde de dunke mod bunden af ens sjægte.

For havna betyder hummeren de kontante penge. Det almindelige fiske kan være godt for dem, som eier not og redskaber, og med snøret kan enhver skaffe huset til en koge i gryden. Men teinen kan alle fiske med, store og smaa, enker og faderløse. Og hummeren lader sig gjemme, til prisen er forstaaelsestuld. Den holder humøret oppe i de store kisterne, hvor den faar logis og kan krabbe frit omkring mellem sine jevnlige med tilbundne klør og æde sig feid paa salt sild og knust paltorsk. Og saa er hummerfisket, naar det indtræffer i godveir som iaar, nærmest en fornøielse at kalde for. Det er et *sled*, siger rigtignok fiskerne, men det er forbundet med spænding, liv og gevinst og giver rig anledning til passiar og drøftelser og udredninger i det vide og brede heroppe paa udkigen. Og mere kan ingen forlange.

Men nu lakker det alt mod slutten. Det eftertragtede dyr er paa det allernærmeste opfisket. Sad der de første dagene ufeilbarlig en hummer i hver teine og undertiden flere, kan ingen nu længer gjøre sig haab om at træffe nogen oftere end i hver femte eller hver sjette. Han begynder at blive ugidelig og appetitløs. Han gaar dorsk og hoffærdig gjennem lange alleer af teiner uden saa meget som at fortrække et følehorn. Han er ikke længer saa forhippet paa det sure sav som i begyndelsen. Han vælger og vrager

og føler sig modstandskraftig overfor middels fristelser. Han har en anelse om, hvad han betyder for havna, og den, som føler sig jevngod med kontanter, har en viss ret til at gjøre sig kostbar.

Imidlertid har de smaa prikkene ude mod synsranden vokset. En bris har reist sig, og de har allesammen heist sine brune raaseil og ligger indover. Nu er ogsaa ungerne ude igjen, og et gnelder af høist uenige stemmer staar hidop og forkynder, at de mindreaariges folkeopstand har sit jevne daglige forløb.

Medens jeg staar heroppe, spør jeg mig selv og landskabet, om stedet har nogen fremtidsmuligheder. Vil det lønne sig at anbringe nogen kapital her, og hvor meget vil forslaa til at sætte fart i udviklingen? Jeg ser mig om med en praktisk velgjørers kolde og amerikaniserede blik, men det finder heldigvis ingenting at kaste sig over. Havnas lykke hviler i det bestaaende og forandringsuvillige, den har ingen udsigt til at smittes af guldets eller kulletets støv. Derimod falder mit øie paa en fortidslevning ude paa Gaupholmen. Men mod den har foretagsomheden, den aldrig hvilende foretagsomhed rigtignok ogsaa rettet sine anslag.

Gaupholmen har ikke noget paafaldende ved sig. Den er gold og graa som alle de andre holmerne, men der staar et hus paa den, et to etages overmaade forfaldent og af mennesker forladt hus. Det har tilhørt en gammel mand, som stelte for sig selv der, og hvis husholdning var ganske enkel og fordringsløs. Han stod op og kogte kaffe, naar det led ud paa dagen, og lagde sig igjen, naar han var mæt, før sengen fik tid til at blive afkjølet. Af og til brast en af de grønne vindusruder, og skete dette i den gam-

les soveværelse, dyttede han hullet omsorgsfuldt med filler, men indtraf uheldet i en af de ubeboede stuer, lod han det være udyttet. Hver vinter gik nogen tagsten i løbet, og i østvæggen sled stormene efterhaanden løs bordklædningen og skaffede eneboeren gratis ved.

Det begav sig omsider, at trærammen om brønden faldt i staver, og tilflydende vegetabilier dækkede snart vandet med grønt skimmel. Men den gamle mærkede ingen ulemper af sin kaffe. Han var filosof og modarbejdede ikke tingenes iboende trang til opløsning. Oprindeligt holdt han flere sorter husdyr, men sauerne forvildede sig paa holmen og blev nedskudt af dyrevenner, og det paastodes, at hans huskat frivillig berøvede sig livet, formodentlig ved drukning, hvilket var en utaknemmelighed, da den gamles væsentlige beskæftigelse havde været at tjene som et underlag for dens velbefindende. Men katteslægten er troløs.

Det gamle hus synes udsprunget af en fantasi, som har forlystet sig melankolsk i al ødelæggelses vederstyggelighed. Det har en brygge, hvis planker forlængst er henraadnede, og halvt indunder bryggen ligger en forlængst sunken baad. Nærmer man sig, har man indtryk af, at huset stirrer paa en med et mangeøiet grønlig natmareblik. I et vindu hænger et udblæst kjæmpeæg af en struds eller kanhænde af fuglen Rok. Det er ialfald et stykke uknust bohave. Den, som vil ind i leiligheden, maa hoppe gennem et sprosseløst vindu paa bagsiden, for gangdøren er tilspigret, for ikke at falde ud af karmen. Derinde vil han befinde sig i et slags museum for det ubodelig brudte, knækkede og fortærede, for alt

det, som møl og rust er færdig med og som overladt til fugt og mug luller sig selv hjem til kaos. Den sidste ild paa gruen har været fyret op med splinter af krumme, lakerede stoleben, og af kaffekjelen er tuden og hanken bortbrændt. I stuen spriker en gammel dræg midt i en sengebænk og har hugget klørerne i en ubestemmelig madras, som vrimler af brune saksetrold. Og trindt omkring smuldrer filler af klæder, af fiskegarn, af tapeter, af seil, af sække, men alle laser er paa retur til ukjendeligheden. En frygtelig forarmet rotte stirrer hadefuldt ud gennem snuden paa en halvspist sjøstøvle, og i et skab, hvis dør er slidt af hængsterne eller faldt af med det gode, er udstillet som i en aaben montre en flaske med rigabalsam.

Siden den gamle livsbetragter opgav alle disse herligheder, har huset staaet øde, kun leilighedsvis besøgt af omseilende fanter. I nittiaarene blev det tilbudt forfatterforeningen. Filosofien anbefalede sine bekvemmeligheder for digtekunsten. Og om jeg ikke erindrer feil, blev der ogsaa dannet en energisk og interesseret indkjøbskomite. Men den nævnte forenings formuesomstændigheder var endnu dengang ikke saa glimrende, at den kunde tillade sig denne overspændte luxus. Et digterhjem hører til den dag i dag hjemme blandt smukke skyer ligesom Werge-lands prestegaard.

Men i sommer kom en ung mand og begeistrede sig for spøgelses- og flagermushotellet paa Gauphotmen og fremkastede store planer om at restaurere det i den historisk rigtige aand. Nu har huset vistnok for hundrede aar siden tjent som hvile- og gjæstgiversted. I sine dagbøger berømmer *Pavels* det som

et godt traktørsted, hvor han beværtedes med to sorter fransk brændevin. Men husets gamle konviviale traditioner kunde det ikke være tale om at gjenopfriske allerede paa grund af kystbefolkningens afholdssvangre karakter. Og da ideen om at indkvartere poesien der for længe siden er opgivet, stod der bare et igjen, nemlig at indrette huset til en privat sommervilla. Og det vilde da manden gjøre. Pengene agtede han at skaffe sig af noget, han kaldte *umyndiges midler*. Formodentlig var hans far velstaaende. Nu var det hans første fortvilede indfald at opføre en peis i den største stue for hyggens skyld. Jeg gjorde ham opmærksom paa, at der ikke fandtes spor af nogen forhenværende peis i stuen, men at tvertimod alt det kalkbøs og de murstensbrot, som ganske rigtig laa i dynger paa gulvet, var rester efter en nedfalden brandmur, hvoroptil der i sin tid havde lænet sig en almindelig kakkelovn fra Ulefos, som der ovenikjøbet fandtes nogen aldeles forrustede pladestumper igjen af i søppelen. Biskop Pavels nævner heller ingen peis i sine dagbøger. For disse historiske oplysninger maatte den unge fudentast bøie sig. Men derpaa forelskede han sig i de flaskegrønne ruder, som endnu hist og her stod igjen i vinduerne, hvor sprosserne ikke var raadnet væk. Slige ruder vilde han sætte ind overalt, ogsaa der hvor hullerne nu var dyttet med klude. Det vilde kaste et dæmpet havbundsllys ind i stuerne, sagde han. Man vilde hensættes hundrede aar tilbage i stemning. Jeg paaviste for ham, at et saadant kunstig arrangement for lyssvækkelse var historisk fusk, og nævnte flere afskrækkende eksempler fra udlandet. Jeg fremholdt, at det historisk tryggeste var at lade vinduerne for-

blive i sin nuværende stand og tillige kun med største varsomhed og først efter grundige overveielser at fjerne kludene. For at fatte mig i korthed blev resultatet, at den unge mand i lede opgav sine restaurationsplaner, og jeg ser med tilfredsstillelse heroppe fra udkigen paa et forholdsvis mindeværdig bygverk, som jeg har den beskedne fortjeneste at have reddet, ikke fra ødelæggelse, men fra en neppe i alle henseender helt forsvarlig gjenreisning. Med kollegial hilsen til formanden i mindeforeningen forbliver jeg etc.

SCHILLERS SVIGERMOR

For mit vedkommende reiser jeg altid langsomt. Man kan hævde sin personlighed paa mange maader, og en af mine maader er at reise langsomt. Det er omveiene og forsinkelserne og sidesporene, som beriger ens liv. Dets faa og flygtige glæder findes i alle linier mellem ens udgangspunkt og ens maal — i alle undtagen den rette, som kaldes den korteste afstand, og som alle handelsreisende følger. De eneste frie mennesker i enhver tid er de, som har befriet sig for tidsaanden. Den mand, som i dette aarhundrede agter at leve sit liv uden at ty til telefon, er paa veien til uafhængighed, og formodentlig vil en saadan mand ogsaa være paa veien til en selvstændig verdensopfatning. Farten fordummer os. Raser vi med lyntog over en slette, som hviler under solen med et uendelig hvidt baand af en landevei strukket mod det fjerne, og ser vi en bondevogn med oxespann i mægtig langsomhed skure i veiens grus for at naa landsbyen engang efter mørkefald, da burde vi misunde oxerne deres rolige fornuft og vride vore hænder efter tabte paradiser. Slettens korn, det modnes lige langsomt i *dette* tyvende aarhundrede som i det tyvende aarhundrede før Kristus, men vi mennesker er faldt ud af takten med det groende og egentlige.

Takket være en forsinkelse i Jena kom jeg ind paa et sidespor til Weimar.

Det var ikke sæson endnu i den storhertugelige residensstad ved aalen Ilm, men den store excellence tager jo imod til alle aastider. De egentlige reisende pleier ikke at komme før over pintsetider, fortalte obereren i hotelrestauranten. Nu var det ogsaa hundekoldt, men træerne havde af gammel vane begyndt at blomstre og løves, fordi almanaken forlanger det af dem. Kastanjebladene hang rigtignok mismodig med fligene, og de gamle lønnetrær svingede og svaiede sit skinnende gule blomsterflor i den vinterlige vind. Vaaren sætter sig ud over al klimatisk modgang, den kommer med alt sit, naar tiden er inde, og trumfer sin vilje gjennem alle gjenvordigheder.

Portieren slog døren op til et værelse, udstyret med al nutidens komfort, det vil sige: med en ovn, en virkelig ovn. Jeg gjorde ingen omstændigheder, men afsluttede leien for ovnens skyld. Den var rigtignok kold som en mægtig isblok, men den fyldte godt i rummet og gjorde et høist paalidelig indtryk. Dens grønglaserede kakler fremstillede i buget relief udvalgte helteskikkelser fra verdens- og bibelhistorien slike som Rex David, Carolus Magnus, Judas Maccabæus og Chlodovig, frankernes konge. Mens sne og hagl piskede mod ruderne, spurgte jeg mig selv, om de nævnte herrer muligens blev afskildret netop paa denne ovn, fordi de til sine øvrige store egenskaber ogsaa føiede en sjelden standhaftighed mod lave temperaturer.

Trods veir og vind begav jeg mig ud for at tage byen i øiesyn. Den var netop som jeg havde tænkt mig, en liden perle af en by med krogede gader og

smukke pladse, med et stort slot og en herlig park, mange gange større end det bebyggede areal. I et boghandlervindu fandt jeg udstillet et portræt af Schillers svigermor, en værdig dame, som jeg i min litteraturhistoriske periode ved en utilgivelig forglemmelse aldeles forsømte at stifte bekjendtskab med og som jeg nu saa for første gang. Og dog var hun formodentlig med til at kaste glans over Weimar i den gyldne tid. Hun var efter al sandsynlighed en af byens eller hoffets aandrigeste damer, men jeg maatte til min skam bekjende, at jeg ikke erindrede naar og ved hvilken anledning hun sagde hvad til hvem?

Paa Karlsplatz, hvor der forøvrig ikke fandtes et menneske, mødte jeg et par, en ældre korpulent herre og en yngre mager dame. Ud af sidegaderne fremtrylledes en flok ungdom for at beskue dem, men de gik i fred, de fremkaldte ingen bemærkninger, skjønt de virkede som en hallucination. Weimar er en meget dannet by, den giver sig ikke mine af at kunne overraskes. *Nil admirari*.. De var barhodede og barfodede og bar sterkt udringede klædebon. Hans graa haartufser og hendes rigeligere tufser flagrede i feiende vind. Jeg har set Isidora Duncan og hendes ven i Paris, men det var smukke unge mennesker, som tog sig saameget bedre ud med det gran de havde paa sig. Og paa Capri gaar den gamle nar Diefenbach og soler sit udslagne haar. Men dette syn var meget merkværdigere. Det var som at se selve den hellige Antonius vandret ud af rammen om sig og sine fristelser og spadserende ude i snestorm med sin mindst fristende fristerinde under armen. Hvorfor havde parret stjaalet sig ud af museet? Mon

de var misfornøiede med ophængningen, eller ønskede de simpelthen at vende tilbage til naturen? I sidste tilfælde undte jeg dem det umilde veir. — Der skal alligevel mod til at gaa saan, hørte jeg en stemme indvende. Ja, men netop derfor er det forkastelig. Det er lidt for selvsagt, men mod er en egenskab, som kun skal udfoldes i fare. Trak Antonius sig tilbage til ørkenen, hvor sultne løver kunde faa appetit paa hans blottede fedme, saa vilde jeg kalde ham modig. Her i denne dannede by vækker han ikke engang den opsigt, han ønsker, fordi folk generer sig for at se paa ham.

Det var høist besynderlig — er byen forhexet, jeg stødte atter paa Schillers legemstore svigermor i et nyt boghandlervindu. Var jeg traadt midt op i hendes jubilæum? Jeg tog en rask beslutning, gik ind og udbad mig al litteratur over Schillers svigermor. Er jeg engang kommen ud i verden, tænkte jeg, skal intet spares paa min uddannelse. Betjenten saa dumt paa mig og foreslog mig nogen ganske almenfattelige bøger om Schiller. Jeg maalte ham fra haarroden til disken og erklærede: ich sagte ausdrücklich: sämtliche existierende Werke über Schillers Schwiegermutter. Bin Specialist. Verstanden? Og endelig virkede min energi. Lagret blev ribbet for de attraaede skatte. Kommer Gerhard Gran ind paa det kapitel, skal han vide, at jeg staar tungt bevæbnet i nærheden. Dette som en advarsel.

Antallet af de specialverker og kildestudier, jeg skaffede mig, tyder paa, at den gemytlig udseende dame har været eller er en omstridt personlighed blandt forskerne. Thi, hvis alle de forfattere, jeg har indkjøbt, er enige om hendes karakter, intelli-

gens og løbebane (der kulminerede ved datterens bryllup), maa de jo have skrevet hverandre af eller afskrevet de samme dokumenter, hvilket ikke tør forudsættes. Der maa altsaa være et eller andet dunkelt punkt i Schillers svigermors liv, et uopklaret datum, som kan give anledning til frugtbare meningsbrydninger og mere eller mindre dristige kombinationer. Her stod jeg altsaa paa en aaben plads i Weimar med en bogpakke og et nyt problem under armen.

Tilfreds med mit fund gik jeg hjem til hotellet, læssede af mig litteraturen og spiste middag. Kunde denne lille artikel taale flere digressioner, vilde jeg have noget at bemerke om tysk mad. Heldigvis var den i dette hotel fransk. Oberen var neuralgiker, hvilket gav ham et vist fornemt præg, og hans onde medførte ogsaa den fordel, at restauranten holdtes opvarmet. Nei, gjentog han, da han havde rystet det meste af suppen ud over borddugen, her er ingen fremmede, ingen af betydning, ingen af nævneværdig betydning. Sæsonen begynder først midt i mai. I denne tid kommer her bare en og anden entusiast. Han trak paa sin neuralgiske skulder, han anslog mig til entusiast, han gjenneuskuede formodentlig indholdet af min bogpakke. Javist maatte jeg være entusiast.

— Sig mig, hr. Ober, sagde jeg — De skulde ikke kjende Schillers svigermor?

— Habe nicht die Ehre, svarte han. Vornehme Gäste noch nicht arriviert. Og han gik videre til næste bord.

Oppe paa mit værelse stod Rex David, Judas Macca-bæus og de andre helteskikkelser i panser og plade om den frostherjede ovn. Jeg skar over hyssingen

om bogpakken fast besluttet paa at løfte en flig af det slør, hvori Schillers svigermor for mig endnu var indhyllet.

Saa lang og omstændelig er altsaa videnskaben. Jeg stirrede henover uveisomme hedestrækninger af tysk docentprosa; jeg prøvede at skræmme op et verbum, som havde sit rede allernederst paa næste side under et buskads af visne og langstrantede bisætninger; jeg stred tappert frem til et ensomt høitbeliggende aarstal, der stod stramt og preussisk i ødet som en kilometerpæl af justeret paalidelighed. — — Saa besværlig og tornefuld er altsaa videnskaben. Man kommer ikke langt om dagen, men Rom blev ikke vundet paa én dag, end sige da en saadan svigermor. Nei, tænkte jeg, det er forsent. Min hjerne duer ikke til det. For langt ude i livet blev min sans vakt for alvorlige studier. Og desuden; naar alt kom til alt, var denne dame bare *Schillers* svigermor. Med alle sine fortrin var hun ingen paa-viselig svigermor af Goethe. Jeg siger ikke, at man af den grund har ret til at negligere hende, men hun taaler at flyttes lidt hen mod baggrunden. Til vinding for perspektivet kunde man muligens gjøre det samme med hendes store svigersøn. Han forsvarer sin plads overalt i Tyskland, overalt i verden. Ingen piedestal vilde være ham høi nok, det er bare én plads, han ikke kan forsvare, og det er den, han har faaet paa Rietchels monument saavel som i den almindelige tyske bevidsthed: ved siden af Goethe.

Lykelig over at mine tanker paa dette punkt havde klaret sig, blev jeg var, at et braat aprilomslag var foregaaet uden døre. Solen var kommen til magten.

Udsigterne lovede en hel times sommer, og den maatte benyttes.

Paa Fürstenplatz løb jeg lige mod en ung betydelig dansk forsker, som kom farende ud af biblioteket.

— Er De her? sagde han. Har De været her længe. Er det ikke deiligt her? Ja, det er koldt, ikke sandt? Jeg har ikke set Dem. Kommer De fra Norge? — Javel, javel, svarte jeg. Men kjender De Schillers svigermor?

— Nei sagde han med et udtryk af forskrækkelse og graadig videbegjærighed. Hvad er det med hende?

— Kjære, vær rolig, sagde jeg. Fat Dem. Det er ikke noget iveien med hende. Ikke for øieblikket. Men alvorlig talt, kjender ikke *De* Schillers svigermor? Det er for hendes skyld, jeg er kommen til Weimar.

Han stirrede bestyrtet paa mig.

— Kan De erindre, spurgte jeg, hvad der passerede i 1776? Har De omhyggelig læst hertuginde Amalias breve? Er De sikker paa, at der ikke i sin tid bestod et ømt forhold mellem Wieland og Schillers svigermor?

— Dette er interessant, sagde han næsten hviskende af iver og greb mig i armen. Uhyre interessant. Hva? Han var bleg af betagelse og saa i det hele taget saa ophidset ud, som om denne min lille uhistoriske bagvaskelse havde aabnet ham en verden af nye tanker.

— De kan faa laane litteraturen, blev jeg ved. Den er *jeg* færdig med. Jeg har pløiet gjennem femten hundrede sider, og nu skal jeg op i arkivet. Problemet vil kræve maaneder, kanske aar af mit liv.

Den unge, meget betydelige forsker saa ganske for-

styrret ud, da han inderlig takkede mig for tilbudet om litteraturen. Jeg er sikker paa, at han misundte mig. Han havde endnu hundrede spørgsmaal paa læberne, da jeg skiltes fra ham med et kollegialt haandtryk.

Ved indgangen til parken mødte jeg for anden gang Antonius og fristerinden. Han standsede mig og spurgte om veien til Nietzschehuset. Naturligvis, det var det jeg kunde tænkt: det var en af Zarathustras disciple, som er steget ned fra bjergene.

— Nei, svarte jeg, det ved jeg ikke. Men veien til Schillers svigermor . . .

Han vendte mig foragtelig ryggen og trak den blaa-frosne fristerinde med sig . . .

Saa gik jeg ind i parken til Goethes Gartenhaus.

DEN STJAALNE FRAK

Ting som hatter, galosjer, paraplyer, spaserstokker er kun i uegentlig forstand at regne for klædesplag og betragtes i det fordomsfri moderne samfund mere og mere som flydende almeneie. Den som gaar med en ny hat og hører paa et foredrag, vil finde en ældet og forgræmmet og svedig hat, naar han kommer ud igjen. Og spændte han tillidsfuldt af sig et par unge og elastiske galosjer i gangen, maa han prise sit held om han finder noget andet end deres bedrøvelige bedstemødre, naar hans forgjængere har delt byttet. Nogen paraply har jeg for mit vedkommende aldrig havt lykke til at beholde mere end et par timer, og ved alle disse forvexlinger, som synes uundgaaelige, er der den merkelighed, at jeg aldrig har hørt nogen som ikke har været den skadelidende part. De vindende er beskedne . . . de tier. I den senere tid har ogsaa vinterfrakkerne begyndt at svinge mig . . den sidste mistede jeg i forrige uge, hvilket minder mig om en frak, som engang forsvandt for mig, men kom igjen under ikke sedvanlige omstændigheder.

Jeg havde kjøbt den i Paris under en vaarlig kuldeperiode, og den blev mig trofast, formodentlig fordi mildveiret indtraadte dagen efter at jeg havde gjort

mit indkjøb. Sligt hænder, naar man har heldet med sig. Det blev med engang uimodsigelig vaar . . . Violbuketter blev udraabt paa gaderne, og hviddugede borde rykkede ud paa restaurantterrasserne. Veir omslaget voldte at ingen gad forvexle den for mig. Den virkede trods sin flunkende nyhed som en seddel der var ude af kurs. Jeg maatte slæbe denne vinterfrak gjennem femten graders solvarme og havde bare den lille trøst, at den var blond som en moden kornaker, og at dens fløielskrave var grøn som spædt kastanjeløv. Men jeg holdt alligevel ikke af den, og da den virkelige sommer kom, blev den mig forhad. Stoffet virkede desuden og desværre antipatisk paa møl, og glemte jeg den med flid igjen paa nogen jernbanestation, blev den i sidste øieblik slængt ind i min kupé mod finderløn og drikkepenge.

Den befandt sig i halstarrig modsigelse til alle aars-tider og breddegrader. I en norsk vinter tonte dens farver mod sneen som udæskende sagn om fuglekvidder eller som en elegisk pris til modningens august, og hvor jeg kom i Syden virkede den tryk-kende ved sin uldtyngdes overflødighed. Paa den maade havde den fulgt mig til Anacapri.

En dag havde der været en svenske fra Rom og besøgt os. Det var i mars, og kvelden var klam og kjølig. Den svenske doktor var en forsigtig herre, og jeg tilbød ham derfor med glæde min kornfarvede frak til nedturen. Lad den bare blive hængende paa hotellet, sa jeg. Ved leilighed kan jeg gaa indom og hente den. Det er jo hotel Tibér.

— Nei för all del, sa svensken. Jag skickar tillbaks den . . .

— Ikke under nogen omstændigheder . . . Jeg gaar

forbi Tibér hver dag. — Men det var mit faste forsæt at aldrig spørge efter frakken.

*

Nu gik en uge eller to, og jeg havde aldeles glemt hele historien. Men saa hænder det, at jeg sammen med en god ven og dansk digter, med Sofotatos, sidder en aften nede hos Morgano paa Capri og drikker the. Det var atter en kjølig og klam aften, og af den grund kom vi nogen draaber Guavarom i theen. Vi sad længe og nippede til denne drik, som mindede os om den udmerkede grog américain man faar i Paris . . . Derpaa snakkede vi i det uendelige om Paris, og pludselig siger Sofotatos:

— Det eneste parisiske ved dig er din vinterfrakke. Hvorfor gaar du ikke med den i denne kulde?

Og nu talte han vidt og bredt og omsvøbsløst anerkjendende om den mig saa ligegyldige frak. Han priste dens farver, som mindede ham om Danmark, om bølgende kornmarker og bøgekranse paa grundlovsdagen. Men snittet tilføjede han — snittet, det er parisisk. *Dernier cri.*

Om nu min ven havde rost noget af det jeg havde sagt eller skrevet, saa vilde neppe min forfængelighed have svulmet over bredderne af den grund. Men nu da han roste min frak, blev jeg strax overmodig og beskyttende.

— Ja, sa jeg. Jeg har ogsaa selv udvalgt den med omhu og eftertanke. Du skal forresten vide, at det ikke simpelthen er en frak. Det er en *paletot*.

Og jeg speidede efter virkningen af mine ord.

— Javel, sagde digteren rolig og stak ud sin the

. . . Og en paletot af rang. Men den lod du altsaa svensken reise med.

— Er du gal! Tror du at jeg overlader broderfolket en slig paletot? Han boede paa Timberio . . . der maa paletoten hænge.

— Saa lad os røre paa os og hente den.

Vi drev gjennem smugene ned til Timberio, hvor cortilen vrimlede af bæregutter, fremmede, opvartere, æsler. Døren stod ogsaa paa vid væg til det store kjøkken, hvor hvidklædte kokker stagede med spader i macheronigryderne . . .

Det blev en belivet forhandling — una controversia animatissima, som det senere blev fastslaaet af alle vidner. Min høflige forespørgsel efter en kornfarvet paltô med papegøiefarvet krave blev energisk afvist. — Men den var efterladt der af en svensk herre for ikke mere end fjorten dage siden . . . Man kjendte ingen svensk herre . . . Og skjønt jeg vidste, at hermed var det diplomatiske forspil til aktionen uigjuekaldelig ude, forlangte jeg rent som en skinmanøvre med sterke ord hotellets blaabog udleveret til granskning. Af blaabogen var alle blade indtil de aller sidste udrevne.

Men da var det ogsaa ude med vor allierede taalmodighed. Vi tog offensiven, digteren mørkerød af indignation, jeg en tanke blegere, men besluttet paa kamp til det yderste for klenodiet, vort gyldne skind, min korngule paletot. Og vi kjæmpede som løver mod overmagten.

Stridens detaljer tilhører de lokale epikere. E cosa caprese. Men det er endnu idag min standhaftige overbevisning, at vi vilde vundet slaget, om ikke kjøkkenet var ilet til undsætning med glohede kjæmpe-

slever. Den danske digter blev først rammet, jeg fik tinden af en stegegaffel ind i overarmen. Blesserede men ikke modløse trak vi os med trusler om hevn og gjengjældelse ud af cortilen, og porten blev slaet igjen og barrikaderet bak os.

En sympatisk sværm af lediggjængere fulgte os tilbage til Morgano. Ingen vidste hvad striden gjaldt, men alle tog uden forbehold vort parti. Da jeg fortalte, at hotellet havde stjaalet min kostbare parisiske paletot, tilbød to unge mænd at stjæle den igjen, et tilbud som jeg med tak afslog. Vi var germanere, vi vilde gaa enten magtens eller rettens vei.

Hos Morgano forfriskede vi os med en flaske hvid Capravin, mens vi raadslog om vor videre optræden. Skulde vi hente forsterkninger og skride til nye angreb paa hotellet? Eller skulde vi anmelde røverne for kvæsturet? Eller skulde vi søge voldgift? Mod den første udvei kunde det indvendes, at en regulær storm eller en regulær beleiring havde lige liden udsigt til at lykkes. Ethvert italiensk landhus, ogsaa et hotel, er en fæstning med massive porte og høie mure, der er saagodtsom uoverstigelige paa grund af kransens millioner af indleirede flaskeskaar. Et hotel kunde desuden vanskelig udsultes. Blande statspolitiet ind i affæren bød os paa den anden side sterkt imod. Tilbage stod at henvende os med en klage til syndikus.

Og den klage skrev Sofotatos strax og paa *fransk*. Noget ringere end diplomatiets officielle sprog fandt han det ikke passende at benytte. Jeg skal ikke citere ordlyden, men skriftet var helt igjennem holdt i en rolig og værdig tone. Vi henpegte paa den kjendsgjærning at Capris to kommuner for sin trivsel var

afhængig af fremmedbesøget og at det derfor var en velfærdssag for kommunerne at opretholde et godt forhold til de fremmede. Men vi som saa grovelig var blit krænket, var noget mere end de sedvanlige fremmede, som kom idag og forsvandt igjen imorgen. Vi havde boet i maaneder og agtede fremdeles at bo i maaneder, maaske i aar paa øen . . et ophold som vi lod underforstaa var af uberegnelig økonomisk betydning for begge kommuner. Paa disse almindelige bemærkninger fulgte en omstændelig redegjørelse for vinterfrakkens hele historie fra min svenske gjests besøg til slaget i hotel Tibérs cortile.

Dette dokument renskrevet og forsynet med vore underskrifter og adresser bar vi om hjørnet til Syndikuspaladset og gik derpaa for tredje gang tilbage til Morgano, hvor vi tilbragte resten af aftenen med vin og sang . . . Jeg erindrer endnu, at digteren foredrog en vise i utallige vers, hvis omkvæd alle tilstedeværende, fremmede og indfødte istemte:

For mig man gjerne sige maa,
at verden den er trist og graa —
Jeg er, jeg er
couleur de rose . . .
Jeg er, jeg er couleur de ro-o-se.

Og det var vi begge.

Nu gik nogen dage hen, og jeg levede i ro og betragtning i mit hus og min have paa Anacapri. Fra Sofotatos, fra syndikus eller fra Tiberius hørte jeg intet.

Men la mig indflette en almindelig bemærkning før jeg gaar videre i vinterfrakkens historie.

Jeg har aldrig levet blandt en elskeligere og bundærligere befolkning end Anacapris. Særlig som fremmed blev man betragtet og behandlet som en skattet ven af den familie man boede hos og atter af dennes slegt og venner, kort sagt af alle. Slang man indom og familien netop nød sit patriarkalske maaltid med bedstefaderen for bordenden, maatte man spise med . . . Oplevede den en eller anden glæde eller en sorg . . . et amerikabrev, en barnefødsel, et dødsfald, blev man som selvskreven gjort delagtig. Det var mennesker fra en svunden og lykkelig tidsalder. I byen Capri derimod er forholdene mindre primitive, det neapolitanske Babylon ligger nærmere, og ialfald bedømmer anacaprinerne sine naboer haardt. Jeg tør ikke sige med hvilken ret, men for Anacapri staar Capri som verden, som lasternes hjem, som en menighed af frafaldne, der endog dyrker en falsk helgen.

Hos en beskeden liden familie i byen Capri havde jeg oplevet følgende: Jeg var buden til kaffe og kunde ikke undlade at observere, at hver enkelt af de flunkende nye skeer bar en tydelig kalligrafisk indskrift, som lød: Stjaalet fra den automatiske bar i Neapel . . . rubato dal bar automatico di Napoli. Det unge par havde faaet sex i bryllupspræsent af en onkel, men hver gang han kom fra Neapel, bragte han dem en ny. Han havde lovet dem dusinet fuldt, og som analfabeter tog de i sin hjertens enfold indskriften for en betydningsløs, men prydelig dekoration. Dette var haendt nylig i forveien, og jeg tænkte, at i en by med slige onkler har en forsvunden vinterfrak intet at beklage sig over . . .

Saa endelig en morgen kom indkaldelsen fra syndikus. Det var atter en kjølig klam dag med tæt havtaage. Jeg slængte paa mig en frak og gik nedover. I svingen under Barbarossataarnet løb jeg mod don Manfredo, hvis store solrige ansigt glodde ud af taagen som en overophedet kometskjerne. Jeg stod paa hilsefod med presteskabet og han nikkede venlig da jeg med en undskyldning for kollisionen fór videre.

— Lad ikke hallunkerne slippe billig, ropte han efter mig. De er capresere, de er allerede dømt. Sant Antonio være med Dem . . . Anacapri og geistligheden stod naturligvis paa min side.

Nede hos Morgano sad Sofotatos allerede og ventede mig ved en aperitif. Han memoredede en tale han vilde holde og spurgte om jeg havde overtænkt min.

— Nei, er du gal, sa jeg. Du maa da forstaa, at i en fillesag som denne, hvor jeg har saa soleklar ret, kan jeg nøie mig med at improvisere.

Digteren var i sid diplomatfrak og vingeslips. Han var henfalden i dybe tanker og var taus. Vi styrkede os med en ny aperitif.

Allerede udenfor paladset og paa trappen var der fuldt af mennesker — oldinger, kvinder og børn, foruden de sedvanlige krøblinger. De gjorde hilsende vei for os, og en angstbespændt kvinde strakte hænderne mod os og raabte:

— *Compassione signori. Iddio vi lo renderà. Oimè pazienza!*

Det er vel mor til en af tyvene, bemærkede Sofotatos. Det er trist at det ogsaa skal gaa ud over familien.

Foran skranken var alle vore modstandere fra Tim-

berio samlet. De var ikke saa kjephøie som sidst, men murred alligevel truende da vi trængte os ind. En tjener slap os indenfor skranken og anviste os stole. Vi var jo den klagende part.

Syndikus hilste venlig. Det var en rolig, smuk og tillidvækkende embedsmand. Han lod sin monokle rotere i luften om sin pegefinger.

Nu blev vinterfrakkens historie atter gjenoprippet indtil dens mystiske forsvinden og vort mislykkede forsøg paa at gjenerobre den.

— Herrerne mener sig altsaa forulempet af en eller flere af de tilstedeværende, sagde syndikus og slap sin monokle. Kan herrerne udpege nogen bestemt?

— Nei, erklærede Sofotatos og besaa opvarterrækken. De ligner jo hverandre som fluer. Den ene er som snydt ud af næsen paa den anden.

Hans oversættelse af dette malende danske udtryk fremkaldte munterhed ikke mindst blandt de sigtede. Men pludselig pegte en af dem paa min ven og udbrød:

— Ecco signore sindaco. Se herren sveder.

Hvilket holdt stik, for digteren følte sig varm foran den tale han vilde holde; men dette angik jo ikke sagens realitet, og han svarede derfor majestætisk, men med en let overdrivelse:

— Alle dannede mennesker sveder i mit fædreland.

Nu lo igjen hele lokalet, og syndikus dæmpede et diskret smil. Skulde det hele opløse sig i mindelighed? Opvarterne saa paa hverandre med sky øine, hvori der glimtede baade forundring og et gryende haab. Skulde Pietro, eller Annibale, eller Antonio, eller Michele — eller hvem af dem der nu havde

stjaalet vinterfrakken, lykkes at vri sig unna? Det var tydelig at alle mistænkte hverandre, men gennem tykt og tyndt følte de solidarisk.

Der blev en pause, og nu vilde digteren gribe ordet. Han reiste sig, tørkede panden og begyndte:

— Signore sindaco . . .

Men længer kom han ikke, for nu vendte syndikus sig til mig og spurgte mig nøiere ud om den paletot, den svenske herre havde laant af mig og hængt igjen paa hotel Tibér og som altsaa var forsvunden.

— Jo, sagde jeg. Den var kjøbt i Paris, var yderst moderne af snit, indsvungen i ryggen og med to store skildpaddeknapper sammesteds.

— Og farven?

— Den var gul, nærmest hvedegul, sagde jeg . . . quasi un giallo di grano.

— Undskyld at jeg gaar i detaljer, blev syndikus ved og begyndte atter at svinge med sin monokle. — Men skulde herren tilfældigvis huske farven paa kraven?

— Il bávero. Jo naturligvis . . den var papegøiefarvet . . . colore di papagallo.

— Altsaa grøn.

— Ja, ufattelig grøn.

Syndikus reiste sig, klemte monoklen mod øiet og betragtede mig stumt og længe.

Først nu opdagede jeg, at jeg stod der lyslevende i min begrædte paletot.

Jeg studsede.

Jeg kan ikke finde noget bedre ord for min sindstilstand: jeg studsede. Og det samme gjorde samtlige tilstedeværende. Selv Sofotatos mistede traaden i den tale han vilde holde.

— Paletoten er altsaa paa en mystisk maade kommet tilrette, sagde syndikus og bladede i vort franske dokument. Jeg ønsker herren tillykke. Men hovedpunktet i klagen er altsaa bortfaldt paa en for alle parter tilfredsstillende maade. Fastholder herrerne klagens andet punkt?

Nei, efter nærmere overveielse fandt vi begge, at vi ogsaa kunde lade det andet punkt falde. Egentlig havde vi jo selv været de angribende.

— Saa, mine herrer, erklærer jeg denne behagelige sammenkomst for afsluttet, sagde syndikus og slog ud med hænderne. Trods sin monokle, forekom han mig værdig og velvis som en østerlandsk kadi i Tusen og en Nat.

Opvartere og kjøkkengutter væltede glædesstraalende ud over trapperne. De var i denne sag erklærede skyldfri at være, hvilket steg dem til hovedet. Men da vi kom efter, fik vi et Evviva fra dem og deres paarørende, og den gamle kone raabte lykkelig efter os: Iddio vi lo renda signori.

Frakken havde aldrig været paa hotel Tibér. Min svenske gjest havde sendt den op igjen med kusken, som havde hængt den fra sig i min forstue uden at mæle et ord.

Og snart sad vi atter bænket hos Morgano, jeg i min hvedefarvede paletot og Sofotatos som bestandig *couleur de rose*.

JOMFRULAND

I.

Den første landligger kan gjøre samme erfaring som den første svale: han gjør ingen sommer.

Det er paa en landevei. En mand gaar foran mig opover den lange bakke, en mand af hvis gangart, hattesnit, frakkefaçon og nakkesener jeg kan læse mig til en trykkende vederhæftighed i en muggen og fornærmet livsopfatning. Et slikt indtryk kan man undertiden faa af en menneskelig fremtoning uden analyse, uden bevidst prøvelse af de enkelte toneangivende træk.

Han gaar som den der forgodt har vendt det han forlader ryggen.

Han ser sig ikke om, skjønt udsigten over fjorden og virvaret af holmer kunde fortjene et blik. Han er af en indadvendt natur. Langt om længe sætter han sig paa en stabbesten og tager hatten af og polerer sin spidse skalle med frakkeærmet. Hans ansigt bekræfter min fordom mod ham. Han har en krans af glissent skjæg helt under hagen, fra øre til øre, svarende til dusken mellem nakkesenerne. Øinene er frostblege og munden skakk af modsigelser og betænkeligheder.

Merkelig nok nikker manden, idet jeg vil passere. Det har været en lang ugidelig smaabysøndag, jeg

har ingen havt at hilse paa eller vexle et ord med, og min tunge er træt af unaturlig taushed og sabbat.

Jeg udtaler mig anerkjendende om veiret, det gjør jeg bestandig blandt indfødte. De staar ligesom veiret nærmere end vi andre. Forresten fortjener det ingen videre lovord. Det har jo været en besværlig og gjenstridig vaar, en forlængelse af marts paa det uvisse, og nu staar vi langt inde i den første halvdel af mai. Idag er det ogsaa overskyet, og nordenvinden staar strid langs landet, truende med sneilinger. Men jeg tager paa forhaand afstand fra mandens fornemmelser og hævder, at det er et vidunderlig og opkvikkende vaarveir, rigtig et ønskeveir for bonden.

— Da er De for-mo-dent-lig ingen ven af bonden, bemærker manden med munden en tanke skjævere og en saa distinkt betoning af hver stavelse i «formodentlig», at det lød som om alt det hypotetiske i ordets karakter sindig blev rykket op med roden.

Jeg prøver at samle al min tiloversblevne bondevenlighed i nogen bemærkninger om kuldens tjenlighed for vedpriserne, og den gravalvorlige mand betragter mig med et fiendtlig blik og tror jeg driver gjøn med hele det uantastelige bondedømme. — Desuden mai kulde, lægger jeg til. Og tænk bare paa aamerne i jorden.

— Det staar skrevet: for din skyld blev jorden forbandet, afbrød manden mig vredt. — Sommeren har vendt vrangen ud og vil give tørke og nattefrost og varagtig nordenvind. Al skabningen er vreden underlagt, fordi vi alle er barn af vreden.

Og han gjør mig opmærksom paa, at vi endnu iaar vil opleve at se maanen blive som blod og solen blive som en haarsæk.

Dermed reiste han sig og gik uden at hilse. Og jeg blev staaende trist igjen og tænkte, at en slig livsanskuelse som hans forhaabentlig var værre end aldeles ingen. Krig og uaar hænger fast sammen i den menige mands bevidsthed, sikkert fordi de som tiest har slaaet følge i virkeligheden. Paa sin vis kan den menige mand, som netop lod apokalypsens trusler omsuse mig, have ret. Metafysisk hænger alt sammen, og der er vel ogsaa en hemmelig sympati mellem de dæmoner som hidser folk mod folk og de vinterdjævler som sidder og tvholder paa tælen i jorden.

Jeg gaar hjemover til hotellet og grubler over uløseligheden af dette som af et hvilket som helst andet problem, og jeg bliver ikke kvit det dunkle og ondskabsfulde billede af solen. Langs veien ligger træerne paa stræk i stormen og spriker sørgelig nakne med knopperne i en varetægtsarrest som de ikke tør sprænge. Om sommeren virkelig udeblev eller vendte vrangen til med tørke, nattefrost og varagtig nordenvind! Og solen blev som en haarsæk!

Men midt paa natten vaagner jeg ved veiromslag, ved en ny og henrykkende lyd af plaskende regn mod zinkgulvet paa altanen. Regnet driver gjennom det aabne vindu helt ind i sengen. Banissons la mélancolie! Trods tegn og varsler bereder den uforstyrrelige natur sommerens indtog ogsaa iaar. Endnu engang!

Den lille dampbaad, som fører ud til Jomfruland, gjør sig mange svink-ærender indom alle mulige andre øer. Den lemper af en gammel kone hist og to sækker mel her. Den løber helt tilbunds i en trang vik bare for at blive kvit en fed lægprædikant. Men

det er veir til det. Paa en brygge vi lægger til ved, tripper et par forlovede linerler, vippende med halerne, ivrige og utaalmodige, som om de ventede hele sit indbo med damperen. Oppe i det grønne bakkeheld under et rødt lidet hus ligger to smaapiger paa knærne og stikker karvekaal. Og det er synlig for det blotte øie, hvorledes bjerkene fra time til time vikler mere og mere af sit spæde allerlysegrønneste løv ud i solskinnet. Jo, det er endelig den første uomtvistelige sommerdag.

Paa rektangelkartet ser Jomfruland ud som en slank fisk med rygfinne og bugfinne og tynd finneløs spole . . . eller som en krumkniv med eggen vendt mod havet og odden pegende mod sydvest . . . eller som en væltet kajak i profil . . . eller, o Polonius, som en slumrende firfisle. Set oppe fra vagtgangen paa fyrtaarnet ter øen sig som et fladt og rigelig skogklædt land med jorder sænkende sig sagtelig mod fjorden paa indsiden og glimt over grantoppene af den brede gnistrende strandbrem af rullesten mod det frie hav.

Ø er et skjønt ord paa alle sprog, men vort eget ord, den ene sørgmodig stemte vokal, kalder paa vore drømme om ensomhed. Jeg tror alle opdagers hemmelige ønske var at finde øer og ikke fastland. Forestillingen om lyksalighed var knyttet til øer, til vestlige paradiser, og de sjeldne lykkelige folk boede paa fjerne øer i Sydhavet, og deres lykke udryddedes senere. Alle sommernatsture har en eller anden liden grøn ø til maal, øen eier den mikrokosmiske enhed og helhed og frihed, som det sammenhængende fastland og det usammenhængende menneskesind savner. Prospero vilde være en utænkelig hersker undtagen

over en ø, og selv Sancho Panza lod sig mørbanke gennem Spaniens faste land mod løfte om en ø som plaster paa rygstykkerne.

Vort land er saa misundelsesværdig beskaffent, at det formodentlig eier flere øer end mennesker. Vi kunde altsaa, om vi blev altfor lei af alt vort fællesskab, slaa os ned paa hver vor ø, og ialfald den udslagne sommer igjennem sole os i vort eget private solskin, som henstrakte og lykkelige kobber. Hvilket er en filantropisk tanke.

Det er jo det paafaldende ved dette vidstrakte land, at det synes at være for lidet for en nation, som udgjøres af en haandfuld mennesker. Man skulde tro, at her var plads og levebetingelser for en varieret menneskefauna, for alle mulige egensindigheder i livsførsel som i livsopfatning. Men tvertimod, vore vaner, vor sløvhed, vor nationalradikalisme har for-tæret vore begreber om personlig frihed. Jeg hørte af en nu afdød folklorist, at en storbonde i Sætedalen indtil for ikke mange aar siden blotede til Skinfaxe og Rimfaxe hver midtvintersnat. Han var abonnent paa rigstelefonen og havde sikkert opfanget et og andet rygte saavel om kristendommens indførelse under Olaverne som om reformationens under Oldenborgerne. Men han foretrak sine egne faxer. Denne mand var den sidste i landet, som foretrak sine egne faxer. Han fortjente et mindesmerke.

Vi er bare i gruppevis behersket av uenighed. Vi hører til et parti, til et fag, en klik, et fællesskab. Men der gives ingen virkelig uensartethed. Personlighed som en uimodstaaelig trang til selvhævdelse er unorsk . . . og bliver bestandig mere unorsk.

I selve vore literatur findes der ikke mange egen-

raadige individer igjen, og ungdommen i den synes at være en resigneret ungdom. Man kan blade i bøker uden at vide, hvem de er af, om man ikke havde titelbladet. Man læser for et hundrede og tiende gang den gamle historie om et eller andet seigt egtepar, som forlængst blev forsonet under Jonas Lies menneskekjærlige regime. Kritiken betegner ifølge vedtægt og overenskomst et saadant overflødig post scriptum til litteraturen som «nænsomt». Eller man faar en bok i hænde, ti bøker i hænde, om den moderne mandstypus, storingeniøren med det store hjerte, de store planer og de store ruder i sportsstrømperne, epigontypen efter Bjørnsons læger og realkandidater. Man skimter snart ikke industrien i landet eller mennesker i bøgerne for bare ingeniører. Og forresten besørger de skrivende damer erotikken med en emsig og elskelig paastaaelighed, som er sagen værdig. Gid de bare oplevede saameget, at de fik mindre tid til at skrive.

Det er ufattelig, at der ikke er mere luft og afstand mellem menneskene i dette store land. Vi ved nøiagtig, hvordan den eller den praktisk stiller sig til afholdssagen, og vi kan rigstelefonere lige til Hammerfest og faa vide, hvorfor en sagfører deroppe blev skilt fra sin kone. Hele samfundsmekanismen er saa forbløffende enkel, at individerne kan gribe ind i hverandres liv som tænderne i et par tandhjul. Der findes ingen uopsporede vildfarelser i liv eller lære, ikke megen hemmelig og helligholdt lykke, ikke mange tilfældige og husvilde skjæbner, ingen øer for menneskene i dette land, som omringes af øer i myriader.

— — Ens første umiddelbare glæde over havet og

skogene, over den vaagnende sommer, over kryb og kræ, bekræfter sig selv i en polemisk stemning overfor det samfund, man for en stakket tid forlod. Det er umulig at kaste snippen uden med en følelse af had og foragt for den civilisation, som kræver snipper. At bytte cigaretten med snadden er et skridt tilbage til naturen. At gaa og gaa hen ad myge skogsveier, glatte af barnaaler, at se og se og ikke behøve at fastholde en tankegang i noget verdslig øiemed, det forjager atter engang vinterdjævlene af ens sind og løsner tælen. — Flanéra är en vetenskap, sagde gamle August Blanche; det är ögats gastronomi.

Husk som tilskuer kommer man aldrig tilkørt i livets spil; som deltager er man alles bytte. Aforismer, ens egne og andres, er som skogens bær: de mætter ikke egentlig, men de læsker.

Det er et ivrig parringskvitter under buskene og i trætoppene og over de grønne tun paa gaardene. Blodet raser maihedt i de smaa fjærede kroppe, de forfølger hverandre i uvorne og svimle kast; bedst er svalerne, de brækker om det kniber flugtlinjen i spidse vinkler og tager aldrig fejl af maalet. Det kan man kalde instinkt. Bare maaltrosten holder sig taus midt paa dagen; formodentlig maa ogsaa den benaadede morgen- og aftensanger unde sig nogen timers hvile for at skaane sin strube eller for at samle indtryk.

Jeg træffer to smaapiger, som kommer fra bjerkelunden med hver sin store buket Mariæ nøklebaand. De siger ingenting, de bærer stille og høitidelig sine blomsterfund hjem, og de neier. Længe før vi mødes neier de, og de neier igjen, idet vi mødes. Men da vi vel skilles igjen efter en indholdsrig samtale, kan

de ikke styre sin munterhed, først fordi jeg vilde til at hilse med hatten, dernæst fordi jeg slet ikke havde nogen hat.

Ogsaa herinde i skogen lyder gennem alt, under alt duren af brændingen. Og jeg møder rullestenstranden og det blaa sommerhav.

II.

Det er forbausende, hvor faa kundskaber man klarer sig med i en moden alder. Ens barndoms videbegjær fik sit første knæk i skolen, ens ungdoms planløse erhvervelser samledes aldrig til nogen formue, og ud over livets eftermiddag gaar det endelig op for en, at man fremdeles staar foran den begyndelse til al visdom, at man ikke véd nogetsomhelst. Men imidlertid tørster man ikke længer efter viden, man finder sig tilrette i mangfoldigheden som en liden ubegribelighed indesluttet i den store, et x blandt en utallighed af ubekjendte.

Jeg anstiller denne almindelige betragtning i anledning af et albueskjæl. Ak, hvad véd jeg vel om de lavere dyreformer? Ikke mere end om de høiere. Det foresvæver mig, at denne mollusk ikke hører til muslingerne, men til strandsneglene og til de snegle, som puster med gjæller. Den har altsaa intet med østers at gjøre, den er af ganske tarvelig og uberømt familie.

Idag staar nordosten indover øen, og oppe i stationens frugthave kaster de gamle moreltrær tankeløst om sig med konfetti. De hvide kronbladefnug gyver i luften og prikker singelen i gangene. Forhaabentlig har himlen og humlerne gjort sit bedste,

saa alle dikkedarer med den ulidenskabelige befrugtning er sket fyldest. I dette ømtaalige forhold kan jo ingen menneskelig magt gribe ind, hvor gjerne den menneskelige magt end maatte ønske sig mor eller.

Lidt bekymret paa de vidtløftige gamle trærs vegne søgte jeg gennem granskogen ned til rullestenstranden, hvor idag den sedvanlige dumpe dur af brændingen er øget til bulder af sterke bølgeslag. Øiet vælger uvilkaarlig en enkelt valk paa dens rullen indover, dens svulmen under det hvide purr af skum, indtil den grønlig og gjennemsigtig krummer sig til anslaget og styrter sammen i sin egen fraade og suges fræsende tilbage i den næste fremturende bølge.

Her paa udkanten af en svær stenblok ved jeg af en mindre koloni albueskjæl. Jeg har observeret dem, naar det er smult vand, de sidder lige i vandskorpen, saa de stadig overskylles og holder sig fast. De har som man kan vide sit navn af sin form. De ligner spidse menneskelige albuer, men de er ubesværede af disse legemsdeles ømfindtlighed. De er ufølsomme for stød, man kan dunke dem paa kalotten med store stene, uden at det gjør noget merkbart indtryk paa deres nervesystem — om de *har* noget nervesystem. Deres skal har form af en kineserhat, og i ly af den trodser de alverdens modgang.

Om nogen gaar ud i fjæren og vil plukke albuesjæl, da er han paa vildspor og grundig uvidende om disse interessante medskabningers sindelag. De har bygget sit hus paa klippen. De har én herskende evne og tilbøielighed: de vil og kan holde sig fast. De er af princip urokkelige. De lader sig hverken ved trusler eller smiger bringe et haarsbred fra sit standpunkt.

Idag staar sprøitet af brændingen helt over stenblokken, og jeg maa længer op i stranden kaste af mig klæderne for at kunne fortsætte mine iagttagelser.

Den brede strandbelte mellem sjøen og de yderste stormslagene og saltspegede gråner er ganske nedstøvet. Der er stener af alle farver og former, man kunde fristes til at sige: af alle aldre: smaa som kiksekugler, rene frø og begyndelser til stener, større som gaaseæg, endda større som barnehoveder og stadig større og større til de yderste vældige blokker, der i sin tid blev anvendt som kasteskyts af trold og kykloper.

Her findes tilnærmelser til kugleformen og ellipsoiden, men ingen af delene realiseres i dette stenrige og vel ikke i naturen overhovedet; her findes alle overgangsformer mellem den svagt fladtrykte klode, som har hermet vor planets façon, og den flade diskos; undtagelsesvis forekommer smaa runde stenskiver med indsænkning, saa de ligner kastagnetter spildt af præhistoriske danserinder; man kan ogsaa finde smaasten, som minder om paranødder, og aller almindeligst er de uregelmæssige terninger med hjørner og kanter glattede, fordi der har været raflet med dem i aartusinder. En enkelt sten er en tydelig afstøbning af en mishandlet kineserinde. Havde Strindberg levet, skulde jeg sendt ham den . . . han vilde kunnet forklare fænomenet. Andre stener igjen har fremmede indleiringer og ligner stjernet mosaik.

Det er et helt samfund af sten, alle meislede af tid og slid paa hver sin maade. Under bevægelsers blinde leg med dem, under isskuringer og bølgeslag, har enhver gnisset sig til sin egen skikkelse og hjulpet

til at afslibe nabostenenes. Det er paa sin vis et kultursamlund. Det er et mylder af individer og i dette virvar af særpræg en evig og mægtig ro. Intet øie kan blive træt af en rullestenstrand.

Imidlertid maa jeg ned til mine albueskjæl. Skal tro om de ikke har maattet vige under presset af havets oprør! Eller kan de fremdeles sidde der og godte sig over sommer og skyfri himmel? Jeg lægger mig fladt over kæmpeblokken og klamrer mig fast i udkanten af den, i næste øieblik indsvøbes og oversvømmes jeg af sprøitet af en splintret Skagerakbølge, og da dragsuget trækker ud igjen, sidder ganske rigtig de uforstyrrelige mollusker paa sin plads. Jeg puffer til det øverste skjæl, det rikker sig ikke; jeg sjaar til det med næven; men hvor havet i oprør er magtesløst, der formaar menneskelig magt ingenting. Albueskjællene lader sig ikke fordrive hverken med vold eller petitioner. De suger sig fast, som om landets ve og vel beroede paa, at de ikke slipper taget. En slig selvgothed er enestaaende i den ganske zoologi.

Som menneske er jeg her, hvor jeg ligger, et rov for bølgenes luner. Hovner der op foran mig med uregelmæssige mellemrum en tre fire grætnede og umedgjørlige bølger i træk, saa skyller de mig ublidt hid og did og meddeler mit legeme ufrivillige og meningsløse bevægelser og river de mig af og til løs fra min basis. Jeg ser udover og bemærker, at venlige og høitstaaende medskabninger er den samme rokelighedens lov underlagt. Der vipper netop et par fyldige ringgjæs udenfor brændingen, forsvinder og dukker op igjen, gynges og omtumles i den duvende ustadighed af bølgenes leg. Men albueskjællene er

uanfegtelige; der de sad, der sidder de, paa trods af vind og vove. Hvis der føres noget tankeliv i den bløde masse under deres haarde skal, maa det være koncentreret i den fixe ide, at de er uafsættelige . . .

Jeg øder med flid timerne i ørkesløs dvælen og stirren ved en mennesketom og livsglad strand. Det er en dag blandt dage, en dag af lys og pragt og høi lyd. Der skingrer maageskrig over brændingen, det gnistrer hist og her i en sten med hidsige solreflexer i dens pailletter af glimmer og kraakesølv. Det lugter tang af sprøitet, det smager salt af vinden, og bag stranden svaier grantoppene mod blaa himmel. Jeg merker uden savn, at alle interesser, endog for theater og samfundsspørgsmaal, blæser af mig. Verdens ve og lvst findes vel paa den anden side af skillestregen mellem hav og himmel, her strækker sorgløsheden sig milevidt hen over den uforanderlige strand og dens hærskare af sjøvaskede og soledede sten.

Og dagen gaar, og en anden kommer, en ny perle paa junis perlerad af dage. Rognen og syrenen staar i blomstring, og solsorten fløiter dagen lang. Det er ganske stille, og havet ligger silkemygt med skinrende sølvfelter mellem de blaa. En kjeld staar urørlig paa sine røde ben og gransker blæretangen, som dasker i det sagte bølgeskvulp mod stenen den staar paa. Merkelig nok er den alene, men kanske dens mage er optaget af sit høie og egentlige kald. To unge sæler svømmer ganske nær land, men de slaar en deilig glinsende bugt med kroppen og dykker igjen, da de faar øie paa mig.

De evindelige albueskjæl drager mig ogsaa idag ud i fjæren. Jomæn sidder de der. Ikke for nogen pris svigter de sin udsatte stilling. Vi kan være rolige.

DEN SIDSTE CIGARET

Imorges viste det sig, at jeg havde en eneste cigaret igjen.

Vant til savn, resignationer og Abrahamsen, ind-saa jeg til en begyndelse ikke det trøstesløse i min stilling, men tændte uvorent cigaretten og trak dybt ind i lungerne dens milde bosniske velrøg uden tanke paa den nærmeste fremtids bitterhed. Det er utvil-somt cigarettens mission i sjælelivet at stagge be-kymringerne og gjøre nuet indholdsrigt og værdifuldt, men den overskrider sit mandat, naar den bag et spindelvævtyndt flor af røg tilslører den kjendsgjer-ning, at den er den sidste og eneste, og at livet skal leves videre uden formildende omstændigheder.

Det er desværre spildt møie at skrive om betyd-ningen af den sidste cigaret for et publikum, som har den nærmeste butik og nye æsker ved haanden. Men her paa øen findes der ingen nye æsker. Emnet er for ubetydelig? Javel. Jeg vilde lettere finde gjen-klang i mængdens bryst, om jeg gav mig til at la-mentere over den sidste potet. Det er noget flygtig og letfærdig ved cigaretten tiltrods for dens mission i sjælelivet; den veier saa lidet, den forgaar saa let, den hænger nogen minutter ved vore læber og for-tæres og glemmes og — erstattes . . . Men saa *kan* den pludselig ikke erstattes, den er den sidste af sit

dynasti, røgen dør ud med den, og med ét slag faar den individuel betydning, dens dødsproces bliver en begivenhed værdig til at omtales i avisen. Der er noget af den samme pathos over den sidste cigaret som over den sidste Inka eller den sidste mohikaner.

Spanjerne mistede verdensherredømmet, men de beholdt cigaretten. Det er trolig, de nødig vilde undvære nogen af delene, men naar galt skulde være, bevarede de den bedre del. Man vænner sig til at leve uden verdensherredømme; i løbet af nogen ganske faa generationer er man afvænnet. Men cigaretten, som holder sorgløsheden vedlige og fremelsker velviljen med alt det skabtes ufuldkommenhed og forkrænkelighed, den er umistelig som luften, hvori den forbrænder.

Jeg har hørt eller læst om de gamle karaïber, at deres glemsomhed og letsind ikke kjendte nogen grænser. Naar de vaagnede om morgenen og saa solen skinne, skinnede den lige ind i deres vilde og upaalidelige hjerter. Da var natten ugjenkaldelig strøget ud af deres bevidsthed, og det første de foretog sig var at læsse sine senge paa ryggen og vimse tiltorvs med dem, vinke paa liebhavere og sælge dem for en liden kalebas med *pulque*. Og dagen gik hen i sus og dus. Men naar det atter blev kveld, saa de solen synke, stumme af forundring og skræk. Og naar mørket seg over dem, da kom der en stor jammer over de gamle karaïber, et minde dukkede op i deres flygtige hjerner, og med graad og veklager rendte de rundt og ledte efter sine realiserede senge. . .

Ved den sidste cigaret er det dulmende at dvæle ved erindringen om et folk, som gav sig nuet ivold og nød dagen, før solen gik ned. *At brænde sine skibe*

er blevet det monumentale udtryk for en energi, som sætter alt ind for et høit maal og afskjærer sig adgangen til et tilbagetog. *At sælge sin seng* i overstadig henrykkelse over dagslyset er en mindre heroisk sport, men ogsaa den er menneskelig og tiltalende.

De cigaretkriser, jeg kan huske fra tidligere dage, har gjerne været knyttet til akute pengemangler. I en liden italiensk by besveg jeg i sin tid hyppig kronen ved at købe cigaretter i mørkningen. Da er det nemlig saa let at anbringe falske soldini. Det var dog intet hjerteløst bedrag, for de falske mynter havde jeg som oftest selv modtaget i kronens tobaksudsalg, og under alle omstændigheder var cigaretterne mere forfalskede end mine kobberdanker, som undertiden var gangbare i et eller andet fjernt og uvedkommende land. Men ingen af mine senere finansoperationer har skaffet mig mere tilfredsstillelse end en saadan liden pakke sortsmuskede «indigena», erhvervet per nefas . . . Det er slige elskelige smatræk, millionærer gjerne i de lange vinteraftener fortæller til sine børn, og som senere besmykker deres biografi og forklarer deres held i livet.

Nu skal det villig indrømmes, at tobak i enhver form kun er et nydelsesmiddel. Jeg sidder og ser askespidsen forlænges paa min sidste cigaret, og jeg siger til mig selv: denne cigaret er kun et nydelsesmiddel . . . En af Balzacs ungdomsromaner handler om en ung mand, som fik tilskjænks et mystisk tilberedt skind af et vildæsel og med skindet lykken til at faa hvert af sine ønsker opfyldt. Alverdens nydelser stod til hans fri forføining. Men for hvert opfyldt ønske skrumpede chagrinskindet sammen, og han vidste, at med det samme det var skrumpet ind

til intet, var han færdig. Skindet var han vitalitetsmaaler. Derfor blev gaven ham en forbandelse. Han forsøgte at leve uden at ønske, men ønskerne brød uforvarende frem af hans hjerte, og skindet fortrak sig og blev bestandig mindre.

Jeg ser cigaretten minke som chagrinhuden under mine nænsomme drag, men den anstundende katastrofe lader sig ikke forhindre. Hvilket jo heller ikke betyder stort. Jeg bliver bare et nydelsesmiddel fattigere. Men hvad er ikke et nydelsesmiddel? Engang ivaares stod jeg tilfældigvis ved avis kiosken paa Kongsvinger station sammen med nogen bønder, da der bruste ud af Stockholmstoget en overmaade elegant, om ikke netop ung og vakker dame. Vi veg tilside og lod hende komme først til sine aviser. Men da hun bruste tilbage igjen, vendte bønderne skraaen og fulgte hende med øinene, og første bonde sagde til anden bonde: Slige kvindfolk er igrun itte no andet end nydelsesmidler. Og bondens chagrinhud fortrak sig slet ikke ved den leilighed.

Nu er vore magthavere idag ligesaa afgjort koldsindige overfor alkoholiske nydelsesmidler som vedkommende bonde var ligeoverfor kvindelig pragt. Deres gamle garvede hjerter banker ikke for druen, ei heller for destillaterne. Chagrin'en er patent. Men det er i virkeligheden yderst faa nydelsesmidler som ikke er uundværlige, mens det samme langt fra kan siges om næringsmidlerne. Brød kan erstattes med poteter, og kjød med fisk — det er forsaavidt næsten det samme, hvad vi fører i os, bare det er mad i en eller anden form. Men med kaffe, tobak, vin . . . forholder det sig som med literatur og kunst. Det er kvaliteten, der gjør udslaget, og det ene verk kan

ikke erstatte det andet. Om jeg læser en tale af Gunnar Knudsen, beruser den mig ikke, men en side norsk prosa kan hensætte min hjerne i en let og fin og uforglemmelig rus. En potet vil aldrig kunne erstatte et glas vin.

Vore magthavere af idag glemmer, at sindene og ikke bare kropperne vil have sit. Det er dyrenes umisundte eiendommelighed, at de ikke trænger stimulanser, ligesom det er dyrenes eiendommelighed, at de ikke har trang eller evne til at le. Det er heller ikke den ringeste tvil om, at den fuldkomne abstinens hænger sammen med aandelig nøisomhed og sterilitet. «Hvad man kallar dygd», sagde Carl Michael Bellman i sine *Pensées de Mowitz*, «är ofta ej annat än oförmögenhet. Kyskheten är ej sällan blott en slaphet i nerverna, och nykterhet är nästen alltid brist på penningar eller kredit . . .» Det var nu i hans tid, men det er paafaldende, at det er vinens yndere, som til alle tider har nydt musernes bevaagenhed og at derimod det ivrigste afhold aldrig har tændt en strofe — — —

Jeg befinder mig paa et lidet stykke landjord ude i havet, og min sidste cigaret er udbrændt. Først da den sved læberne, gav jeg slip paa den. Nu er det bare udsigten over til Norge, jeg har igjen af nydelsesmidler, udsigten til fabellandet, hvor lovene gror og forbudene ranker sig over vildnisset af for-gaaelser. Posten kommer hid saa sjelden og tilfældigvis, at jeg kan hengive mig til alskens dristige formodninger om rigets nuværende tilstand. Mon sproget atter er forandret siden i forrige uge? Mon jarlerne er udnævnt med slag paa skjold? Mon de skal gaa med brynje udenpaa bonjouren eller indenfor?

Mon et brev, jeg sendte til Kristiania, fortumler sig til Oslo? Mon bergenserne skal hede bjørgvinsere, bjørgvinensere, bjørgvinikere eller bjørgvinister? Mon det er blevet lov for at min stemme skal tages til indtægt for regjeringen? Mon det er mulkt for at laane sin døende ven en flaske vørterøl? . . . Herude ved vi intet om det, som samtidig foregaar, og kan intet slutte os til af kystens konfiguration, som er den samme for vore øine og ingen omskiftelser underlagt. Herude svinger vi rundt med aastiderne og gaar hverken for sent eller for hastig. Vor stortingsmand for livstid er Peder Rinde, og hvad vi ikke sparer selv, sparer han for os. Vi pløier og saar, naar tiden er inde, ser veiret an, ser sjøen an, ser hverandre an. Høster naar høsten kommer og samler i lade for dette liv og det tilkommende. Af krig og dyrtid skummer vi fantasipriser for vore produkter, om vi finder det umagen værd at sælge. Vi ved, at der i Norge nu er tre samfundsklasser: Millionærer, bønder og sultekunstnere, og vi befinder os vel ved at være i midten. Vi under sagførerne næring, for vi skyller ofte vinteren ned med en proces med en oplagt nabo, og lægprædikanterne, som varetager vore hinsidige interesser, under vi overdaadighed, thi hisset betyder mere end her. Sandheden tro maa det dog indrømmes, at det har været uaar paa lægprædikanter. De har ikke villet slaa til i sommer, hvad det nu end maa komme af. Jeg skulde tro, at den egentlige aarsag er de snaue kafferationer, for de timelige og de aandelige ting har en forunderlig sammenhæng . . . Men mennesket lever heldigvis ikke bare af kaffe og forkyndelse.

— — — Jeg slænger mig ned i al frodigheden paa

det side englænde i en glissen bjerkelund. Ser himlen an, ser sjøen an og glæder mig over, at hundedagene er indtraadt med sol og hede. Cumuluskyer kupler sig i sør, modne og mægtige, men de betyder ikke regn, de er bare til dekoration og adspredelse for øiet. Som alt fjernt og nær, som alt stort og smaat. Se, en korsedderkop har slaaet op væven mellem en hasselgren og de lange stranter i et bringebærkjær. Den lægger stort ivei og har ganske rigtig beregnet, at i halvskyggen, hvor soldotterne uafledelig gnistrer gennem løvrislet, vil fluerne blive aldeles forrykt i øinene og lade det staa til. Det er en anmassende stor kingel. Jeg tager en kvist og pirker advarende i den, saa fortøiningen i bringebærriset løsner, og øieblikkelig kommer eierinden anstigende ovenfra hasselgrenen, bugnende af fedme og i høieste grad misfornøiet. Hun daler ned ved hjælp af en usynlig kabel, som hun vinder ud af sin mave . . . det ser paafaldende naturligt ud, aldeles som naar en gudinde svæver ned fra soffiterne paa operaen. Det er et kunststykke af rang i betragtning af hendes korpulense og sindsoprør. Naar saa alt er i orden, entrer hun gesvindt op igjen, intrigen strammes i det diminutive luftdrama og uden den spædeste reflex af gru og medlidenhed bivaaner jeg den første flues tragedie . . .

Det er harmelig og ydmygende, men fordi vi lever i en dyrtid og netop befinder os i den nationale underernærings høisæson, er det plat umuligt for mig at anskue den omgivende natur med et frit og opladt og af egeninteresser ufordunklet øie. For Midas blev alt til guld, for mig bliver alt til kontrafeier og karikaturer af nydelsesmidler . . . jeg er dybt og ned-

slaaende paavirket af al den husmoderlige angstlyrik i aviserne. Her har jeg ogsaa ganske rigtig strakt min krop i et virvar af surrogater. Her staar i en braate i sin violette blomstring en klynge deilige ranke planter af natlysfamilien: *epilobium angustifolium*, hvis blade anbefales som erstatning for the. Den drikkes paa Kurilerne og Kamsjatka, og vi vandrer jo benveien tilbage til naturen og naturfolkene, efter hvert som de materielle kulturbetingelser svigter. Og trindt omkring mig ser jeg andre urter, af hvis safter man kunde destillere en eller anden mindelse om en stimulans. Tørkede marimjelder kunde man vel bruge til at sætte farve paa Kuriletheen, og af friske kroner af perikum kan man lave en bitter, der skuffende minder om angostura, kun maa hovedbestanddelen enten være akvavit eller genever . . . men se, der render vi atter panden mod Abrahamsen.

Det fortælles saa ofte, at folk er lei af politik her-tillands. Men vi har jo ingen anden politik end Abrahamsen. Hvad zaren var i sin velmagt for Rusland, er Abrahamsen for os. Paa Theaterkafeen, hvor jeg stundom har vanket, saa jeg ofte ministeriet Knudsen samlet efter statsraad. Ministeriet forlangte ved saadanne leiligheder kaffe og smørrebrød, bramfrit som en hvilkensomhelst forsamling afblegede kirkesangere vilde bedt om kaffe og smørrebrød. Det har ofte faldt mig ind, at det vilde være festligere at leve i et land, hvor ministeriet kom raskt ind paa kaféen og forlangte en halv bayer. Lidt appel og fanfareklang i bestillingen og ikke bestandig denne døderhultske demokratiske tværhed. Men spør nogen utlænding mig om grunden til al denne graa dyster-

hed, kan jeg bare svare: Abrahamsen . . . Ministrene er Abrahamsens ofre som alle vi andre.

Nu ser jeg min ven Johan Fredrik Vinsnes er ude med forskjellige betænkninger. Han priser vinen — det gjør han veltalende som den digter han er, men som apotheker ser han skjævt til brændevinen, fordi hans kunder kommer og forlanger denne vare af ham.

Paa engelsk taler man om at *out-herode Herodes*; det betyder nærmest at slaa fandens egen rekord i djævelskab. De gamle franske royalister beskyldtes for at være mere kongeligsindede end selve kongen. Det maa være slige celebre eksempler, som har foresvævet min ven Vinsnes. Han lægger nemlig an paa at være mere Abrahamsensk end selve Abrahamsen. Han vil ikke engang tolerere alkohol som medicin. Lad sygdommene grassere, og lad de syge rase; ikke en dram hos Vinsnes. Hvis nu jeg for min del var baade digter og apotheker, vilde jeg komme i et slemt dilemma. Jeg forudsætter, at jeg som digter henvendte mig til mig selv som apotheker og sagde: Jeg er meget uvel . . . og kort sagt: jeg tror en iskold whisky og selters muligens vilde lindre mig. Skulde da mit apotheker-ego ryste paa hovedet og negte mit digter-ego denne lille imødekommenhed? Neppe. Haanden paa hjertet. Saa grusomt og principforstokket er intet apotheker-ego . . . Men naturligvis, principerne i ære!

— — — Jeg ligger i deilig vaadt græs og stirrer op i løvet og paa den uforskammede kjæmpekingel, hvis traade sitrer som fine lynglimt i clairobscuret. Det morer mig at pirke i forbud og i kingelvæv, men se om de ikke holder! Der kribler noget paa min haand.

Det er en snudebille med et uransagelig gammelklokt ansigt og adstadige benbevægelser. Den oppfatter min arm som en hvid og bekvem chaussée anlagt for snudebiller. Men cigaretsulten aflader ikke at rykke i nerverne. Jeg vil gaa hjem og endda engang vrænge alle lommer, rode gjennem alle skuffer, se efter i vinduskarmen og for sidste gang under ovnen. Jeg er hverken værre eller bedre end de gamle karaiber: min seng for en cigaret!

NOVELLER
(1900—1902)

DET EVIGE SAVN

(1902)

Fra ladestedet føiet landeveien sig efter stranden et langt stykke, og stranden var en snart bred, snart smal strimmel under en aasvæg, som hist og her skjød næs ud i fjorden. Hvor strandstrimmelen fulgte rundt næssene, fulgte landeveien med. Ellers kløv den over dem i bratte bakker. Høivandet havde slikket den i sønder, hvor den laa lavest, og i bakkehældene var den kantet med stabbesten mod skrænterne. Hængebjerker med skraat udoverliggende stammer og uryggelig rodhold i fjeldskaarene hvælvte sine langfrynsede kroner over den, og hvor der var godt om plads, skar den gennem smaa graneholt, isprængt med rogn og lønn. Hvor grunden var sid, flettet humlen sig undertiden om selve stabbestenene, og i randen af det graadige orekrat, som overalt tufset sig langsmed den, grodde en overdaadighed af hvid spiræa og lyserød geranium.

Der gik en ung mand med lange skridt og slo i dette ugræs med sin kjæp. De runde bløde stilker blev slidt over, og der gøv med sødt blomsterstøv for hvert af hans faste slag. Det var lys midtsommer-skumring, og fjorden laa blank og skygget under landet, mens den langt ude vimret i det blege lys som en skjællet fiskehud.

Manden fór sammen. Det var en stemme, som ropte ham an. Han var kommen til et sted, hvor en lav bjerkevokset tange strakte sig ud i fjorden. En fodsti førte fra landeveien udover tangen, og paa stien nogle skridt fra landeveien stod en ung dame i hvid kjole.

— He! De mand!

Han vilde hilst, men inden han havde flyttet kjæppen over i den anden haand, hvori han bar en reisevæske, havde hun alt tat ordet igjen, og saa syntes han det var forsent.

— De kan nok ikke like blomster, De!

Han var forberedt paa, at hun skulde spørge om veien eller klokken eller hvadsomhelst. Dette kom ganske uventet over ham. Men han stammet da: — Hmnei, jeg er ikke botaniker.

Hun brast i latter og svinget med sin store havehat. Hun bar den som en kurv i de sammenknyttede baand, og den var fuld af blomster.

— Men De gaar og meier ned for fode, og De merker ikke engang, at De begaar hærværk, De er nok ganske fordybet i Deres egne tanker?

Han blev staaende raadvild og se paa hende. Hvad vilde denne fremmede dame ham? Havde nogen ret til at stanse ham midt paa rodelagt vei for at holde ham for nar?

— Undskyld frøken, jeg maa nok videre.

Han lettet paa hatten. Men i det samme blev han ræd for at kjende hendes leende øine i nakken, og spurgte tvært:

— Kanske De skal den samme vei?

— Nei, jeg bor nede paa tangen her. I det gamle

huset bag alle bjerkene. Det var ellers pent af Dem, at De vilde ha følge med mig. Jeg ser aldrig nogen, og paa landet har en lov til at hilse paa alle dem, en møder. Og saa blev jeg desuden forbitret over Deres mangel paa natursans. Derfor slap De ikke forbi uden en liden advarsel. Men nu skal De faa gaa saameget De vil. Farvel!

Hun vinket og sprang nedover stien og nikket ogsaa en gang til ham over skulderen, før hun blev borte mellem bjerkestammerne. Han stod et øieblik, saa slængte han reisevæsken og kjæppen fra sig og løb ned over stien efter hende. Men han stanset braat og vendte om igjen og samlet sine ting og gik hastig videre, uden at se sig tilbage.

— Se det var en hvid kjole, tænkte han, — og et rødt livbaand . . . en almindelig hvid kjole og et almindelig rødt livbaand. Og det rendte jeg efter:

Det begyndte at bære opover fra fjorden. Aasræken blev brudt af et bredt skar, og op gjennem det slynget landeveien sig og fortsatte oppe paa høidedraget ind over furumoer, som aldrig vilde ta ende. Han kom forbi rydninger med smaa graa stuer omgivne af aakerflekker. Potetesrisene blomstret, og under den hvide nattehimmel skar havren i violet. Det var grund og stenet jord og fattigslig. Langt om længe stanset han ved en stue, som laa lige ved veien. Den havde tre smaa vinduer i den ene gavlvæg, og mod veien vendte døren mod en liden sval. Han betænkte sig lidt, saa gik han ind uden at banke.

Han kom ind i et lidet halvmørkt kjøkken. Det var næsten tomt. Der stod nogen spilkummer paa bænken under det grønrodede halvvindu, og i gruen laa en gryde væltet over et brandjærn. Han tog i

klinken og traadte indenfor. Ogsaa denne dør var saa lav, at han maatte lude hodet.

Derinde var det lysere. Der laa en mand og snorket i en slagbænk i krogen, men idet han lukket døren efter sig, skubbet en gammel kone sig op paa albuerne i fladsengen, hvor hun laa under vinduet.

— Men jøs, er det folk!

— Det er mig. Godkveld mor.

— Nei var det ligt sig! Er det Johannes . . . Aanei, aanei, aanei og gudskelov!

Hun fik paa sig et skjørt og glattet haaret vel ind under kappen. Saa nærmet hun sig paa sokkelæsten og udstrakte imod ham begge sine hænder. Han satte fra sig kjæppen og reisevæsken og lod hende tage sin haand. Hun klappet den forsigtig som det var en fugleunge og vedblev at mumle: Aanei, aanei, aanei! — Og nu er du færdig i læra? spurgte hun . . — Det har vel præsten været her og meddelt? — — Javist, jeg fik enkom bud om at komme der op lørdagen var.

— Han kunde umaget sig hid selv.

— Aa var det ligt! Men nu skal du ha kaffe, og kammerset dit staar fuldt færdig oppe.

— Det var godt. Men jeg skal ingenting ha. Jeg er træt og gaar op og lægger mig straks.

— Men vi maa vække Hans Jørn.

Hun ruslet hen til slagbænken og rystet i manden. Han holdt op at snorke og gnikket sig i øinene og gjæspet og vendte hodet plirende med et øie mod sønnen.

— Haahaa, er det slige storfolk ude . . sa han og snudde sig og sov ind igjen.

Moderen hørte hans trin over det gisne gulv paa

kvisten, hun hørte ham aabne vinduet, og hun hørte det knage i sengen, da han la sig. Hun nikkede betaget som om det var liflig musik, men selv havde hun ikke tanke for at sove mere. Hun satte sig ude paa stenhellen foran døren . . . Og den nye dag var begyndt. Den glitret af dug, og solen havde naad de høieste furutoppene.

Da Johannes havde faat sin kaffe paa sengen, stod han op og begyndte at pakke ud af sin reisevæske. Det var først de strøgne snipper og mansjetskjorterne, dem la han omhyggelig ned i det gule træskrin, hvori han som gut havde pleiet at laase ned alle sine eiendele. Saa var det den sorte kjole og bukserne. Han glattet dem for bretter og folder og hængte dem op paa to knagger under skraataget. Han forvissede sig ogsaa om at kræmmerhusene med kamfer ikke var faldt ud af lommerne. Barberkniven og kammen la han sirlig paa en liden speilhylde ved siden af vinduet, og derpaa tog han fat paa at opstille sine bøger. Det var udsøgt sommerlæsning i tunge alvorsfulde bind. Han bladete i et og andet, og der fløi smaa smil over hans ansigt, og han stødte luften haardt gjennem næsen i tilfredshed. Saa fandt han frem to bliktingester bøiede i ret vinkel; dem stillet han op paa det lille bord for vinduet som endestøtter for den metodisk ordnede bokrad. Endelig pakket han ud en rulle med papir og la i bordskuffen, piller ogsaa korken af et nyt blækhus — og fandt frem penner af vestelommen og indpasset dem paa skafter, hvoraf han havde ført med sig en hel bundt.

Han gik omkring i skjorten og puslet med disse

ting. Ind gjennem det lille aabne vindu lød ihærdig skraal af smaagriser, men han la først mærke til det nu, da han var færdig. Han bøiet sig ud og saa sin mor stræve afsted til bingen med et stort fange nesle. Hun havde lovaatter paa hænderne og smaasnakket med grisene. — saa saa, saa-saa da, saa-saa-saa, hysset hun.

Hans blik gled over haveflækken under vinduerne, hvor humlerne surret mellem reséda og kromgule ringblomster, henover grisehuset og det lille potetesland og over havreaakeren længer oppe. Der stanset dyrkningen. Der begyndte igjen det vidt omgivende ulænde med kampesten og træstubber og vindfæld . . . og længer borte skogen, som omringet altsammen.

— Natursans, mumlet han. Hah! Det er naturen dette ogsaa. Og den er sød at gi sig ikast med.

Der kom et kjøretøi tilsyne nede i svingen, og straks efter for det i trav forbi. Det var doktoren nede fra ladestedet i karjol og med en liden gut bagpaa. Johannes tænkte paa hvor ofte han havde staat udenfor ved veikanten, naar der var kommet vogne rullende forbi. Og han havde vidst med sig selv, at aldrig vilde der holde nogen vogn udenfor hos dem, og det havde heller i tidens løb aldrig hændt. Det var grod ind i hans bevidsthed, længe før denne var synderlig klar, at der ikke kunde ske nogen forandring paa deres plads eller komme nogen efter landeveien med ærind til dem. Og hans sind havde faat en tung, døsig ligevægt af al denne ensformighed.

Han klædte langsomt paa sig og tog med sig en tyk bog for at lægge sig op i heien og læse. Det var «Afsluttende uvidenskabeligt Efterskrift til de filoso-

fiske Smuler.» I kjøkkenet sad hans far og drak kaffe. Johannes rakte ham haanden, og den gamle nikket tvært og sa ingenting. Det var ikke mere end fire aar siden de havde set hinanden. Men da han gjennem vinduet saa sønnen skride opover mod udmarken, reiste han sig og kløv op loftstigen og tasset ind paa kvistkammerset. Han tog først et oversyn over løssøret, kastet et flygtig blik paa bokrækken og trak ud bordskuffen. Men det gule skrinet, som han derefter prøvde, var laast. Han flirte og reiste sig op og tog ned den sorte kjole, holdt den frem i lyset og vædte fingeren og gned paa ærmet. Derpaa betragtet han længe og opmærksomt silkeforet og ledte efter lommerne. Han fandt et kræmmerhus med noget haardt og aabnet det og bed i et kamferstykke. Tvi! Han maatte spytte. Heller ikke i bukselommerne fandt han noget andet. Han flirte igjen og rystet paa hodet og ruslet langsomt ned igjen.

En stund efter kom konen ind med en bøtte vand. Hun gav sig til at gjøre op varme. Hans Jørn tændte piben med en glo og blev staaende ved gruen.

— Haa æsler han sig til? spurgte han. Har han peng? Hun svarte ikke, og blev ved med sit stel.

Manden satte sig igjen ved kjøkkenbænken, og lidt efter kom det: — Tru om han har peng?

Han stirret tungsindig ind i sin tobaksrøg. Han ventet ingen opladelse eller løsning paa problemet, men det saa ud til at skaffe ham en vis lindring at gjenta og fastholde det for sig selv.

— Gaa ud i skjulet og hug ved, du Hans Jørn, sa konen og fylgte en gryde med vand og hængte den i kroken over ilden. — Siden faar du ta dig en tur til byen efter risengryn og sukker . . .

Oppe i heien havde Johannes fundet sin stol fra guttedagene. Det var en fjeldblok, overgroet med mose og sisselrod og med et rundt søkk, som lignet sædet i en kubbestol. Der satte han sig og la boken paa knærne og tændte sin snadde. Herfra kunde han vidt udover furutoppene se fjorden, som laa med blanke flader mellem strimer mylrende for svag bris. Som sædvanlig gled en stor damper langsomt udover. Synet af fjorden mindet ham igjen om hans besynderlige møde med den fremmede dame nede ved tangen.

— Det kan være det samme, hvem hun er . . . han blaaste røgen haardt ud gjennem næsen ligesom lettet med den afgang, at det kunde være det samme, hvem hun var. For han havde ikke grundet over andet paa hjemveien og nu ligesiden han vaagnet imorges.

— Det kan være det samme hvem hun er, for de er alle af samme surdeig.

Men han gjorde sig ikke nærmere rede for, hvordan denne surdeig var beskaffen. Hans forestillinger gled og var stødt paa et ord og gled videre som løse blade i et aaløb. Snart sad han med vidaabne øine hensunken i tanker og tænkte paa ingen verdens ting og saa ikke noget af det, hans øine hvilte paa.

De gamle vise anerkjender en saadan lysvaagen ubevidsthed som en guddommelig tilstand. Det er sjælen opslugt af altet eller altet nedsænket i sjælen: Menneskebevidsthedens lille lampe gaar ud som en gnist i det absolute lys. Vore bønder kalder det mindre høitidelig at falde i staver. Men ligesaavist som der findes utallige mennesker, som ganske er udelukkede fra denne tilstand, ligesaavist er den hos

mangfoldige den sædvanlige, hvorfra de med ustadige mellemrum i et næsten forskrækket sæt farer sammen og tilbage til livets virkelighed. Og er det end umulig at sige, om der foregaar noget, eller om alt staar stille i et slikt fraværende sind, saa hænder det undertiden, at et menneske springer lige ud af sin dvale ind i en afgjørende beslutning og uden at nøle brænder af sit hus eller skriver et digt eller lægger strikken om sin hals.

Da Johannes kom til sig selv, betragtet han først en tidlang sin snadde, som om den var en sjælden og ham fremmed gjenstand. Derefter la han en bræt i den opslagne bog, som om han havde læst i den, og stak den under armen og hoppet ned af stenen og gik hurtig nedover til huset.

Moderen laa paa knæ ved ollen og skrubbet træ-koller. Hun saa op og nikket fornøid til ham.

— Nu skal du vel op til præsten, sa hun.

— Ja, jeg gaar en tur. Aa, læg den boken op paa kammerset mit ved leilighed.

Hun reiste sig op og saa efter ham, til han var kommen ned paa veien.

— Nei, men nu mener jeg!

Han tog veien ned over til fjorden og ikke opover til præstegaarden. —

Ja, han begav sig tilbage den samme vei, han var kommen om natten. Da han naadde ind i skogen, strakte han sine skridt og smaaløb indimellem af utaalmodighed. Han mødte ingen, og de smaa stuer i lysningerne saa ogsaa nu ved dagstide ganske folketomme ut. Forøvrig la han ikke merke til noget og saa ikke til høire eller venstre. Nedover kleven gjennem skaret løb han, saa smaastenene sprat om

ham, og først da han stod nede paa stien, som førte ud over tangen, stanset han og tørket sveden af panden. Og netop da fór det ham for første gang gennem hodet: Hvad er det, jeg vil her? Men denne tanke ærgret ham et sekund, den opholdt ham ikke. Stien snode sig mellem gamle svære bjerkestammer, og skogbunden var skjult af mygt græs og mangeslags blomster. Luften stod herinde under det solsilrende løvhang mæt og sød af muldens em og urternes vellugt. Han hørte sine hjerteslag og pustet hedt og besværlig. Tillige kjendte han sig tør i svelget af tørst . . . og der var huset. Stien løb lige mod bagvæggen. Et vindu stod aabent, og derindefra hørte han lattermilde stemmer og skrammel af opvask. Han dreide om hjørnet og om det næste og stod, før han havde besindet sig, midt paa den brede trappe, som førte op til husets veranda. Inde fra havestuen klang dæmpet pianospil, og paa verandaen var der samlet et helt selskab.

Noget paafaldende var der vel ved hans ydre. Han var høi og grovbygget med tunge skuldre og store hænder. Haaret grodde ham stridt og tæt ned i den brede pande, og øinene laa mørke dybt indunder dennes bratte kant, og som han stod der ludende med hodet og saa ret frem for sig, laa der et olmt udtryk i hans ansigt.

Desuden var han sortklædt, og hans stive filthat var altfor liden og af en lavpullet, noget usædvanlig façon og sad, som man siger, paa tre haar, disharmonisk afstikkende mod ansigtets strenge alvor. Johannes glemte at ta den af. Det flimret for hans øine, og han havde et ubestemt, gnidret indtryk af en mængde hvide og lyserøde kjoler.

Men om det var hans udseende eller bare hans pludselige tilsynekomst: han blev hilset med et skjærende skrig af den dame, som først fik øie paa ham, og skriget forplantet sig til alle de andre. En stol blev væltet, et glas blev knust; derpaa blev det dødsstille. Men i dette vanskelige øieblik kom en tyk gammel herre i gul silkejakke frem i døren.

— Naa, naa, naa . . . hvad er det, tuppene mine? Er det nu orm igjen i krattet? tysset han smaaleende, men da han blev vár den fremmede, strakte han haanden godslig ud som til en gammel bekjendt og sa:

— De faar undskyldte dette ramaspektakel, min godeste! Dette er nemlig et asyl for overnervøse moderne damer i attenaarsalderen. Jeg trodde mindst, at De var en mus eller ialfald en hveps, siden patienterne gav det store skræksignal. Men siden De er et mandfolk i kjød og blod, skal De være desmere velkommen. Ikke sandt, smaapiger?

De unge damer havde flokket sig leende sammen, arm i arm.

Johannes stod bleg og hev pusten. Han vidste ikke selv, om han havde villet rømme eller fare frem og slaa om sig i blinde. Men han tog af sig hatten og stammet:

— Jeg . . . jeg søger en ung dame . . .

— Ikke andet, sa herren i silkejakken imødekomende. Da har De ikke gaat over bækken efter vand, for unge damer har vi god raad paa. Her kan De selv vælge.

— Fy, fy, onkel Pavels! lød det i kor fra alle de lysklædte.

— In-tet snær-pe-ri! sa den gamle herre og lod pegefingeren vimse advarende i luften. — Ellers luk-

ker jeg butikken og kaster nøklen i havet. Saa kan I ligge og holde hus under hver busk, til ræven kommer og tar dere . . . Tjoh; u-uh! udstødte han og strakte haanden uforvarende ind i dameflokken, som atter splittet sig i skrig og latter.

I samme øieblik kom en ny ung pige frem i døren, og det var hende. Hun bar den samme hvide kjole med det røde livbaand, som kvelden i forveien var forsvundet for Johannes mellem bjerkene. Besynderlig nok følte han en stor lettelse ved at se hende . . . som om han stod ved sit maal; han glemte sin forlegenhed, han var ikke engang ængstelig længer for alle de unge damer, han traadte fast de siste skridt opad trappen og bukket og sa:

— Det var Dem, jeg traf igaar, frøken.

Hun blev ikke videre forundret. Hun rødmet ganske svagt og saa alvorlig paa ham.

— Jeg kjender Dem igjen, sa hun. Jeg trodde, De var en vandringsmand, som kom forbi og drog videre. Men nu er De her igjen . . .

— Inger kjender ham, udbrød et par af de unge damer. — Tænk, Inger kjender ham. Er det ikke merkelig?

— Det er vel ikke saa merkelig, som du synes, tuppen! sa onkel Pavels. Inger er en forstandig pige og kjender lidt til verden. Saa faar du forestille den unge herremand for os, min pige.

Hun vendte sig mod den gamle herre og saa bebreidende paa ham.

— Det maa da du gjøre, onkel Pavels, sa hun. Jeg ved ikke mere om ham, end at han ikke er botaniker.

Hun saa fortvilet ud, men hendes store, graa øine glippet av lattermildhed.

— Det er altid noget at vide om et medmenneske, bemærket onkel Pavels uforbløffet. Ihvorvel det maa-
ske er utilstrækkelig grundlag for egentlig intimitet.

Inger blev blussende rød.

— Tillad mig . . . Johannes samlet sig med uventet energi og vendte sig til den gamle herre. — Mit navn er Johannes Rønning. Jeg traf tilfældigvis den unge dame paa landeveien igaar, og hun var saa venlig at gjøre mig opmærksom paa, at jeg gik . . . det er en uvane, jeg har, en slem uvane, at gaa i mine egne tanker . . . at jeg altsaa gik og slo med min kjæp i de vakre blomster langs landeveien. Men da det senere gik op for mig, at jeg havde svaret mindre høflig, end det var min selvfølgelige hensigt, har jeg tilladt mig at . . . at . . .

— at komme herved og hilse paa os. Og deri gjorde De skam ret. Velkommen! Velkommen skal De være. Den gamle rystet hjertelig hans haand. — Og jeg er onkel Pavels, som De har hørt. Afdanket professor. Rentier med gjæld opover begge ørene, men omsværmet af smaapiger som et purungt blod.

— Fy! Fy!

Han blev dunket i ryggen og fik ogsaa virkelig et hosteanfald, saa de uden barmhjertighed fik anledning til at fortsætte.

— Har jeg . . . ikke ret? stønnet han. — Er jeg ikke i vinden? Huh! puh! Han trak op et rødt silkelommelørklæde, saa stort som en revolutionær fane, og tørket taarerne af sine øine. — Og nu naar jeg skal forestille dem allesammen, gaar jeg sur i navnene. Jeg er ikke saa ung længer som jeg ser ud til . . . men fraregnet hukommelsen har jeg ogsaa holdt mig godt desværre . . . altfor godt og altfor

længe. Nuja. Inger kjender De alt. Hun er min rigtige broderdatter . . . de andre kalder mig onkel af næsvished . . . og de heder . . . ramset han op: Emmy, Olga, Elisabeth — Aagot, Ella, Katinka — Matilde, Astrid, Kuningunde — Sofie, Laura, Juditte — Elise, Aslaug, Emilie — Katrine, Anette og Gro . . . Puh! for en præsentation!

Johannes bukket paa maafaa flere gange for hele flokken underét.

— Men vi er jo ikke saa mange, onkel Pavels! protestertes der fra flere kanter.

— Hvad! Er I ikke her, alle aderton!

— Nei, vi er bare elleve. Syv af os er ude og ror.

— Saa faar vi haabe, de snart indfinder sig til glæde og hygge for vor gjæst.

Johannes tænkte i sit stille sind, at han havde mere end overflødig nok med hyggen af disse elleve. Han følte sig saare ilde tilmode. Inger var forsvundet inde i huset; alle de andre havde indtat en spændt afventende holdning, og han fornåm sit ansigt stivne som en gibsmaske under deres ransagende blik. Om han heller var forlist og skyllet i land paa en sydhavsø og saa sig omringet af de vilde! Han kjendte sig ikke tryggere her. Alle disse unge, smidige skabningers lader forekom ham ufattelige og umotiverede, lige fra deres krigshyl, da han viste sig, til deres brændbare munterhet, der slog ud i luer af lys latter for en hosten eller et hvisket ord eller aarsager, hvis tændkraft han var lige ude af stand til at opdage. Men han følte ogsaa med en slags græmmelse, at han her var kommen indenfor en fortrollet ring, hvor hans evner var magtesløse. Han kjendte stivheden i sit ansigt brede sig som en slags nummenhed

over hele kroppen, og han var vis paa, at hvis han forsøgte at røre sig, sætte sig, lægge hatten fra sig eller ta et glas, saa vilde han gjøre det paa en forkjert og ustø og lattervækkende maade.

Den gamle herre oversaa hans forlegenhet. Han kunde ikke tænke sig noget behageligere selskab end sine smaapiger, og han skrev gjæstens tilbageholdenhed paa hans ungdoms regning. — Stakkars fyr, tænkte han, han er lidt trykket af sin værdighet, men smaapigerne har det nok i sin magt at faa tinet ham op!

— Nu, sa han, skal det første være et lidet glas og en pibe. Værsaagod. Ind efter piberne og min bouteille, Elisabeth, og du, Annette, henter en krukke vand fra kilden. — Nei, sæt De Dem der i rørstolen, farr . . . Saa ja!

Han trommet med sine lange negle paa bordkanten . . . Cigarer holder jeg ikke, men De skal faa en hollandsk kridtpibe, hvis spids aldrig er kommen i berøring med andre end friske pigelæber . . . naa, naa . . . er jeg en ækkel, gammel ærtekrok? . . . — og tonnenbojer, og hvad enten De vil ha cognac eller armagnac . . . Det er, hvad huset formaar.

Dette idelige smaasnak begyndte at berolige Johannes, og til hans lettelse spredte de unge damer sig efterhaanden i smaagrupper paa verandatrappen og udover græsvangen.

— De bor vakkert, herr professor, sa han for at si noget og saa udover. Selv eide han ingen følelse for landskabelig skjønhed.

— Ja, ser De, denne beliggenheden er jo hævet over enhver ros. Den er med ét ord paradisisk. Og her er et flor! . . . Huset er, som De selv ser, en gam-

mel rønne. Jeg har bygget for denne store verandan, og dermed er hele komplekset blit ligesom konditioneret, som de siger paa disse kanter, forresten om folk da. Mere end lidt udvendig krimskrams skal der ikke til . . . Nu, her har vi piber og kildevand.

Han blandet sig et stort glas halvt vand, halvt cognac, Johannes laget sit betydelig svagere og drak det ud.

Men nogen rigtig samtale vilde ikke komme igang. Professoren var uslidelig i monologen, men Johannes hørte adspredt paa ham. I sit hjærte forbandet han det indfald, som havde ført ham hid, og som han ikke engang selv forstod. Han stundet utaalmodig efter en leilighed til at snige sig væk. Damerne var helt nede ved stranden. Han forstod, at de havde opgit ham som umulig. Deres latter og rop klang tirrende lystig op til ham. Han vendte sig og saa udover. De kastet smut med flade stene, og et par af dem havde trukket strømper og sko af og vasset om paa sandbunden, som lyste i store, grønne flekker gjennem det klare, lave vand. Kjolen holdt de samlet opover knæet, saa de strammet om deres legemer, og de runde lægger skinnet.

— De er ryggesløse, tænkte Johannes og tog hastig øinene til sig.

— Jah, det er et vederkvægende syn, unge mand! udbrød onkel Pavels, som trodde, at han gjættet den andens tanker. — Var jeg saa sandt i Deres lykkelige alder! Men aarene river os med og river os ned, og hvad skal man til syvende og sist med et ungdommelig sind, naar det maa sidde og kukelure i en faldefærdig rønne af et legeme!

— Jeg synes ikke, ungdommen er nogen lykkelig alder, sa Johannes.

— De taler som en, der alt havde bereist sit livsløb og mod sin vilje var vendt tilbage til de unge, lyse strande.

Men, tilføide onkel Pavels eftertænksomt og trommende med neglene . . . der findes vel ogsaa mennesker, hvis temperament først kommer i takt med livet, naar de modnes og saa smaat begynder at ældes. Enhver har sin glanstid, og min er forlængst, forlængst tilbagelagt . . . Madam Tønnesen!!

Johannes skvat til ved dette uventede rop, der kom som umiddelbar fortsættelse af den gamle herres sørgmodige betragtning. Lidt efter traadte en kvinde frem i havestudøren. Hun havde ærmerne opsmøget over albuerne og det sorte blanke haar strøget glat op under en flot pibet kappe. Ansigtet var rødt af kjøkkenhede og rundt og tindrende af sindsligevægt og fysisk velvære, med smilehuller i de store kinder og en behagelig hvid valk afrundende overgangen fra den runde hage til den runde, hvide hals. Hænderne hvilte husmoderlig trygt paa hofterne, og smækken paa hendes lærredsforklæde var spændt som et raa-seil i storm af hendes overordentlige barm.

— Her er jeg, sa hun. Var det noget, professoren vilde? Hun la hele vægten i dette fremmede ord paa den første stavelse.

— Intet andet, min kjære madam Tønnesen, end henstille til Dem at dække i lunden i dag . . . og for en gjest mere end paaregnet. Det er herr Rønning, forestillet han.

— Ja, saa inderlig gjerne. Det vilde ogsaa bli for

trangt paa salen for alle disse viderværdige unge menneskene. Gud velsigne mig, for et liv der er i dem.

— Og De ænser ikke lidt bryderi, madam Tønnesen?

— Bruger jeg nogengang at gjøre ophævelser! Jeg er til daglig brug, herr professor! Rosalie! sang hun pludselig ud i luften af fuldt bryst . . . Mit hjerte er en tusindfryd! Skogen er mit liv!

Den gamle herre lo, saa hans taarer trillet. Johannes følte sig mere og mere beklemt, skjønt madam Tønnesen blinket opmuntrende til ham med det ene øie.

— Huh! Puh! pæset onkel Pavels, men fik igjen et latteranfald ved synet af madam Tønnesens mine-spil og den unge mands dybt alvorfulde ansigt.

— Ja, hun er en sjelden kvinde! sa han, da hun var vendt tilbage til sit kjøkken. — Og hun laver en for-træf-fe-lig mat.

Johannes spurgte, om nogen af de unge damer hed Rosalie. Han tænkte sig, at hendes udraab muligens var et signal ned til dem paa stranden.

— Nei, sa onkel Pavels. — Det er hendes eget døbenavn, men hun anvender det som et fryderop. Hun er en sjelden kvinde, gjentog han og gjespet — en saare sjelden kvinde . . .

Johannes vovet ikke efter sit korte bekjendtskab at bestride dette, og samtalen døde hen. Den gamle gjespet flere gange og begyndte at nikke. Omsider gled hans øienlaag ned, og den lange kridtpibe faldt ud af hans haand og knækket stilken, uden at han merket det. Han slap luften i smaa prust ud af den ene mundvig som gjennem en ventil og slumret frede-

lig. Johannes vilde netop reise sig og forsvinde, da madam Tønnesen med ét stod i døren.

— Det er hans formiddagslur, hvisket hun og la fingeren paa læberne. — Jeg saa det paa ham, at den var i anstigende.

Derpaa trak hun forsigtig det umaadelige røde lommetørklæde frem af hans vesteaabning og hængte det over hans hode, som man hænger et klæde over buret, naar kanarifuglen skal tro, det er nat.

— Mod fluerne, forklarte hun med den samme henaandede hvisken. Saa pegte hun paa Johannes og fra ham ned mod stranden, hvor de unge damer havde leiret sig i klynger mellem enerbuskene og de store stene. Derpaa la hun haanden paa sit hjerte og saa paa ham med et smeltende blik, idet hun gjorde et par vrikkende pas. Endelig sendte hun ham et fingerkys og trak sig lydløst tilbage til det indre . . .

Johannes var ikke længer forbauset over noget af det, som tilstødte ham i dette hus. Han var endog skarpsindig nok til at udlægge madamens udtryksfulde gebærder som en opfordring til ham om at forføie sig ned til stranden og more sig med de unge damer. Om blikket og fingerkysset tillige skulde betyde, at han havde den lykke at være falden i hendes smag, — eller kun skulde opfattes som en hyldest til hans kjønn, — eller slet ikke var andet end et vidnesbyrd om hendes sorgfri natur — paa det gad eller formaadde ikke Johannes at spille nogen betragtning. Han indsaa, at nu var øieblikket kommet og listet sig saa stille han kunde ned ad trappen og slentret med hænderne i lommen, naturlig og skjødesløst i en stor sving udover vangen og tilbage omkring huset, forbi kjøkkenvinduet og indover stien.

Han var lykkelig undveget . . . men dér mødte han Inger!

— Jeg tænkte nok, De vilde forsøge paa at slippe unna, lo hun. Nu sover onkel Pavels naturligvis, og alle de unge damerne er nede paa stranden, og madam Tønnesen staar bøiet over sine gryder, saa øieblikket kunde ikke været heldigere valgt, hvis ikke tilfældigvis jeg havde gaat her og slængt.

— De sa igaar, at De aldrig saa noget menneske, og saa er huset fuldt af gjester.

— Men De taler i en muggen tone, min herre. Og det faar De ikke lov til. Ved De, hvad det vilde været rimelig af Dem at spørge om?

— Nei, sa han.

— Om hvordan jeg vel kunde vide, at De havde listet Dem væk. Det kunde jo ogsaa hænde, at De høflig havde afslaat professorens indbydelse og tat afsked med ham og alle damerne og lovet at komme igjen en anden gang, ikke sandt?

Johannes saa mørkt og forlegent paa hende og svarte ingenting. — Ja, der kan De se, vedblev hun. Slig er det at komme ud for en ung dame med menneskekundskab.

De var begyndt at gaa ved siden af hinanden fremover stien.

— Saa véd De ogsaa, at det er for Deres skyld, jeg kom, sa Johannes en stund efter. — Det er underlig — jeg vidste det ikke selv, før jeg alt var dernede mellem alle de fremmede, og De pludselig stod i døren.

Hun saa stivt hen for sig. — Nu er det sagt, tænkte han. De blev gaaende tause, til de skimtet veien mel-

lem bjerkene, saa stanset de. — Her var det, De vendte hodet og nikket til mig, da De løb.

Hun saa op paa ham og smilte. — Var dét ogsaa saa underlig? spurgte hun.

Johannes vidste ikke, hvad han skulde svare. Han havde en tung, ængstende fornemmelse af, at han befandt sig nær noget, han ikke kjendte, noget hemmelig og mægtig, som drog ham ud over randen af hans almindelige liv.

Men i samme øieblik ilte der et glimt gennem hans bevidsthed, og i glimtet saa han ligesom fjernt ude og langt tilbage den samme oplevelse. Netop slig havde hun staaet *før* med ansigtet vendt mot ham og det lille øre næsten gjennemsigtig lyserødt i solskinnet; netop slig havde hun smilt til ham, da hun engang spurte: Var *det* ogsaa saa underlig? Denne dunkle vishet om, at dette samme nu var noget, som gjentog sig, gjorde det nærværende uvirkelig for ham — det var, som om han befandt sig synkende mod bunden af et rum, hvori utydelige gjenstande flimret forbi ham. Og han saa paa alt uden forundring, som i drømme.

Lyden af hendes stemme vækket ham. Han ønsket pludselig, at hun var væk. Men han havde ikke hørt, hvad hun sa.

— Ja, det er sandt, sa han og tøg sig sammen.

— Jeg spurgte, om De ikke kunde like mine venner . . . Hvor var De henne nu da?

— Nei, jeg kan ikke taale saa mange øine paa mig. Og de ler uafsladelig. Det vil si: Selv om de er alvorlige, ler de i smug med øinene. Og de har bare den taabelige overlegenhed, at de er saa mange.

— Jeg vil gaa, brød han braat af . . .

Hun saa bedrøvet paa ham.

— De andre blir ikke her længe, sa hun . . . og saa blir onkel Pavels saa skuffet, hvis han ikke finder Dem, naar han vaagner . . .

Han fulgte med hende tilbage nedover mod huset, men ingen af dem sa noget.

— — —

Der blev dækket i lunden over to lange strygebord hvilende paa bukker. De unge piger — de var nu atten fuldtallig — vimset med forberedelserne. To kom springende med en gaffel, en havde kjolefangel fuldt af nyperoseblade og strødde dem udover den hvide dug, et par andre tørket salat i servietterne. De løb omkap for at komme i veien for hverandre, de rendte paa hverandre af iver, men de holdt sig lydløse i travelheden, talte med tegn, ja gik paa taa-spidserne, hvilket var ganske overflødig i det bløde græs. Onkel Pavels sat nemlig fremdeles og sov under sit store lommeørklæde og lignet en statue, som venter paa afsløringens høitidelige øieblik.

— De skal ogsaa gjøre lidt nytte, sa Inger. Og hun efterlod Johannes ved det dugede bord, hvor han blev staaende som en uhaandterlig gjenstand, indtil hun kom tilbage med et par bugede, rødkapslede vinflasker.

— Kan De trække op, saa det ikke høres?

— Hvorfor skal det ikke høres? spurte Johannes uskyldig.

— Tys! Og hun blev borte igjen. De andre flokket sig i ring om ham.

— Har De aldrig gjort *det* før, herr Rønning? udbrød en af dem med dæmpet forbauselse. — Har De

aldrig skjult Deres smaa ekstra forehavender for Deres papa?

De krystet hverandre for at kvæle sin latter, de kastet hoderne bagover, saa de unge, spændte halse lyste, de holdt ligefrem paa at segne i sin overvældelse. — Rene mænader! tænkte Johannes, og han kjendte sit hjerte skrumpe af bitterhet.

Madam Tønnesen kom bærende en stor suppeterin. — Se nu, herr Rønning. Nu er De paa god glid, anmerket hun og plantet terrinen paa bordet. — Det var det, jeg saa paa Dem, at De ikke manglet anlæg, men øvelse. Saa ja, vær bare oppesen!

— Vi dør, madam Tønnesen — —

Det lod ogsaa til, at de vilde bukke under. Latteren undslap dem som brudte nødskrig, og den vilde ikke lade sig lindre. Den hidsedes op igjen, hver gang en af dem kom til at se paa den unge mands ansigt, som var blit ganske hvidt.

Han vendte sig til madam Tønnesen.

— Kan ikke De, som vel har lidt fornuft i behold, fortælle mig, hvad det er, de unge damer synes er saa morsomt, sa han vredt. — Er det mig, vil jeg helst gaa.

De blev alle med ét slag alvorlige. Men han følte sig dobbelt ynkelig nu, han havde blottet sin forpint-hed. — Ak, tal heller til dem, De, som har ordets gave, herr kandidat, svarte madamen og forsøgte at lægge kinden mod sin fede skulder. — Men det er safterne. Om De lægger mig kniven paa struben, vil jeg bedyre: Det er safterne!

Professoren var imidlertid vaagnet af al latteren og spurgte under tørklædet, om der var anrettet. —

Jeg er parat! ropte madamen tilbage. — Op og geleid professoren, smaapiger.

De var allerede paa spranget og trak ham ned have-trappen og over plænen i saa voldsom fart, at hans stabbende ben holdt paa at slaa klik under ham. Lommetørklædet blev hængende igjen i luften. To løb efter med hans kurvstol, og før han havde faat lyd for de protester, som gurglet i hans strube, var han lempet til sæde for bordenden.

— Tak! pustet han sagtmødig. — Ta—k! Det var motion for livsaanderne! Puh! Svint Dem tilbords, mand . . . sa han til Johannes, hvis De ikke foretrækker at føres tilbords af damerne.

Inger kom tilbage med en klukkarafel og to smaa glas, og de bænket sig alle, Johannes tilhøre for professoren og ligeoverfor Inger, madam Tønnesen for den anden bordende bag suppeterrinen.

— Disse champignoner, sa professoren og klirrel med skeen mod sin tallerken, er ingen hjemført delikatesse. Det er forresten ikke champignoner, men det, som bedre er, nemlig murkler. De vokser vildt heromkring paa uforvarende efterladt gjødsel, og de er indsamlet af de tilstedeværende naturkyndige. Men tror De, at jeg for gode ord og betaling har kunnet faa noget indfødt landsmenneske til at smage paa dem? Fattigdommen er vor seigeste fordom! De maa nøie Dem med dram til suppen, herr Rønning!

Johannes samlet alle murkelskiverne i en skefuld og puffet dem ned med drammen.

— Velkommen tilbords, herr Rønning og mine damer, hilste professoren med sit glas. — Det var en herlig suppe, madam Tønnesen. Et af de fremragende vidnesbyrd om Deres kunst.

. . . Rønning!? De staver altsaa navnet med ø og ikke med y . . . De er med andre ord af Rønningerne i — —

— Jeg er ikke af nogen Rønninger, brød Johannes af. — Min far heroppe paa Moen har selv ryddet sin plads. Deraf kommer navnet. Han heder Hans Jørn Orerønningen.

Den gamle herre blev lidt skuffet over at støde lige paa et genealogisk udspring.

— Naa ja, sa han. — Det er godt og rigtig. De husker, hvad Balzac svarte, da man spurgte, om han var af Balzaccerne i Nimes? Nei, desværre for dem, sa han . . . Naar jeg ser paa Dem, bemærker jeg ogsaa, at De har et typisk stamfaderansigt. Og Deres studium, herr Rønning?

— Jeg er teologisk kandidat.

— Hmja. Jeg har selv engang dyrket teologien som amatør. Jeg forholdt mig dialektisk svævende over retningerne, . . . jeg var nemlig adskillig bevægeligere i min ungdom, end som De nu ser mig . . . Over nutidens ungdom synes der at være udbredt større alvor . . . Se bare nedover denne række af tragiske karaktermasker . . .

En af de unge damer rakte tunge til ham, og flere efterlignet eksemplet.

— Det høres utrolig, vedblev professoren med et sprang i sin tankegang, — men disse unge damer vinder i betydning ved nærmere bekendtskab. Desværre forlader de os allerede i aften. Nu for Dem f. eks. vædder jeg, at de fortøner sig som en eneste lysuro. Men de er individer — det vil De smertelig faa føle, hvis De indlader Dem med nogen af dem. Og i min ungdom var de unge piger ikke individer.

Det kommer af, at den unge mandsslegt ikke har noget ideal længer. Derfor gror de unge piger vildt og særegent. For os flimret en eneste stjerne paa vor ungdoms himmel. Man har senere drevet gjøn med vor abstrakte sværmen og forhørt sig om kuløren paa vort ideal. Mon det var andet end en blond prestedatter, naar det omsider nedlot sig til at inkarneres? Nei gjerne! Den unge pige var ét væsen . . . Nu eksisterer ikke den unge pige længer, men de unge piger. Derfor ønsker jeg mig ung igjen . . . for alle de uventede rigdommenes skyld . . . for hele den ny-opdagede faunas skyld . . .

Johannes mødte Ingers blik. Hun saa frimodig paa ham med sine graa øine. Der blev et lidet oprør ved bordet: Madam Tønnesen serverte kyllinger og grøn-salat. Onkel Pavels fik servietten knyttet bag i nakken og hengav sig uden at lade sig adsprede til bordets glæder. Han lugtet til sit glas og pegte paa etiketten.

— Det er ikke hver dag sankt-hans, sa han — og heller ikke hver dag, professor Pavels trakterer med *Volnay*. Derefter spiste og drak han uforstyrrelig og taus.

— Kan De svømme, herr Rønning? var det en, som spurgte.

— Ja, svarte Johannes trægt.

— Men da kan De faa bade med os i eftermiddag.

Johannes spille op øinene. — Nei, men nei, det gaar da ikke an — stammet han.

— Alt lader sig arrangere, herr kandidat, erklærte madam Tønnesen. — De skal faa laane mit skotske kostyme.

.. Johannes kjendte sig klam i panden af skræk. Og

forslaget vandt tilslutning. Man havde en følelse af, at den unge mand ikke befandt sig i sit rette element, og at han maatte forsøges i et andet. Men Inger undsatte ham og kaldte det hele noget tøv, og tanken blev opgivet i mismod.

— Siden vi er kommet saa langt ind i middagen, at jeg for mit vedkommende er mæt, sa professoren langt om længe og tørket sine fingre i servietten — saa vil jeg rigtignok spørge Dem, beste madam Tønnesen, hvor i alverden De har kunnet opdrive kylling til et snes forslugne halse?

— Aa ja, det har ogsaa været et studium, sukket madamen, — og saa er de da for den sags skyld heller ikke betalt.

— Desto mere anerkjendelse maa jeg skjænke Dem. Betaling er et opsættelig anliggende . . . der ligger endog noget futurisk i selve ordets lyd; men en god middag kan ikke opsættes . . . Jeg tillader mig at drikke med vor fortræffelige husmoder . . . Skulde det kunne tænkes, lille Inger, at der endnu laa en flaske Volnay i kjeldereren?

— Nei, men saa vidt jeg ved, er der en flaske portvin.

— *Tant mieux*, mit barn. Lad os faa portvin.

. . . Det er ikke hver dag i aaret, professor Pavels trakterer med to slags vin. Annette og Gro! Fluks ud efter nye glas . . . Og du, Inger, pas paa og ikke tør støv af flasken!

— De har faat laks i garnet over paa Bollenes . . . fik jeg høre af Martin som gaar der paa dagarbeide.

— Laks! Ei du mig. Saa maa vi ha laks, madam Tønnesen.

— Javist maa vi ha laks. Men jeg maa bekjende,

at min forstand staar stille. Bollenes'en sender os anden hver dag grove regninger paa de to skarve favn bjerkeved fra ifjor og lidt af hvert andet smaateri.

— At nu laksen netop skulde springe i hans garn! Der findes ingen billighed i tilfældets styrelse, madam Tønnesen.

— Aa, vi faar vel haabe, der er et forsyn, professor.

— Hver gang De minder om forsynet, pleier De at øine en naturlig udvei, madam Tønnesen, sa professoren fortrøstningsfuldt.

— Jeg lover aldrig mere end jeg kan holde, saa behøver jeg aldrig at angre paa det, jeg ikke kan raa for. Men jeg strækker mig, saa langt ryggen holder, sa madamen . . . Ak, hvilken araama af birketrærne! . . . Hun laa bag sin barm med næseborene svælgende i løv. Johannes tog sine øine bort fra hende med ængstelse. Denne modne kvinde gjorde ham skamfuld. — Slig, tænkte han, — maa de se ud, de rigtig brødefulde.

— Kuningunde har cigaretter! lød det. — Aa, onkel Pavels, onkel Pavels, onkel Pavels! Vi maa faa lov! Det er ikke hver dag, det er sankt-hans.

— *Den unge pige* røgte ikke cigaretter, sa professoren.

— Ja, men *den unge pige* drak heller ikke portvin. *Den unge pige* hæklet rødmende blonder til sit udstyr. *Den unge pige* tilhører historien.

— Kuningunde deponerer sine cigaretter hos mig, sa den gamle herre uforstyrrelig og trommet med sine lange negle paa borddugen. Den unge dame adlød sørgmodig. Professoren rakte æsken til Johannes.

— Herr Rønning, byd de unge piger cigaretter.

Alle klappet i hænderne, og Johannes gik modstræbende omkring med æsken.

— Professoren er en stor opdrager, sa han og forsøgte at smile. — Men kanske ikke netop konsekvent?

— Kjender De Stormen, herr Rønning? spurgte den gamle herre. — Jeg mener Stormen af Shakespeare?

Johannes maatte bekjende, at han ikke gjorde.

Naa, det er ogsaa det samme. Det er ikke noget særlig mesterlig stykke. Det er et lidet festspil, skrevet af en gammel mand og en stor opdrager, som vidste, at det hele kom an paa stoffet, og at der findes stof, al opdragelseskunst er spildt paa.

— Caliban! ropte en af de unge piger.

— Fy! sa Inger, som gik omkring og skjænket portvin i glassene. Hun var brændende rød, og hendes øine tindret af harme.

— Jeg sigter til mine unge veninder, vedblev professoren rolig. Skulde jeg opdrage dem, vilde jeg bare stole paa stoffet og lade det vælge sin form . . . jeg vilde aldeles ikke opdrage, herr Rønning, thi jeg har intet ideal af en ung pige længer . . . han bredte armene . . . Jeg har for øieblikket atten foruden min egen Inger.

Der dvælte velbehag over onkel Pavels' skikkelse, der han sad midt mellem de lyse piger som i en sky af sommerfugle. Eftermiddagens solskin laa over løvet og slap gyldentunge draaber ned paa bordet, hvor rosenbladene mellem spinkle glas spredte sine utallige øer af dunlet rødme. Stilheden dirret i sine egne strenge, og tiden sov i det lysvaagne øieblik . . .

Johannes følte en gysen fare gjennem sig . . . og den mundet ud i en ubestemmelig smerte. Han stir-

ret ret ud for sig, og alt forekom ham fjernt og uopnaaelig og uoversættelig til hans eget sprog . . . Hvad var det? Hvem var det? Hvem var? Han vilde strø rosenblade ud over Ingers haar, og han saa paa sine hænder, og han kjendte igjen sine egne fingre og rev sig løs af det ukjendte.

Madam Tønnesen gjespet og alle kom i latter.

— Onkel Pavels, du er en troldmand. Nu netop holdt du staven stille, og saa ventet vi og glemte, hvad det var, fordi madam Tønnesen gjespet.

— Ja, bare en venlig, niksvyrdig gammel troldmand, sa professoren med et suk . . . — Jeg gjør mig ingen indbildninger. Men herr Rønning ser ud som en streng filosof af den stoiske skole. Skjænk i hans glas, Inger. Han føler sig fremmed i lundene i Sybaris.

Men nu hændte det uventede, at madam Tønnesen pludselig brast i graad. Hun væltet sig frem over bordet og gjemte ansigtet i sine arme og hulket. Katastrofen havde ingen ydre foranledning, og de blev alle siddende i himmelfalden forundring. Endog professoren saa betuttet ud.

— Men, kjære madam Tønnesen, forsøgte han sig. Hun løftet sit røde, taarevaade ansigt og saa paa ham med gnistrende øine.

— Ti, gamle spektakel! sa hun. — Mig kan det være det samme med, skjønt jeg ikke er over tredive aar og enke i fem af dem. Men mit hjerte er bristefærdig, naar jeg ser alle disse unge, uskyldige piger sture i selskab med en stum lægprædikant — — hun pegte med knyttet næve paa Johannes — — og det paa en høihellig sankt-hans aften. Aa, du min ska-ber, hvad det er for en verden, vi lever i!

— Her maa der danses! ropte professoren med ungdommelig energi. — Op og engagér, herr Rønning! Hic Rhodus! Her maa der danses!

Han sprang op og gjorde med trippende skridt en bue rundt bordet, slo ud med hænderne og bukket for madam Tønnesen og førte hende over mot verandatrappen.

— Musik, Inger! tordnet han over skulderen. Alle fulgte storleende . . . men Johannes saa ikke til høire eller venstre. Han flygtet, og takterne af en jagende galop indhentet ham oppe paa landeveien.

— — —

Røgen steg bedagelig op af piben hjemme paa pladsen. Hans mor sad ude paa hellen og strikket og smilte til ham, da hun saa ham komme. Der var som sædvanlig. Som om ingenting var hændt eller kunde hænde. Johannes følte sig næsten rørt . . . han trykket sin mor i haanden, og hun saa paa ham med mild forundring.

— Vi har ventet paa dig med maden, sa hun. — Det er rømmegrød, siden det er Jonsokkveld . . . Du har ikke været hos presten, Johannes?

— Nei, jeg skal gaa imorgen, mor.

— Det er vel ingenting i ulag?

— Nei. Nei. Skal vi spise?

Han havde ingen lyst paa mad, men han vilde ikke bedrøve hende, og da de sad alle tre bænket om det hvidskurede bord i kjøkkenet, begyndte han at snakke og fortælle om byen og om vertinden, han havde bod hos. Hun var gælen efter teater og øl, sa han. Og hun var heller ikke ganske fri for at være uredelig. Der var kommen væk to skjorter for ham paa en ubegribelig maade.

— Nei, men at et kvindemenneske kan gjøre sig saa simpelt, udbrød moderen og lod begge hænderne falde i fanget. — Og de skjorterne saa du vel aldrig snippen af mere?

— Nei, de var nok havnet hos onkel, trodde Johannes.

— ?

Han maatte forklare dem pantelaanerinstitutionen, og Hans Jørn sad for sig selv og smaaknegget, som om han godtet sig over den store bys raaddenskab . . .

Efter maden gik Johannes og satte sig igjen i sin stenstol oppe i uren. Ude langs strandene begyndte midtsommerbaalene at blusse. Enkelte raketter steg spragende over aasranden længer sør. Der var fest nede i ladestedet.

— Hun hed Inger . . . og hun var anderledes end de andre. Hun havde ventet paa, at han skulde sige noget. Men han havde ikke kommet sig til — han var bleven forvildet af alle de . . . alle de gapetøsene.

Den nedsættende betegnelse vederkvæget ham . . . Han sad og dreide sin hat mellem fingrene. Med en gang faldt en seddel ud af den. Den maatte ha været stukket ind under svedteremmen.

Der stod: «Kjære, ikke bliv sint. Men vil De ikke for min skyld kjøbe bare lidt større hat.»

Blodet prikket ham i haarrødderne. Drev hun gjøn med ham! Det var altsaa, som han tænkte: hun var ikke anderledes end de andre!

Han for op og drev nedover igjen.

— Men hun vil, at jeg skal være pen, faldt det ham ind. — Hun har sin mening med det . . . Og han besluttet at gaa op og sætte sig til at skrive til hende. Aabne sit hjerte og vise hende alt, hvad han var.

Han tændte lys, endda den lyse sommerkveld stod ind. Og han bredte store ark foran sig og begyndte. Han skrev længe . . . og engang imellem reiste han sig og læste op halvhøit, hvad han havde skrevet. Og mumlet: Netop slig er jeg. Nu vil hun kjende mig.

Og da han endelig la sig, syntes han, ingen kunde forbyde ham at være tilfreds.

Om morgenen læste han endda engang sit lange brev, før han lukket det. Saa gik han ned til lade-stedet og leverte det paa postkontoret. Derpaa gik han hen og kjøbte en ny, stor hat til otte kroner.

— — —

Madam Tønnesen skaffet laks. Hun havde selv ladet sig ro over til Bollenes, og gutten sovnet i baa-den ved bryggen, medens hun var oppe. Og hun kom tilbage som efter en kamp, men med laks . . . Alle de unge damer var reist hjem, hver til sit. Professorens arbeidet paa sit værelse, Inger var ude, og madamen stod ved kjøkkenbænken og skivet op agurker, da postbudet kom. Han stod udenfor vinduet og viftet med et stort brev.

— Ak, jeg faar ondt! sa madam Tønnesen. — Bered mig ingen skuffelse, Nysom!

Postbudet la et par aviser i karmen og beholdt brevet.

— Det er fra nærmeste stoppested. Og dobbelt frankeret.

— Vil De komme med det, Nysom. — Husk, at De staar i offentlig tjeneste.

— Saa sagte, madam. Det er stilet til frøken Paveles, og hun faar slide det med helsen. For er dette et brev, saa maa det mindst være en af Pauli epistler.

Han la fingeren til lueskyggen og gik.

Madam Tønnesen vendte og dreide paa brevet og prøvde at læse tvers gjennem konvolutten. Men det lod sig ikke gjøre. Hun pirket ogsaa lidt ved det med en haarnaal, men resignerte og stillet det varsomt hen bag en tallerken i rækken.

Straks efter kom Inger springende nedover stien. — Jeg mødte Nysom paa veien udover. Han har leveret et brev til mig.

— Ja, jeg har ikke tænkt at beholde det. Vær saa god!

Inger snappet det og vilde videre.

— Skal tro hvem det kan være fra? sa madam Tønnesen.

— Det har jeg ikke anelse om.

— Det er vel let nok at brække det og se paa underskriften.

— Nu var De forhippen nu, lo Inger. — De har da vel aldrig — —? Hun undersøgte randen af konvolutten, men den var intakt.

— Aanei, frøken Inger. Jeg kan nok holde disse fem fingre i veiret, uden at de visner . . . Hun smeldte igjen vinduet i sin fornærmelse, men Inger var for optat af sin spænding til at fæste sig derved. Hun løb op paa sit værelse og laaste sig inde og lukket vinduet, før hun aabnet brevet. Det var flere store ark . . . hun fløi forbi alt til underskriften: «Deres bestandig hengivne Johannes Rønning.» Hendes hjerte banket. Hun læste lidt opover paa siste side, lidt hist og her, og endelig begyndte hun paa begyndelsen.

«Kjære frøken Inger, det maa forekomme Dem underlig, at jeg skriver til Dem allerede nu efter et saa kort bekjendtskab. Men jeg har en fornemmelse af,

at dette alligevel ikke vil komme Dem ganske uventet . . . og jeg har ialfald en trang til at lægge mit hjerte aabent for Dem, saa at De, hvis De vil, kan lære mig at kjende, som jeg er». Jeg tror da, at jeg bedst kan forklare mig selv, naar jeg siger, at jeg er en *savnende* . . .

Naar jeg tænker mig om, saa er det ikke ufuldkommenheden af de tilstande, hvori jeg lever, som foraarsager mine umættelige længsler efter noget andet. Det er et tankeeksperiment, som De selv kan gjøre: at forestille Dem samfundet f. eks. efter almindelige begreber fuldkomment. Tænk Dem, at der ingen forbrydelser er, ingen uærlighed, intet hykleri i menneskenes vandel; tænk Dem, at alle har tilstrækkelig eller overflødig at ernære sig med, fremdes at alle kommunikationer og alt, som hører til livets ydre bekvemmeligheder, er udviklet til en grad af fuldkommenhet, som vi nu i detaljerne ikke kan forestille os — —.»

— Gud, hvad skal jeg med kommunikationer! tænkte Inger.

«Tænk Dem endelig, at der er skeet ret og skjel i ordningen af staternes indbyrdes forhold, saa krigsmulighederne er afskaffet . . .

— Hvorfor begynder han med politik? tænkte Inger.

«Alligevel siger jeg Dem, alligevel og paa trods af al den ydre fuldkommenhed, vil ethvert individ have de samme ustyrlige længsler efter noget, som han ikke kan gjøre sig selv rede for . . .

— Det ved jeg godt, tænkte Inger.

«Og kanske disse længsler netop under en saadan idealtilstand vilde sønderrive ham saa meget mere,

eftersom han ikke længer kunde søge aarsagen til dem i den ydre ufuldkommenhed. Dette er en refleksion, som formodentlig de fleste har anstillet, naar de har søgt at gjøre sig selv rede for den utilfredshed, som ligger paa bunden af enhvers sind. Af hvilken natur er da denne? Hvorledes skal man forklare sig den, og hvorledes skal man endelig befri sig for den? — Ser man sig om efter de resultater, som videnskaben . . .»

Inger kvalte et suk.

— «i tidernes løb er kommet til, eller tænker man paa de emner, som videnskaberne stiller sig til opgave at kaste lys over — — — —. Jeg fastslaar, kjære frøken Inger . . .»

Den unge pige studset ved at finde sit navn indflettet i denne sammenhæng. Hun læste videre mekanisk, uden at tænke paa sammenhængen.

«at endog en ideal erkjendelse alene vilde udstrække sig til den sanselige verden, thi hvor meget vilde den f. eks. kunne meddele os om sin egen natur? Alene ved at beskrive, hvad der indeholdes i den selv, altsaa alene ved at beskrive det erkjendte og maaden, hvorpaa den kom til at erkjende det. Naar jeg siger, at erkjendelsen ikke kan erkjende sin egen natur, saa er jeg paa veien til at sige, at mennesket ikke kan erkjende sig selv. Thi ligesom erkjendelsen maa være noget mere eller noget andet end det, som rummes i den, saa maa selvet i mennesket være noget andet eller noget mere end alle de tilskud, det har modtaget og modtager udenfra i form af indtryk, akkumuleret som erfaring. Men naar vi véd om os selv, at ethvert savn korresponderer med en ting, der ved at stilles i et andet forhold til os, faar savnet til at

ophøre, saa skulde vi vente, at naar alle tænkelige ting var bragt i det forønskede forhold til os, saa vilde savnet implicate være os en ukjendt følelse. Men forud for al erfaring ved vi, at dette ikke vilde være tilfældet, at tvertimod netop da savnet i os vilde antage en lidenskabs karakter, bemægtige sig hele vor sjæl og gjøre os livet uudholdeligt.»

Den unge piges ansigt brændte af vrede. Hun samlet arkene og kastet dem ud i luften, saa de flagret om i værelset. Og hun kastet sig selv over sin seng og brast i graad.

Men om den filosof, hvis udtalelse om umuligheden af selverkjendelse hun netop havde læst, selv havde kunnet se sin læserinde i dette øieblik, vilde han ikke været mindre forbauset over hendes graad end over den pludselighed, hvormed den opløste sig i hulkliggende latter . . . Og endmindre tænkte hun selv over denne besynderlighed. Hun stod op og badet sit ansigt i vaskebollen og samlet omhyggelig de omspredte ark og gik ned og banket sagte paa døren til professorens værelse.

— Forstyrrer jeg dig, onkel Pavels?

— Slet ikke, mit barn. Tiden er min egen . . . Han skjøv sine bøger fra sig og dreide sin skruerstol . . .

— Jeg har faat et brev fra herr Rønning, som var her igaar. Faar jeg lov at læse det for dig?

— Naah! Han er tidlig ude. Men du skylder ikke mig nogen fortrolighed i de anliggender, min pige.

— Men vil du alligevel ikke høre det?

— Vist vil jeg saa, siden du viser mig den tillid. Men jeg forstaar ikke dere unge piger af den nye tid . . .

— Sæt dig tilrette, onkel Pavels, og stop din pibe.

. . . Hun satte sig selv og begyndte læsningen. Professoren sa intet, men hørte efter med et fuldstændig udtrykssløst ansigt. Hun var kommen did, graaden afbrød hende, og gik videre . . .

«Man overbeviser sig let om, at det ikke er nogen ydre ting, selvet føler savn af, ihvorvel det er let at tænke sig dette, saalænge der endnu er et eneste af disse ydre savn, som ikke er tilfredsstillet.»

— Jeg maa vel henregnes til de ydre ting, onkel Pavels?

— Jeg er bange for det, min pige. Men lad os samle fodnoterne i et anhang, som man pleier i moderne skrifter.

. . . «Selvets (i modsætning til lysternes) savn er nemlig deceptionens. Det er den virkelige eller imaginære tilfredsstillelse af alle lysternes savn, som netop aabner en afgrund af tomhed, hvorover selvet spænder sin attraa mod noget, det selv ikke formaar at forklare sig. Og fordi dette savn er deceptionens, og fordi dets gjenstand er noget uendeligt, kan man saa let forklare sig, at den savnende misfortolker det som savn af ting og tilstande, han ikke har eiet eller oplevet.»

— Caliban har læst Kierkegaard, mumlet onkel Pavels. — Nei, læs videre, min pige.

. . . «Selvets trang er ikke alene den at fatte det evige og uendelige, men til at opleve evigheden og uendeligheden. Selvets attraa er det evige liv.

Men opfatter vi det evige liv som et liv, der i intensitet overskrider alle oplevelsers maal, da bortfalder al tanke paa tidsekstension, og vi kan tænke os det evige liv levet i et eneste øieblik . . . ikke for den oplevende, thi for ham vil netop derved, at han op-

lever det, øieblikkets begreb forsvinde, men for den iagttagende (om det ikke her var absurd at tænke sig en iagttaget). Tænker man sig et menneske, der saaledes havde levet det evige liv, saa vilde han netop komme til at forholde sig som iagttaget overfor sig selv, forudsat altsaa, at han var levende, saa begrebet om tid igjen indfandt sig hos ham. Det evige liv vilde altsaa forholde sig som noget forbiganget til hans aktuelle eksistens, men denne paradoksale tilstand vilde netop kunne udtrykkes som *det evige savn*. Og nu er der i ethvert menneskes liv netop saadanne evige momenter, og derfor er der i ethvert menneske, som lytter til sit selv, et evigt savn. Det strider ikke herimod, hvad jeg ovenfor sagde, at dette savn ikke kjender sin gjenstand. Mennesket kjender den nemlig ikke uden som aktuel, kjender den alene i oplevelsens øieblik — da den ikke kan tænkes, fordi den er evig. I det evige liv er der ingen adskillelse mellem det tænkte og det levede, thi livet er syntesen. Men fordi der i menneskets liv er evige momenter, derfor er dets eksistens, naar det føler dybt, fyldt af et evigt savn. Og i alt, hvad et menneske, som er sig dette bevidst, gjør, søger det netop evighedens tilfredsstillelse, men fremfor alt søger det denne i kjærligheden.»

— Nu kommer det, sukket onkel Pavels befriet.

«Et menneske, som elsker, siger til den elskede: giv mig det evige liv. Men fordi det er saa, derfor har intet menneske lært det ringeste om sig selv at kjende, som ikke har elsket eller som ikke elsker. I kjærligheden er ikke savnet udslukket, thi den fornyes idelig gjennem savnet af det høieste livsmoment, men det paradokse ved kjærligheden er, at

selv under de høieste øieblikke af dens lidenskab stirrer savnet umættelig, evighedsfortabt ud i tomheden. Derfor er det i kjærligheden, at mennesket skimter det evige liv, men derfor er det ogsaa alene i kjærligheden, at mennesket dybt og smertefuldt forstaar, at det ikke har oplevet og ikke engang i kjærligheden kan opleve det evige liv . . .

Kjære frøken Inger, dette er en del af de refleksioner, jeg har anstillet som den, jeg er: en savnende. For et menneske, der gjør sig rede for sig selv, hvad bliver resultatet af en saadan refleksion for hans erkjendelse? At gjenstanden for hans savn er evig og altsaa uerkjendelig, og at han derfor selv er evig og uerkjendelig for sig selv. Alene under tidens bestemmelse kan han finde noget, der tilnærmelsesvis kan give ham en forestilling om det, hans savn gjælder, og det er hans livs høieste momenter — hans kjærlighed. Disse momenter forekommer ham som syntetiske tilstande, der giver ham nøklen til hans livs hemmelighed.

Kjære frøken Inger. De vil efter det foregaaende ikke kunne misforstaa mig, naar jeg siger, at jeg elsker Dem.

Deres bestandig hengivne

Johannes Rønning.»

Professoren banket asken ud af sin pibe.

— Det var meget abstrakt, sa han — men jeg indser ikke rigtig, at konklusionen følger med nødvendighed af præmisserne. Det var forresten en fanden til metafysisk maade at fri paa. Hvad vil du saa svare selvet, min pige?

— At selvet faar holde sig til sig selv. Hvad skulde jeg svare, onkel Pavels?

— Nei, du har ret. Han lar dig ogsaa udtrykkelig forstaa, at han foretrækker Das Ding an sich . . . Caliban blir aldrig menneske, lille Inger, selv om han vaskes i en brønd af visdom og opstilles som pryð i det akademiske kollegium.

Hun havde rullet arkene sammen til en cylinder og holdt den for øiet og keg ud af vinduet som gjen-nem en kikkert.

— Jeg ser bare blaa luft, sa hun.

Professoren betragtet hende opmerksomt.

— Og dette var ingen skuffelse for dig, Inger? sa han. Ikke en bitte liden skuffelse?

Inger slap papirrullen og slo armene om den gamle herres hals.

— Jo, hvisket hun. — Det var en bitte liden skuffelse. Og hun sprang sin vei og lod den gamle herre bli siddende.

— — —

Men det hændte sig, at Johannes Rønning den dag blev lige til aften i ladestedet. Han vilde ikke være hjemme og høre paa moderens paamindelse om at gaa til presten, og han kunde ikke gaa til tangen og komme sit eget brev i forkjøbet. I sin uro og forlegenhed opsøgte han en ven, som var lærer paa stedet, og sammen med denne ven tilbragte han dagen. De drak vin sammen og spillede dam og fik tiden til at gaa, og vennen syntes, det begyndte at blive meget hyggelig, da Johannes pludselig trev sin nye hat og gik. Han var i en let og fin stemning. Han svang sin kjæp og følte sig fri og overmodig . . . —

Jeg har drukket lidt vin, tænkte han. Det skader ikke.

Det skumret alt mellem de hvide bjerke, da han kom nedover stien. Fra huset hørte han ikke en lyd, men da han vilde forbi kjøkkenvinduet, blev det sagte aabnet, og madam Tønnesen vinket ham henunder det med betydningsfulde lader.

— Her er ingen hjemme uden jeg, sa hun dæmpet. Og jeg er saa bange, herr kandidat — ak, jeg er saa grulig bange i denne ensomme sommeraften . . .

Johannes vilde ytret en beklagelse og vendt om, men pludselig sank madam Tønnesens overkrop ud af vinduet, og før han kunde komme unna, bar han dens vægt og kjendte to runde arme om sin hals.

— Jeg holdt vist paa at besvime, hvisket madam Tønnesen og klemte ham fastere. Han kjendte hendes kind hedt mod sit eget. Han gav efter for et vildt instinkt og kysset hende.

Hun lukket øinene.

— Det er ikke mere end én gang Sankt Hans, sa hun.

— Lad mig komme ind til Dem, madam Tønnesen! stammet han næsten forbitret af hæstværk og løftet hende i veiret.

— Kald mig Rosalie! forlangte hun ømt og trak ham ind efter sig . . . Hans nye hat faldt af ham og blev liggende igjen paa singelen.

Det var lys midtsommernat. Bjerkene rø te ikke sine langfrynsede kroner. Men under løvet fløitet en fugl . . .

NEDERST PAA SKRAAPLANET

(1902)

I.

Der sprang en mand ud af en anden classes kupé i det netop ankomne tog fra Namur. Han gav sig ikke tid, til døren blev slaat op, men sled i remmen og fik skubbet ned faldvinduet og hældte sig ud og aabnet og hoppet ud med sin kuffert og banet sig vei mellem vimsende bærere og betjente og var næsten ude af stationen, før toget begyndte at tømme.

Men for udgangen blev han stanset af to uniformer. Han gjorde et skridt tilbage og holdt uvilkaarlig kufferten op til værge.

— Rien à déclarer, monsieur. Du tabac . . . des cigars?

Han pustet og gjenvandt aandsnærværet. Ja, han strømmet over af redebondhed og vilde lægge alt sit frem til ransagelse. Han aabnet frakken og gjorde mine til at vrænge lommerne. Men bytolderne trak paa skuldrene og nøide sig med at slaa en kridtstreg paa hans kuffert.

Udenfor smeldte kuskene med svepene og vinket gemytlig paa ham. Han nølte et øieblik, men brød saa gjennem vognrækken og skraadde over mod omnibusserne. En af dem var alt i bevægelse. Han steg ind og klemte sig fast mellem en tyk dame og en ældre herre, som sad og pyntet sin silkehat med frakkeærmet.

— Hvor kjører vi hen? spurgte han, da omnibussen duvet indover.

— Til Saint Germain des Près, monsieur.

Gjerne for mig, tænkte han og fandt frem sine seks sous af vestelommen. Det er sikrest at overlade alt til det venlige tilfælde.

Det var en kjølig, skyet aprilaften, og kastanjernes nye løv hang tyndt og gjennemsivet af lyset fra de store buelamper. Opvarterne hang i de aabne døre til restauranterne. Der slog lys af speilvæggene indenfor, men menuerne stod endnu ensomme og upaaagtede i sine holdere paa de hviddugede borde ude paa fortoget og ventet paa de første middagsgjæster.

Han følte sig med en gang lykkelig som et atom i en støvsky. Ingen holdt øie netop med ham — han var passager i en omnibus — en partikel, hvis vimringer ikke vedkom de andre fnug. Han fornam sin objektive eksistens, hvilket er en fornemmelse af tryk og glad selvforladthed.

Boulevard Strassbourg. Boulevard Sevastopol.

— Dette besindige befordringsmiddel, tænkte han, er indrettet efter urfædrenes hastighedsfordringer til deres okseband. Det rumler med erindringer fra civilisationens barndom. Derfor taales det bare i London og i Paris, hvor der endnu er nok af atavistiske mennesketyper til at elske det — af lediggjængere og drømmere og revolutionære.

I sine store øieblikke, tænkte han videre, anvendes det til barrikader — befordringsmidlet tjener altså til at stanse færdslen. Det er omnibussens store paradoks. Fanden — det er jo stof til en artikel.

Men i dette øieblik blev omnibussen selv stanset af færdslen, og det sank mistrøstigt ned i ham:

— Jeg har jo penge.

Det var en lang række af arbejdsvogne og tunge camions, som dønnet gennem Rivoli og langsomt krydset Boulevarden. En droske var kjørt op ved siden af omnibussen og ventet ligeledes paa klar overgang. Han saa lige ind i den, men stupte med et ryk forover og begyndte at knytte op og knytte igjen sine skolidser. Han kjendte blodet sprænge i halsen --- —.

— Siudder det var jo bare en tilfældig lighed. Ikke lighed engang — nu saa han det, da han reiste sig op igjen, og manden i drosken endelig løftet ansigtet fra den bædeker, det havde ruget over.

Men han var blit varm og ærgerlig. Han maatte ud — han skubbet uden pardon til den tykke dame og sprang af, netop som omnibussen med et ryk skumplet videre. Han gik forbi St. Jacques taarnet og videre ad Rivoli, skraadde over Raadstapladsen og Arcolebroen og fulgte Blomsterkaien til den lille bro, som fra La Morgue fører over til øen St. Louis.

Her rullet ingen drosker. Det var folketomt og øde mellem de gamle, triste huse, som om denne del af byen var tabt for døgnets liv og henvist til ensomhed og minder. Han gik videre, fraværende og sløv, og kom ud paa Anjoukaien. Her gjorde Seinearmen en bue og laa i kveldingen rolig og sortblank som en gammel stadsgrav. De store, gamle træer langs kaien havde endnu ikke faat blade . . . det kunde kanske være et slags sykomotorer, tænkte han, ihvorvel han ikke ante, hvordan sykomotorer egentlig saa ud. Men navnet passet ind i stemningen. Saa satte han kufferten fra sig og lænte sig med ryggen mod brystværnet. Vinduerne i de fleste huse var tilskoddet for natten, og kvarteret havde et skummelt eller snarere

mistroisk præg. Men i afstand lyste en hvid lygte over en gadedør. Kanske det var et hotel.

— Etsteds skal man bo, sa han til sig selv og drev opover. Og virkelig: paa lygten læste han: Hotel des Souvenirs agréables, om hvis tilværelse og blide navn han indtil dette øieblik intet havde anet. Han ringte paa og satte med en vis kraftanstrengelse et forrustet staaltraads virreværk i en kummerlig bevægelse, uden at der paafolgte nogen signaliserende lyd indenfra. Han trak igjen, og der blev løftet paa persiennen for et vindu over ham, og en stemme ropte:

— Døren staar aaben.

Han traadte ind i en mørk gang og famlet sig frem til trappen. Endelig kom nogen ud med et lys høiere oppe og spurgte, hvad han ønsket.

— Om der fandtes noget ledig værelse?

— — —

Det var et værelse til tre francs. Med et vindu, en høi seng, et rundt bord med hullet dug og paa kampladen foran det støvede speil — perpetuum immobile, taffeluret med urokkelige visere og forgyldte barokengle under glaskuppelen. Garçonnen havde sat fra sig lyset paa kanten af bordet, og gjæsten slængte sig paa den altfor korte sofa og laa der med lukkede øine. Han gad ikke engang se sig om i dette værelse, hvor han skulde bo ialfald en hel nat, men kunde lugte, at det var muggent med en ubestemmelig snev af alle de mangelunde beskafne mennesker, som i tidens løb havde udført sine livsfunktioner der.

— Nuvel, tænkte han. Her ligger jeg som en suveræn over min egen skjæbne, ansvarlig eller uansvarlig? Foreløbig har jeg ikke drevet det videre i verden: Jeg er ni og tredive aar og udslettet af mand-

tallet. Og dorfen vil ikke faa sove rolig, før jeg har bekjendt, og saa er humlen den, at jeg ingenting har at bekjende. Det er det uholdbare ved mit tilfælde, at det ikke har nogen psykologisk interesse. Jeg har savnet motiver.

— Egentlig føler jeg mig sørgelig tilmode, blev han ved med sine tanker. Jeg savner min lille ungtarsleilighed i Stensund. Pibehylden, Encyclopædia Britannica og jomfru Helle med morgenkaffen. Jeg trængte ingen rekreationstur. Jeg sporer ingen hang hos mig til adspredelser, men jeg bør udentvil stramme mig op og varetage min sundhed.

Han aabnet øinene og løftet hodet. Det tynde lys stod paa skraa i messingpladen og dryppet . . . Herregud, sa han til sig selv. Hvor lidet der dægges for en! Hvor man savner en kvindelig haand!

Det banket paa døren. Det var garçonen med vand og en slags fremmedbog.

— Ja, mit navn er lidt vanskelig at udtale, sa han. Det er Stefanus Nedenes . . . Stefanys eller stop! Etienne né de Ness. *De Ness*, om De vil eller familiært monsieur Etienne. De kan huske det? Hjemland: Scandinavie. Le royaume de Scandinavie. Livstilling: Bankkasserer. Høide: middels. Øine blaa. Særlige kjendetegn: ingen, ramset han op i sit eget sprog.

— Naar ønsker herren at vækkes?

— Jeg har ingen ønsker i saa henseende.

Men garçonen opholdt sig fremdeles ved døren.

— Si monsieur desirerait, sa han, il y a une jolie femme numéro treize.

— Tak for Deres venlige omtanke, min ven. Jeg skal erindre Dem ved min benefice.

— Hotel des Souvenirs agréables, tænkte han. Til syvende og sist er jeg uforvarende geraadet op i noget mindre respektabelt. Formodentlig er ikke dette et hospitium, som man med tryghed kunde lægge paa konfirmationsbordet.

Da han havde vasket sig og byttet klær, laaste han sin kuffert og lyste sig selv ned over trapperne. Der blev ogsaa virkelig gløttet paa en dør, da han passerte anden etage.

II.

Det var første gang, Nedenes var i Paris. Men han var i hovedtrækkene fortrolig med byens topografi, som han var med Chicagos eller Ekbátanas. Og da det faldt ham ind at begive sig til livet i det latinske kvarter, tog han derfor uden betænkning den bene vei over Sully-broen og indover Boulevard St. Germain.

Han gav sig igjen hen til det lette velbehag, som var kommet over ham i omnibussen.

— Jeg hvirvler, tænkte han, jeg hvirvler afsted — — begivenhederne har endelig faat fat i mig. Jeg hvirvler afsted som en skadefro pamflet henover boulevarden og koster ikke en sou. Jeg gir mig hen af overstrømmende velvilje. Og jeg indeholder ingenting. Jeg er bare en prøveballon opsendt for at konstatere vindretningen i de høiere samvittighedssfærer. Det er vel derfor, jeg føler mig saa fortryllende let, saa elastisk — — Il y a une jolie femme numéro treize.

I denne stemning gik han ind og købte en stok

med hjortetaks haandtag og et par straagule handsker. I speilvæggen saa han sin graa reiselue og styrtet sig med glæde i den udgift at anskaffe sig en silkehat. I samme øieblik følte han sig uangribelig komplet og slo sig ned ved et bord udenfor Cluny-kaféen og forlangte en pernod.

Det unge Paris gled forbi ham i en glitrende strøm. Der var gamle folk iblandt, udslukkede kavaljerer og koner uden ynde og uden en tand. Der var rynker, og der var smuds. Men strømmen var ungdommens. Boulevardens puls slo hedt og heftig af tyveaarig blod. Nynnende par, forelskede par, gifte for en vaar eller en vaarnat — høie barme, løftede pander, svimlende hatte, smil, aabenhed — stumper af glade ord, raslen af silke.

Han følte sig med engang beskjemmet over sine ni og tredive aar og lod mismodig isvandet silre ned i sit glas, hvor den klare, stærke gift efterhaanden gyrmte og løb ud til en grønblas melk. Han nippet og drak og tændte en cigaret. Derpaa stak han glas-set ud.

— Han der spytter ikke i kilden, hørte han en stemme fra et af sidebordene.

— Hysj, ikke saa høit: Hvad vædder du, at han er norsk.

— Landsmænd, tænkte Nedenes. Der findes nordmænd lige til morgenrødens yderste grænser.

— Udsæt Dere ikke for noget tab for min skyld, hilste han hen til bordet. Jeg er norsk. Mit navn er Ness.

— Og mit er Ryving. Og den lange fyren heder Bends. Lovende kunstner — især lovende.

De flyttet sammen, og glassene blev fornyet.

— Hvis De er Otto Ryving, sa Nedenes, saa kjen-
der jeg Deres navn. Jeg følger i al beskedenhed lidt
med i de forskjellige videnskaber. Og Deres teori om
nationalrigdommens svind i forhold til den udfoldede
virksomhed . . . Kanske jeg udtrykker mig forkjert
. . . men den altsaa forekommer mig yderst para-
doksal.

Der fløi liv i Ryvings øine.

Han var en mand noget ud i trediverne med et par
hede, gjennemtrængende øine i et barneansigt. Han
havde en rundpullet uveirshat skubbet ned i nakken,
saa hans mægtige skalle lyste blankt over panden.
Nedenes vidste, at han i aarevis havde opholdt sig
i Paris. Oprindelig var han kommen derned med et
stipendium for at studere folkeret og statsøkonomi
ved Sorbonne. Han havde ogsaa tat en doktorgrad
og skrevet et par afhandlinger og var af dem, den
hjemlige videnskabelighed haabet paa. Der var en-
dog stillet ham i udsigt et professorat, men da det
blev ledig, undlod han til almindelig forundring at
søge det og blev ved at leve i Paris — ingen vidste
rigtig hvordan eller af hvad.

— Nei, saa De kjender den teorien, udbrød han.
Det er nu fem aar siden jeg udkastet den i en ar-
tikel, — nærmest for at gjøre mig umulig som pro-
fessoremne og bli kvit alt paahæng desangaaende.
Men siden har jeg tat ideen op i en omfattende un-
dersøgelse, og bare vent! Kommer jeg først gennem
naaleøiet!

— Det er jo det, ser De — fortsatte han, at kapital
netop *ikke* frembringes ved arbeide. Det er den simp-
leste sag af verden, derfor indser ingen den. For
folk *tror*, de *ser* ingenting. Arbeidet svækker og for-

ringer den reelle kapital. — Ja, saavidt jeg forstod, er De fagmand?

— Dette er for kjedelig at høre paa, indskjødt Bends og drak.

— Jeg er nærmest dilettant, sa Nedenes. Men jeg har været ansat i en bank.

— Nuvel. Tænk Dem Norge, som det ligger og breder sig over 323 tusen kvadratkilometer af planetens fasteste skorpe og med bare to millioner norske mennesker. I Danmark maa over et halvt hundrede, i Belgien over to hundrede pakke sig sammen paa den kvadratkilometer, hvor vi i Norge bare behøver at bo seks. Dette er barnegeografi. Vi har altsaa svingerum. Norge har en udstrækningskapital, og denne kan bare forringes ved arbeide.

— Jeg forstaar ikke rigtig —?

— Arbeide vil sige øget folkemængde. Jo intensere det drives, desto mere imødekommende stiller naturen sig til forplantningen. Arbeide frembringer proletariat. For det første altsaa forminskes udstrækningskapitalen. Det er jo klart, at jo flere der fødes i et land, des mindre albuerum blir der tilovers for hver enkelt. Og for det andet: hvad der frembringes ved arbeide, det, man med et sammenfattende ord kan kalde madkapitalen — det opspises af alle de flere munde.

— De mener med andre ord, at arbeide i det store og hele er overflødig.

— Jeg mener, det er skadelig. Det er det utilgiveligste letsind. Selv i Norge, hvor der praktisk talt ikke arbeides, spytted der gjennemsnitlig for meget i næverne. Men heldigvis eier vi en god regulator i

emigrationen. Landet udsveder den overflødige næringsborg.

— Men civilisationen, kjære Dem. Kulturen — —

— Til helvede med den. Tror De, jeg sidder her og sætter op paradokser fra et glas absinth? Jeg peger paa nakne nationaløkonomiske sandheder. Vi tilhører en nation, som ikke trænger velvære, ikke luksus, men bare plads. Hele bebyggelsen af landet viser det. Et Norge med ti millioner mennesker vilde bli en skandale i verden. Der vilde hagle med processer og love uden tal og lige. Permanent chikane. Vi taaler ikke at bli fler. Vi er alt lidt for mange. Egentlig skulde der ikke være flere folk i Norge, end der kunde ernære sig af jagt og fiskeri eller idettheletat af de næringskilder, som byr paa spænding og uvished og forholdsvis liden dagjevn anstrengelse. Lidt jordbrug altsaa ogsaa, og klokkebytteri for de mere eventyrlystne. C'est ça . . . Og civilisationen! Der har jo bestandig været en eller anden civilisation i op- eller nedgang. Men det værdifulde i menneskene har holdt sig hist og her paa trods af alle civilisationer. Jeg véd, hvad jeg mener — det er ikke saa vanskelig — — jeg mener, at hvis civilisation og kultur og alle de andre hellige stavelser betydede noget, saa maatte vi forlængst ha fundet nogen anden mening i tilværelsen end det dumme slid for selve eksistensmidlerne. — — —

— Hvor vil De lede efter de værdifulde — de klare sind, den strømmende varme, den myge spirekraft og forundringen og lykken og friheden, mand — friheden? Hos barnet — hvor der ikke er tale om arbejde og ikke om kultur. Af arbejde blir menneskene træede i næverne, af kultur i hjernen. De glemmer alle, hvad det egentlig gjælder.

— Ja, hvad gjælder det til syvende og sist? afbrød Nedenes.

— Det er det, vi ikke vêd, det er *det*, vi endelig ikke maa vide paa en prik. Men vi maa bare ikke glemme, at det er noget, det gjælder. Vor sjæl maa fortælle os det, som en susende skog fortæller — —

— Det er poesi.

— Nei, De tar feil, sa Ryving ivrig. De som bankmand — kunde det aldrig falde Dem ind at rykke ud af det selvsagte, at føle Dem en dag fløitende ligegyldig for den almene tillid, De nyder? Kunde De ikke af et opdukket had til direktørens whiskers eller hans irriterende manér at støde luften igjennem næsen paa, forgribe Dem paa kassen og stikke af og sole Dem i et oprørende brud paa den lovmæssige forretningsorden? Det vilde være en menneskelig reaktion mod arbeide og kultur — —

Nedenes holdt paa at slippe sit glas, som han netop vilde føre til munden. Der gik en kold flage over ham, han kjendte det ise i haarrødderne og sludre i struben. Hans pludselige og eneste følelse var skræk. Det var, som da han fik øie paa manden i drosken, men voldsommere og mere uventet. Det var som et skud ud fra en rosenhæk, hvor man netop vilde brudt en knop. Som det chok man faar ved at traæ feil i en trappe. Og skrækken afløstes af en heftig forbitrelse. Der havde denne mand siddet og lekt med ham, slubret i snak om løst og fast for derpaa uforvarende at kaste sig over ham og la ham lugte paa haandjernerne. Og i dette forbitrede tilbageslag mod skrækken knyttet han al sin magt, gjenvandt han al sin spænstighed, var han parat til et sprang, et udfald — hvadsomhelst. Han var igjen i ligevægt, og han smilte.

— Nei, sa han. Jeg har saagodtsom ingen anlæg for det sælsomme. Og skulde jeg endelig bedrøve en kasse, vilde jeg ha mine papirer i orden. Jeg mener mine motiver. Jeg vilde ikke gaa lige op i skogen og plukke blaaveis. De kjender mig ikke, naar De kunde tro mig istand til en distraktionsforbrydelse.

— Det kan vel være, sa Ryving eftertænksomt og saa paa den anden. Hans blik var paa engang blidt og gjennemtrængende. — Forstiller han sig, tænkte Nedenes — eller kommer hans store blidhed indenfra? Han saa ud, som om han maatte betragte alt — hvadsomhelst — ikke alene med forstaaelse, men med en slags luende begeistring.

III.

— De heder altsaa Ness, sa Ryving pludselig. Ness slet og ret. Det var underlig.

— Hvad er det for noget underlig i det, buset Nedenes ud. Hvad er dette for omsvøb? tænkte han. Han sidder og fingrer paa mig. Er dette altsammen et tilfælde?

Og han pinte sig med at finde ud, hvordan det hang sammen; men fremmede og uvedkommende forestillinger krydset hans arbeidende tanker. Den ustanselige strøm paa boulevarden, alt dette liv, som slog mod ham sin uro, splittet hans opmærksomhed. Der forsvandt et ansigt, som mindet ham om noget, men han husket ikke hvad. Alle smaa ting var paa-trængende . . . det ringlet med næsvise lyd, og skyggerne af de nyløvede grene vrिमlet i skarpe, forvirrende tegninger paa asfalten. Det var ogsaa overvæl-

dende saa disse buelamper skummet i lys. Her kunde han ialfald ha siddet alene og drukket sig sorgløs og ikke behøvet at være paa vagt idelig og uafbrudt. Han overfaldtes igjen af harme. Hvad kommer han mig ved? tænkte han. Hvad er han for slags menneske? En tilhænger af lediggang efter eget frække sigende. Gud véd, hvad han lever af?

Men imidlertid blev Ryving ved at snakke, og Nedenes merket, at han var begyndt at tale om sig selv.

— — og dengang, sa han, var jeg bare otte aar. Og han saa over glasset, som han drak af, paa begge de andre, og hans øine var besynderlig sterke af glans og blikket fuldt af triumf.

— Jasaa, sa Nedenes, som ikke ante, hvad den anden havde talt om i de siste minutter. Og hvordan gik det saa videre?

— Det gik ikke noget videre. Jeg tog min juling og bed tænderne sammen uden at kny. Men en anden gang hændte det igjen med mig. Jeg kunde være tolv aar og gik i fjerde latin. Vi maatte gaa i kirken hver søndag — alle søsken paa rad, to om hver salmebok. Jeg havde ingen trang til at sove under præken, jeg havde tusen ting i hodet, og saa syntes jeg ogsaa, det kunde være moro at høre paa presten. Han var af dem, som disker op med smaa betegnende anekdoter om forsynet. Jeg husker blandt andet, at han engang fortalte om en mand, som skulde til Amerika over Hamburg, og paaveis til dampbaaden fik øie paa et firkløver i et parkbed, han passerte, og bøide sig over gjærdet og plukket firkløveren og blev arresteret og ilagt mulkt for overtrædelse af reglementet for publikums forhold i offentlige anlæg, og altsaa blev heftet, saa han kom forsent til dampbaa-

den, og var fortvilet, saa han glemte sin gudsfrygt og bandte som en tyrk, men blev glad igjen og fuld af ubeskrivelig tak til forsynet, da der fjorten dage senere indløb et telegram om, at vedkommende damper var gaat under paa Atlanten med mand og mus — Puhh! Jeg tænkte alt dengang, at forsynet ogsaa kunde plantet nogen firkløver i veien for alle de andre mand og mus — nok er det, jeg sad der hver søndag lysvaagen af kritik og modsigelseslyst og lod vantroen spire. Og vil De tro, saa faldt det mig ind — det var under jul og nysne og føre og dræbende kjedelig at sidde der indelukket med menigheden — saa faldt det mig ind, hvor forfærdelig det vilde være, om jeg afbrød presten. Jeg tænkte mig, hvad der vilde ske, og saa alle ansigterne rettet mod mig i stivnet rædsel, i et ubønhørlig rettroende raseri — — og pludselig, før jeg havde tænkt længer, hujet jeg ud et fælt ulende brøl, som knak for mig i fødselen og blev staaende stille i luften og trykke og fylde i kirken som et uformelig, levende væsen — noget overnaturlig, som ikke vilde vige før dommedag. — Og dermed var jeg besvimet, og siden hed det sig heldigvis, at jeg havde faat ondt. Og det blev bare kolde omslag og kamferdraaber og et par dages ferie ud af den historie. Men der kan De se . . . der var altsaa noget nedlagt, noget, De kanske vilde kalde perversitet, men som jeg anser for en naturlig, en for mange om ikke for alle og enhver naturlig trang til at skabe en situation — brække kjendsgjerningerne og frembringe et nyt hvirvelcentrum. Tror De vel, attentaterne udspringer af had?

Den unge Bends hørte ikke paa samtalen. Han drak og røgte cigaret efter cigaret, og af til tok han sig smaa kurtiserende svipture ud i menneskehavet.

— Har De aldrig havt lyst til at bli arresteret? spurgte Ryving uden overgang. Jeg gaar ud fra, at De aldrig har været arresteret, men kunde De ikke ha lyst? — — Det lød som et forslag om at gaa paa varieté.

Nedenes, som havde siddet og hørt adspredt paa hans lille uvedkommende barndomseventyr, sprang op og slo begge næverne i bordpladen, saa glassene hoppet, og bøide sig med ansigtet tæt ind til den andens.

— Hvad mener De? spurgte han og stirret ham med blankt had ind i øinene. Hvad er det, De gang paa gang tillader Dem at antyde?

Ryving mødte hans blik med opspilte øine.

— Hvad gaar der af Dem? sa han. Er De gal?

Nedenes havde en disig fornemmelse af, at han havde forløbet sig. Manden passierte kanske uden bagtanker. Var det igjen et ulykkelig tilfælde? Eller var der noget ved ham selv, som vakte mistanke? Han saa paa sine straagule hansker og sin hjortetakkede stok. Jeg har vel ogsaa nydt formeget, tænkte han. Jeg skjelner kanske ikke skarpt nok mellem abstrakt ræsonnement og grove fornærmelser. Han følte sig stemt til at gjøre godt igjen.

— Nei, De maa undskylde, sa han afbødende. Det er overmaade interessant at følge Deres ideer. Jeg føler mig personlig behagelig berørt af dem. Det har virkelig hændt mig selv — — en sjelden gang rigtig nok — noget lignende. Hvad skal jeg si det var? Det var ved en bestemt leilighed. Jeg blev paa en maade grebet af svimmelhed — havde lyst til at hoppe ud i noget — — ja det var en syttende mai — vor stemningsfulde nationale festdag — —

— Fy fan! afbrød Ryving. Tror De ikke, jeg ved, hvad syttende mai er? Apekat! mumlet han.

— — jeg gav mig sandelig til at kysse en mig vildfremmed og ikke særlig smuk dame og det paa en førsteklasses kafé, hvor skandaler ikke taales.

Og han blev ved med snak, som forekom ham selv jammerlig. Han fortalte omsider en usandsynlig og taabelig historie om, hvordan det ogsaa laa til hans slægt, saa en onkel af ham, en nu afdød Ness, endogsaa havde maattet ta afsked fra hoffet af den grund. Men Ryving lod til at ha mistet interessen for emnet. Han sad og blaaste røg ud i luften.

Bends stod igjen efter en udflugt som skudt op af asfalten med svedperler paa panden og et eiendommeligt graadigt blik.

— Har De nogen penge? henvendte han sig uforbeholdent til Nedenes. Saa lad det være slut med sludderet og lad os faa en bedre middag. Siden kan vi gaa paa *Muguet*.

— Javist, javist, sa Nedenes glad og ivrig. Nu vilde han ikke for alt i verden bli siddende igjen alene. Og han trak frem en lommebok, fra hvis overfyldte rum blege hundredfrancesedler strittet frem som for at snappe efter luft.

— Vi kjører op i Avenyen, foreslog Ryving med en betoning, som om sagen dermed var afgjort. Nedenes betalte, og Bends skaffet en glaskarret paa gummi-hjul.

— Saa du oversvømmelsen? hvisket han til Ryving, da de steg ind i vognen.

— Hvad da?

— Bladpengene.

De rullet indover, og Nedenes begyndte igjen at

føle sig saare oplivet. Det er kanske aperitifen, tænkte han. Jeg er ikke vant til nydelser.

— Dette er jo Karuselbroen, udbrød han, og der er Louvre. Herregud, at jeg en gang skulde faa se Louvre.

— — De spiste østers til forret, ostendeøsters og drak rhinsk vin af spæde funkende glas. Ryving holdt paa, at det var en pangermansk æressag at drikke rhinsk vin i Paris. Man skulde vise fransk-mændene, at man ikke var afhængig af dem og ikke lod sig afskrække af deres priser. Bends og Nedenes var enige. Hochheimer Domdekaney, forlangte Ryving med understreget tysk udtale. Verstehen Sie? Vous comprenez?

Nedenes havde rystet af sig al mistænksomhed. Han var kommen i en overordentlig stemning og havde en følelse af at være hævet over alle ubehageligheder for øieblikket. For øieblikket! tænkte han. Det var længe siden, han havde truffet noget fordomsfrit menneske at udveksle tanker med, og her sad han midt i Paris, i la Cité lumière, mellem nye og interessante bekjendtskaber. Her lod man sig ikke anfægte af graa luskende skrupler. Men under al trykthed følte han sig rolig og urokkelig overbevist om, at han vilde være en anden den næste dag, overvældet . . . kanske knust. Og det forundret ham et par gange, at denne bevidsthed ikke i mindste maade nedslog ham. — Det er noget tragisk ved dette, tænkte han.

— Har De nogengang elsket? spurgte han Ryving. Jeg har desværre aldrig elsket selv, skjønt jeg blev tidlig gift. Og da hun døde, følte jeg mig beklemmt, fordi jeg ikke havde elsket hende. Jeg havde giftet mig med hende af kold, karrig beregning.

— Var hun rig? spurgte Bends.

— Ikke netop rig, men velhavende. Hun havde en liden tækkelig livrente efter sin første mand.

— Var hun enke? skreg den unge mand, som holdt paa at gaa i stykker af munterhed.

— Ja, enke og gammel, indrømmet Nedenes. Gammel som et folkeeventyr.

Her, tænkte han, sidder jeg og blotter min gemenhed. Lad det ske tilsyneladende smertefrit.

— Det er det sørgmodige ved mig, sa han i et nyt udbrud af fortrolighed, at de fleste menneskelige følelser egentlig er mig fremmede. Jeg har som sagt ikke elsket, og deri ligger formodentlig roden til alt ondt. Der har lige fra begyndelsen været noget ufriskt ved mit hjerteliv. Jeg kunde nævne mange eksempler, men det er feilen ved alle mine eksempler, at de ikke er illustrerende — —

Bends moret sig, mens Ryving ærgret sig over hans litterært søgte og selvironiske udtryksmaade.

— Jeg sad netop og tænkte paa det, herr Ryving, da De fortalte den lille episode fra Deres barndom. Noget saa prægnant kunde jeg ikke fremføre. Der, tænkte jeg, — der har vi hele manden: Handling paa tanke, lidenskabelig alvor, en vilje, som raser i hans legeme, saa den overvælder ham — saa han besvimer. Saadan skal det være. Mens jeg er et menneske, hvis indskydelser aldrig har kunnet gjøre sig gjældende, fordi de har modsagt hverandre og gjensidig fornægtet hverandre. Og hvordan skulde jeg saa komme til at elske? Jeg har syntes godt om mange piger, men det er jo uvæsentlig. Og jeg har ønsket og begjæret, men med sindet kjølig og uanfægtet. Jeg har ogsaa været oppe i forhold, hvor det kommer

an paa hele følelser, og jeg har bidt tænderne sammen og været krampagtig hel en stund, og saa har alligevel en eller anden uopmerksomhed, en eller anden fordømt gelassenhed fordærvet det hele for mig. Men jeg beundrer karakterer. Ak ja — grænseløst.

— De er en underlig snile, sa Bends, hvem denne redegjørelse forekom ganske upaakrævet. Fortæl heller lidt om enken.

— Ja, enken. Hvad vil De egentlig vide om enken? Hun var et koselig væsen og tro til enden. Hendes minde er mig paa sin vis hellig. Livrenten blev forresten inddraget ved hendes død, og hvad der var af indbo og løsøre gik til hendes første mands slægtninger. Jeg beholdt ikke engang vor seng til souvenir.

— De skulde ha et glas i hodet, fôr Ryving op, og De skal ogsaa faa et, hvis De mæler et uanstændig ord mere om Deres forbandede privatliv. Jeg ønsker ikke at kjende Dem. De har ingen ret til at benytte Dem af, at vi tilfældigvis er Deres gjæster. — —

— Det er godt, sa Nedenes, at De minder mig om mine værtspligter. De skal drikke for mine penge, tænkte han skadefro. Det skal være dem vel undt.

Bends la sig mellem med nogen forsonende ord. — Det var jo mig, sa han, som fik Ness paa glid. Vi sidder vel forresten ikke her og veier ord?

Opvarteren bragte champagne i kjøler, og de drak en tidlang i taushed. De havde faat plads i et sidekabinet til den store restaurant, og det burde ingenting betyde, at de var temmelig tilfældig og hverdagslig klædt. Opvarteren betjente dem høflig, men med et anstrøg af overbærenhed, som Ryving noterte sig.

— De er en uforskammet knegt, brølte han pludselig, da han havde opfanget et smil af opvarteren. De

tillader Dem at smile og trække paa skuldrene. Ud med Dem. Og han greb en kork og kylte i hodet paa opvarteren, som trak sig tilbage i god orden.

Nedenes blev grebet af bekymring og ængstelse.

— Kjære, sa han, lad os ikke udfordre nogen, paa dette sted.

— Og hvorfor ikke paa dette sted? Mener De, at det er for fint. Jeg taaler ingen anmasselse.

Men nu optraadte en ældre gentleman med graa whiskers og monocle og meddelte, at det vilde være ønskelig, om herrerne gjorde op. Ryving protesterte heftig og brugte farverige ord, men overkelneren bevarte sin værdighed og beklaget meget. Beklaget uhyre meget . . .

Nedenes afgjorde regningen med et par af sine blege sedler, og mens opvarteren hjalp paa ham overfrakken, sa han ogsaa — je regrette, monsieur. Regrette beaucoup. Infiniment.

Det var latterlig, fandt Ryving. Latterlig og hundsk. Men han fulgte knurrende, da de to andre gik. Det forundret Nedenes, at dette optrin, som vel maa kaldes pinlig, tænkte han, ikke lod til at anfægte de to andre det allerringeste. De var kanske vant til slikt . . . de opfattet det vistnok som en gavnlige motion.

IV.

Udenfor begyndte Bends igjen at interessere sig livlig for alle de damer, de mødte, og Ryving havde overvundet sin grættighed og var paany i en glød af begeistring.

— De er et eget sind, sagde han til Nedenes — —

et fanden saa eget sind i verden. Jeg lægger merke til, at det er løgn alt det, De fortæller om Dem selv.

Og hans øine lyste varmt af anerkjendelse.

— Altsammen er løgn, ropte han — — ussel, elendig, paatagelig løgn. De er mand for ikke at si et sandt ord. De ved ikke engang, hvordan et sandt ord staves. Og om De kunde vinde Dem en pen liden formue og en pen liden sjælefred ved ærlig spil, vilde De alligevel strø omkring Dem med fusk og blaar og mundsveir og forbandede udflugter.

Han havde vundet armen om halsen paa Nedenes og demonstrerte ivrig med den fri haands pegefinger ud i veiret.

— Nei, sa han, det nytter ikke at skabe sig. Jeg har ofte tænkt: hvorfor skaber folk sig — — hvad skal det være godt for at skabe sig? Jeg kunde saa spørge! Jeg har ikke anelse om det. Men med Dem kunde jeg bli venner for livet. De er noget udenfor konkurransen i retning af upaalidelighed.

Nedenes befandt sig ikke vel. Han kunde kastet denne mand fra sig og vrid sig unna; men det var en desperat lyst til at høre ham tilende, som bandt ham og lod ham alt gefalle. Nu, tænkte han — kommer han med beskyldningen. Nu maa han komme med beskyldningen.

Bends indhentet dem. Han havde forsinket sig paa en afstikker tvers over Avenyen efter en brusende kokotte. Han kunde ikke bringe det over sit hjerte at lade nogen passere ukurtiseret, men han dvælte ikke længe ved hver enkelt. Hans hjerte var spaltet: det higet ogsaa efter mere alkohol. Hans lange ben strittet hoppende over den brede, blaat belyste gade som en forrykt geometrikers passer.

— Jo, blev Ryving ved og stanset braat op, men slap alligevel ikke taget i sin lidende ven. Dette maa da interessere Dem? Vi kan ikke være saa forskellige. Rent objektivt maa emnet interessere Dem. Se for eksempel hvad De fortalte om Deres ægteskab. Det var løgn fra ende til anden — — en skrøne uden større pretensioner. Paa mig virket den lidt ubehagelig — den saaret mig — — jeg maatte skubbe den af mig. Der var noget nederdrægtig ved den, som ellers ikke passer til Dem. Det vilde været rensligere, om De havde fortalt, at De havde kvalt enken og rømt hid med pengene. Kanske ogsaa sandsynligere? Hvad synes De? Kanske ogsaa sandsynligere — —

De var allerede naad ned til teatret, og Bends kom igjen løbende efter dem, dennegang med et forsmægtende udtryk i sit blege ansigt og med et forslag om whisky udenfor Regence.

— Han er af en redebon natur, forklarte Ryving og slap endelig sit tag i Nedenes, til stor lettelse for denne. Han er modtageligheden selv . . . men at slaa spiritus paa ham er som at fugte et glohedt strygejern: det fræser lidt og er lige tørt. Det blir forresten bare med et enkelt glas, saa kjører vi til Muguet. Ness skal fremstilles i kolonien.

Og dermed blev det.

Nedenes havde holdt op at ville noget for egen regning. Han sad forknytt mellem sine nye venner og tidde stille. Han havde en alt i alt rigtig fornemmelse af, at han kunde bli tat op naarsomhelst og holdt mellem to fingre og undersøgt og forklaret. Og han var bare glad, saalænge han havde en frist foran den endelige vivisektion. Han var sunken sammen i sort haabløshed.

V.

Café Muguet ved Luxembourg var et samlingssted for de paa venstre bred levende nordmænd.

— De kommer sammen hver kveld, fordi de ikke kan undvære sine daglige forbitrelser, forklarte Ryving i vognen. Først slaas de om aviserne og siden om, hvad der har staat i dem, og tilslut forsones de i almindelig ærgrelse over Norge.

— Er der bare kunstnere? spurgte Nedenes, som i et blaffende bevidsthedsskjær forsøgte at indhente sin undløbne forsigtighed.

Da de traadte ind i Muguet, var kolonien allerede samlet. For enden af et langt bord ulmet et kraftig violet ansigt gennem tobakstaagerne. — Det er ottiaarenes eget ansigt, sa Ryving. Det sad paa en mægtig krop, som uafbrudt væltet sig efter bekvemme stillinger og veiet med velbehag paa sin muskeltyngde. Men ellers kjendte Nedenes enkelte af disse karakterhoder fra vittighedsbladene. Der sad en digter, som skrev rimfri vers om pigebørns fornemmelser under pubertetskrisen. Han hang over bordet og saa ud, som om han sov. Og der sad og vippet paa sin stol den bekjendte maalstræver, som havde udgit paa offentlig bekostning et dunkelt sidestykke til Vøluspaa. Han var skaldet og bar uldsnip og var i sin almindelighed af et brandlidt udseende. Man kaldte ham Blaamand efter bukken til Vinje. De aller fleste ansigter var dog nye og fremmede for Nedenes, og han bukket paa maafaa hid og did, eftersom Ryving forestilte. Der var heller ingen, som kjendte ham eller tog videre notis af ham. Hvem var vel Ness? Men uheldigvis havde Ryving besluttet at trække ham

frem i forgrunden og gjøre ham til en merkelig person. — Ness fortsætter med champagne, ropte han. Ryd bordet til champagne. Han er en ren satan — direkte nedstammende fra Cagliostro. Se bare paa hans fysiognomi og døm. Desuden har han aldrig elsket.

Der var en dame i kolonien som gjæst den aften, en polsk kunstskerinde, som kunde de skandinaviske sprog og skrev æstetiske bøger. Hun kjendte alverdens fremskudte personligheder og ofret det allermeste af sin tid og helbred paa at omspænde sin internationale bekjendtskabskreds. Da nu Nedenes blev forestillet for hende, greb hun begjærlig anledningen til at udvide den. Hun strømmet ham imøde med hulde øine og presset hans ærbødig fremstrakte haand mellem begge sine smaa lunkne poter.

— Ness! udbrød hun. Virkelik! Jeg har glædet mig ubeskrifelik til at lære at kjende Dem. Ach dog, hvilket møde! Og *De* skulde ikke hafe elsket! *De!* Da har jeg dog et stik andet indtryk af Deres — Deres — ja jeg er saa glemsom for titler, men Deres værk. Det taler dog et andet sprog, ikke?

Nedenes kunde ikke hjælpe hende. Hun forudsatte, at han var en meget fremragende mand. Det forstod han, og han følte, at han burde føle sig ganske rystet af beskjæmmelse. Men hun gav ham ikke tid.

— Jeg skylder Dem saa uhyre meget, blev hun ved. Saa mange uforglemmelige øieblik. De har gjort noget ganske nyt — — noget ganske uhørt — dristig!

Han samlet sine kræfter.

Ørene stive! tænkte han. Damen forlanger, at jeg skal være merkelig. Kanske en fornyer af liivs-

værdier. Kanske en af de overordentlige nei- eller ja-sigere. Hvem véd?

— Jeg er en ensom mand, sa han med en frase, han syntes *stod* til situationen.

Hun straalte op, som om denne bekjendelse skaffet hende unævnelig lindring.

— Ach, det har jeg forstaat. De kunde ikke være andet med Deres — Deres værk.

— Jeg haaber ikke — det vil sige: jeg trodde ikke, *det* endnu var kjendt udenfor mit fædrelands grænser, sa han beskedent. Det er jo desuden skikket til at forarge, oprøre. Det vrænger ad de gjængse moralbegreber.

— Ja, ganske herlik! Det er et oprør — en revolte — — en rød fane i luften! kvidret hun ganske vild af fryd.

Han lo i sit indre og bøide sig mod hende.

— De vil huske mit navn, sa han dæmpet. Nedenes. Stefanus Nedenes. Ness er bare en forkortelse. De ser de norske aviser, ikke sandt? Der vil De faa læse om mit værk. Kanske allerede imorgen. Vil De da sende mig en billet til Hotel des Souvenirs agréables, Quai d'Anjou. Hvis De ønsker at træffe mig? Ikke ellers. Forstaar De? ikke ellers.

Hun saa langt og ømt paa ham og noterte hemmelig hans navn og adresse og lukket ham ind i sit store hjerte. Saa kastet hun sig over en ganske ung komponist.

Champagnen virket. Ottiaarenes eget ansigt svulmet allerede truende blaasort, og Norge undgjaldt. Hans blik for landets aandelige og materielle vilkaar var skjærpet af lang udlændighed. Han nøide sig ikke med at bevise, at alt derhjemme gik til helvede,

men han hævdede med styrke, at alle derhjemme næret en brændende fanatisk-religiøs lidenskab for at fremskynde katastrofen. Ellers var hvert fænomen i norsk politik, næringsdrift, aandsliv fuldendt uforklarlig. Og imidlertid sad han selv, *han selv*, her i Paris i saagodtsom tvungen landflygtighed.

Digteren, som havde ladt glasset staa urørt, mens han sov, løftet pludselig ansigtet fra bordpladen og saa sig omkring med matte, forvildede øine.

— Her sidder vi, sa han blødt til Nedenes, som havde sat sig ved siden af ham. Og hvorfor sidder vi her? Vi kunde ogsaa siddet i en baad ude paa vandet — — en liden venlig vippende baad paa Mjøsen — — eller i en karjol — — —

— Hysj! blev der advaret paa én gang fra flere kanter. Kan dere ikke tie stille og høre efter, hvad han sier?

Men det trætte hode var sunket ned paa marmorpladen igjen. Det var ikke mer han skulde ha sagt.

— Han er den eneste i Norge, forklarte en lys, korpulent herre med skarp Kristianiastemme. Den eneste siden Holberg.

Flere af damerne var utrøstelige over, at digteren ikke kunde holdt sig vaagen et par minutter til.

— Det var jo et prosadigt, sa den ene og tændte en cigaret ved stubben af den forrige. — En glimrende begyndelse paa et prosadigt!

— — — Champagnen virket. Paa alle undtagen Blaamand. Han holdt det spæde vaseglas vredt i knytnæven; men han drak uden at fortrække en mine, og han vandt bugt med sig selv, for han fyldte og drak igjen og fyldte paany.

For Nedenes, som i flere dage havde ført et sinds-

bevæget iltogsliv gjennem flere lande, begyndte omgivelserne at flyde sammen i den disige halvvirkelighed, hvor alt er selvsagt og ingen mislyd krænker endragten. Det forekom ham, at ansigterne dukket op omkring ham som langsomt roterende, veldædige maaner i en taagefuld uendelighed. Han lod ansigterne skinne paa sig og beundret den sindrige verdensorden, som hindret dem fra at plaske sammen og skjæmme hverandres træk. Men midt under denne lykkelige kontemplation var han opmærksom paa en dyb, uafsladelig røst, der ligesom ovenfra henvendte sig til maanerne og lænket dem til deres baner. Han anstrengte sig for at opfatte de manende ord, for han tvilte ikke paa deres evige betydningsfylde, før en maane pludselig nærmet sig ham tæt og nidstirrende, og han gjenkjendte Ryvings forbitrede stemme, som ropte:

— Hold kjæft! Nu kan det være nok.

Da merket han, at røsten var hans egen, og at han stod opreist ved bordet og talte om sit liv og androg om forstaaelse og sympati.

— — —

Og det var blit morgen igjen — en af disse lindrende Pariser vaarmorgener, som ingen anden by og ingen anden vaar kjender. Ryving og Nedenes fortabte sig paa maalløs vandring gjennem gader, som laa øde hen i blaa dæmring før solopgangen. Den ubønhørlige dag nærmet sig. Husene stod og lyttet efter de nye fodtrin.

— Ved du, hvad jeg glæder mig til, sa Ryving. De var blit dus i nattens løb. — Til at være kommen gjennem det forbandede naaleøie. Saa skal jeg faa tid til alt. Da skal der sættes stemning paa statsøko-

nomien. Det er det, den hidtil har savnet. Og paa sædelæren — ja paa sædelæren ikke minst. Tror du, et udsovet normalmenneske vilde fatte skjønheden ved en morgen som denne? Eller ved en forsviret løgnhals som dig?

— Det nytter ikke mig, hvad du fatter, erklærede Nedenes i bittert mismod. I gamle dage gjaldt en ed, fordi folk var opspilte paa at tro. Men hvad jeg end svor ved, vilde du ikke tro mig. Hvad skal jeg gjøre? Jeg holder ikke ud at være saa alene. Jeg maa la mig arrestere for at overbevise dig.

— Mig kan du gjerne hælde løgn i. Jeg piller ud sandhederne. For mig er øinene dine blanke som ruder. Men du skulde nødig kompromittere dig for hele kolonien. Der kunde hænge noget igjen.

— Du har været for længe i Frankrige. Din psykologiske sans er sløvet af al den banale litteratur. Du tror, jeg simpelthen er, hvad Pariserlitteraterne kalder en «Fanfaron de vice» — og at jeg vil prale mig lige til randen af tugthuset.

Nedenes græmmet sig. Han gad ikke se til den side, Ryving gik, og denne sa heller ikke mere.

— Er du kjendt i nogen norsk avis?» spurgte han om en stund. Han havde faat en idé.

— Ja.

— Er telegrafan snart aaben?

— Hovedkontoret er aabent hele natten.

— Vil du sende en depeche om mig i dit eget navn?

— Hvordan skulde den lyde? spurgte Ryving og gapte.

— «Bankbesvigeren fra Stensund, Stefanus Nedenes, er imorges fakkert i Paris.»

— Hvilket altsaa vilde være en løgn. Du er jo ikke fakket. Og du lar dig ikke fakke.

— Nei, du har ret. Det er haabløst. Haabløst. — Sig mig en ting: er naaleøiet dit økonomisk?

— Ja.

— Vil du ha tusen francs?

— Nei.

Nedenes lo hoverende.

— Der kan du se. Altsaa tror du mig.

— Nei.

— Jo, du tror, jeg har stjålet dem. Ellers vilde du ta imod.

— Sludder. Jeg vilde under ingen omstændigheder ha dine penger. Ikke om de var en æresgave fra det norske folk for svindelfri foretagsomhed.

De var kommen ud paa Pont Neuf. Ryving var træt og kjed og rakte ham haanden.

— Kanske vi ses igjen. Kanske ikke. Tak for inat.

Over paa den anden bred stod allerede den dagvisse kø af byens elendigste udenfor Samaritaine — det store magasin, som hver morgen morer sig med at smuldre op en tifrancs i velgjørende soustykker. En forsinket Lazarus med en liden feltstol i haanden travet over broen efter denne chance for dagens leve-maade. Nedenes stanset ham i farten med en blinkende Louis-d'or. Manden virret et par gange rundt om sig selv, saa satte han sig plat ned paa asfalten og krafset guldstykket til sig med urolige negle. Derpaa lo han og kysset det og var i næste sekund paa benene og paa flugt mod køen. Han opgav ikke sin faste stilling for løse indtægter. *Han* var ikke nederst paa skraaplanet.

Nedenes gik videre alene. Han fandt omsider sit

tvilsomme hotel og slap efter lang behandling af virreværket ind. Oppe paa en af afsatserne faldt dørunummeret 13 ham i øinene. — Une jolie femme, tænkte han. Eller kanske et hjerte. Tænk, om der banket et hjerte derinde!

Og selv banket han haardt og længe. Endelig hørte han flere stemmer, døren blev revet op, og en rasende dame i natlig opløsthed aabenbaret hele sin frygtelighed, beskinnet af et bagenforliggende fyrværkeri af mandsgrove skjældsord. Selv nøide hun sig med et majestætisk:

— Va-t-en, cochon!

Nei, der bodde intet hjerte derinde! Ialfald var hjertet ikke alene.

Han gik op til sig selv, til den forfærdelige ensomhed à tre francs natten. Og han satte sig paa den lille beklemte sofa og stirret paa taffelurets forstokkede visere og sa:

— Hvorlænge, Herre? Endda er jeg ikke sønderknust. — —

Der kom aldrig nogen billet fra den begeistrede kunstelskerinde til Hotel des Souvenirs agréables, og først et par aar efter erfor Ryving ved et tilfælde, at Ness eller Nedenes havde gjort det godt og vundet en høit betroet stilling som bankkasserer i Johannesburg.

SMITTEKILDEN

(1900)

I.

Den lille klokke ringede løs, det var som den gnel-drende jammer dængtes ud af den, og den blev ufor-skammet ved i det ustanselige til harm for alle hu-sets ældre nerver. Jomfru Henriksen paastod, at hun laa vaagen den bedste tid af natten af gru for denne morgenklokke, men de, den skulde vække, sov. En og anden kunde vende sig i sengen, og i hans drømme kunde klemtene omfortolkes i uklare billeder hjem-mefra . . . kirkesøndage, dombjelder . . . En og anden kunde ogsaa fare op og sige f a n og sovne igjen, dybt og deilig. Men selve ringeren havde faaet dette hverv, fordi han var aarvak som en hane og paalidelig som en porthund. Han bar endnu sin stutte nord-landstrøje af sort vadmél, han var høi og sværlem-met, men det unge blide ansigt var graat af uvant studieliv. Høit og med grovt mæle repeterede han græske verbalbøininger i takt med dragene i klokke-rebet: *faino, fano, éfena, péfangka*. — —

Det var en mørkegraa vintermorgen med lave skyer og isende skraatræk af spidse snefnug. Pludselig blev der tændt lys i et vindu i tredje, den tilisede rude knagede for hidsige knoker, og et morgengrættent ansigt keg ud.

«For Guds skyld, hold op, menneske. Jeg verker

i ørene, og de andre er af dem, Vorherre ikke faar vækket paa dommedag . . .»

«*Fainumen, faineiton, faineiton . . .*», sang ringeren ud i veiret, men endelig slap han tauget.

«Godmorgen, jomfru Henriksen.»

Hun smældte med vinduet, men et øieblik efter gløttede hun ud igjen med et mere forsonet ansigt og raabte efter ham.

«Om ti minutter staar en varm kontorkop paa kjøkkenbænken.» — —

Ringeren traadte tungt indover den lange korridor i anden, og hver af de numererede døre gav han en grov dult med albuen, men nummer fjorten aabnede han med lempe og steg ind. Derinde brændte en klar læselampe paa et bord med bøger, papirer, tobaksaske og celluloidflipper. Der var to senge og to stole. Den tomme seng var en kasse paa fire stolper, dens brunstrøgne brædder var flekkevis overtrukne af et fedt, hvidligt skimmel . . . den saa ud, som om den led af en gammel hudsygdom. Mod den anden væg stod en ny jernseng med messingknotter, der laa ringerens klassekamerat og kontuberal viklet ind i sine uldtepper og sov. — —

Nordlændingen satte sig foran sin grammatik og mumlede de lange remser og lukkede øinene og gjentog dem . . . gjentog . . .

Tilslut slog han bogen sammen og begyndte at samle sagerne. Det var umuligt at holde orden paa en hybel, naar den anden var en bygut. Der laa hans klær og flød overalt, en strømpe i vinduskarmen sammen med en mansjet med blyantskrevne fuskeformler . . . et opslaaet leksikon sparket hen under ovnen.

«Bjelke, klokken gaar til halv syv.»

Det knurrede henne i jernsengen.

Han gik hen til vinduet og slog gardinet tilside — det var et gardin af et stof, de i byen kaldte jute — to opsprættede sækkelængder med frynser af samme stof. Ruderne var rimpudrede, og han gav sig til at puste for at faa et gløt. Derudenfor paa den store plads begyndte den graa arbejdsdag, et ujevnt tog i samme retning af arbejdere og fabrikkpiger langs diagonalen af pladskvadratet, punkteret som det var af sitrende gasflammer. De skulde til væverierne nede ved elven. En og anden tung arbejdsvogn blev slæbt den modsatte vei, til møllebrugene oppe ved fossen. Det var endda barfrost, med haard gjenlyd af hove og hjul . . .

Han tænkte ikke paa dem, og han tænkte ikke paa noget. Han trak fingeren over den frosne rude, et retvinklet triangel, et kvadrat paa hypotenusen . . . til minde om Pythagoras, men langt nede i ubevidsthedens mudder grodde en glæde, som bare den har følt, som engang har rendt fra én pligt til en lettere.

Det begyndte at gjespe henne i jernsengen. Et rundt lyst hode skubbede sig mod puden.

«Hvor er Draugen?»

Men øinene, som glippede mod lampelyset, var mørke, og det samme var brynene. Haaret sad tæt-virret ind til skolten.

«Har du ringt?»

«For længe siden.»

«Skrevet gloserne?»

«Ikke for dig.»

«Det er det samme. Jeg laaner dem. Har du faaet kaffe af din elskede?»

«Du er en gutteflab.»

Den anden strakte sig i sengen.

«Kjære, jeg mente bare, hvad klokken var?»

Han sparkede tepperne af sig og satte sig overende paa sengestokken og gned sig i øinene.

«Du Ileng, bonderepræsentant, har du set strømperne mine?»

Han vidste af erfaring, at intet forbitrede Draugen mere end anmasselse, men han trængte en indvielse til den lange kjedelige skoledag, derfor pleiede han at yppe. Men nordlændingen var den sterkeste, derfor saa den anden sig om efter et vaaben, før han fortsatte. Han fandt sin ene støvle.

«Find strømperne mine, domestique!» raabte han.

Dette franske ord, hvis mening var nordlændingen harmende dunkel, fordi han bare tog de obligate fag, gjorde virkning. Han for op og trev strømpen i vinduskarmen, dyppede den i vaskebollen og svang den rundt i luften, saa vandet drev. Men inden han naadde jernsengen, fik han en støvle i ansigtet. Han udstødte et tudende brøl af smerte og besindede sig lidt, men i næste øieblik havde han et greb om kameratens ene ankel, vrængte ham med et varp overende i sengen og svang den lange dyvaade strømpe gennem luften med svidende slag mod den nakne krop.

«Kny, naar du faar ris,» stønnede han.

Men den anden gav ikke lyd fra sig. Bare sparkede faafængt ud i luften med det fri ben og vergede ansigtet med armene . . .

Og slagene suste . . .

Døren fløi op, og et ansigt kom frem i aabningen.

«Hvad fan?»

Og saa skreg det nedover gangen:

«Hallo, alle mand . . . hid paa numer 14 . . .»

Og lidt efter:

«Det er Bjelke, som faar kold afrivning . . .»

Men forinden havde denne med et kramperyk slidt sin fod løs, og i næste øieblik sprat han op i sengen og kastede sig fra denne høiere og fordelagtigere udfaldsposition saa voldsomt og uventet over sin modstander, at denne tabte fodfæstet og med et brag traf gulvet med baghodet. Og den anden laa over ham og slog ham med knyttede næver i ansigtet.

Ilang laa stille med den vaade strømpe i haanden, og først da han blev slidt løs af mange hænder og slængt tilside, merkede Bjelke, at kameraten ikke havde gjort modstand, og at blodet flød ned i hans øie fra en tynd risp over brynet . . .

Han stod skamfuld og pustede . . .

Tilskuerne ruskede i nordlændingen, og denne reiste sig fortunlet op og begav sig hen til vaskebollen.

«Kan du ikke holde fred, til du faar bukserne paa dig, din uvetting?» sa en lang høitidelig udseende vestlænding med stangbriller og vadmelsbonjour. Han havde været landslærer og var en fredens mand.

«Han slaas naken som de evige guder,» bemærkede en anden.

Bjelke opdagede først nu, at hans skjorte var flængt lige fra halslinningen.

«Det blir Draugen, som skal sy den sammen,» sa han og gav sig til at rode i sin kuffert efter en ny.

«Ja, naar du har syet sammen brynet mit.»

«Er du sint?»

«Nei, jeg blir ikke sint paa en utidig gutunge.»

«Saa er vi venner igjen, Draug.»

Bjelke klædte paa sig i en fart . . . han var kommen i aande, dagen havde faaet sin indvielse. — —

Spisesalen var et langt, øde værelse med et dobbeltvindu i det brudte hjørne ud til gaardspladsen. For enden af det lange bord var der stillet en pudestol til bestyreren. Paa rad for langsiderne stod alle elevernes trækrakker. Der var bredt mørk voksdug over bordet, men foran bestyrerens plads en hvid serviet. Hans frokostbret blev baaret ned fra hans private kjøkken, men naar han af en eller anden grund foretrak at spise oppe, var til varsel derom servietten borte og pudestolen skubbet ind mod væggen og erstattet med en almindelig krak. Isaafald satte den høitidelige vestlænding sig for bordenden.

Da Bjelke endelig kom ned, sad alle de andre til bords og ventede med klirrende knive mod tallerkerne. Ude i kjøkkenet rumsterede jomfru Henriksen. Der brændte et enligt gasblus over bordet, og klokken var over syv.

«Gudskelov, idag slipper vi simpel seminaristandagt,» sa Bjelke og pegte paa servietten og pudestolen. De var paa plads. Han skrævede over en krak og satte sig med puf til alle kanter. «Seminaristandagt ligner margarin,» føiet han til.

«Bjelke er kanskje for fin for et enfoldigt Guds ord?» spurgte vestlændingen, og hans ene mundvig trak sig skjævt opover i en sarkastisk grimase.

Skraas over bordet sad den lille tætte Mygster og blunkede til Bjelke og gned hænderne i fanget. Han elskede aandelige sammenstød, men kom sjelden med, for han havde langt efter repliken . . .

«Enfoldig!» sa Bjelke. «Hvorfor sætter du, voksne mand, dig paa skolebænken og læser til prest, hvis du ikke vilde ud af din enfoldighet? Det er dig, min kjære Geiranger, som gjør forskjjel paa fint og simpelt gudsord.»

«Haha,» lo Mygster. «Pas dig for logiken, teolog. Vælg ordene. Vælg ordene.»

«Det kommer an paa aanden,» forsøgte vestlændingen sig og famlede efter et argument, han nylig kunde huske. «Aanden vil tilbunds . . .»

«Du er ingen aand, Geiranger, og du gaar aldrig tilbunds,» skar Bjelke ham af. Han var i lyst humør. For første gang havde han idag kastet den kjæmpesvære draug overende . . . og selv om den nedrige historie om strømpen sivede ud . . . han saa med fryd Ilengs ophovnede ansigt og den sorte plasterlap over øiet . . . den havde han faaet ude hos jomfruen. Pludselig sa han overmodig: «Bondegutter kan ikke slaas . . .»

Ansigterne blev mørke omkring ham, bare en bergenser med bløde læber og brune, urolige øine sa ligegyldig:

«Det er 'kje sandt. Eg kjenner ennaa Ilengen sine knoker i ribberne . . .»

Jomfru Henriksen bar ind kaffekanderne. Det var en dame af sat alder, gul af lød, men med god figur. Hun holdtes høit i ære af alle. I fortrolig samtale pleiede hun at tage ud sit gebis, som generede hende, og vikle det ind i sit lommetørklæde.

«Jeg hører, at den unge Bjelke har opført sig uopdragent igjen,» sa hun henvendt til forsamlingen . . .

«Det er forbausende, at et dannet hjem ikke har havt mere indflydelse paa karakteren . . .»

«Men kjære jomfru Henriksen, denne gang var det ikke mig, som begyndte.»

«Jeg taler ikke til den unge Bjelke, jeg siger bare en sandhed, som bestyreren sikkert vil underskrive. Forøvrig er det min mening, at et forfeilet menneske tidlig røber sig ved slette instinkter,» erklærede hun og tørrede ihærdig en kande af med forklædet.

Denne bemærkning og Bjelkes komisk beskjemmede udseende hensatte Mygster i en tilstand af klukkende munterhed, som han uden held forsøgte at bevinge.

«Det er ingenting at le af, Mygster,» sa jomfru Henriksen strengt. «Det er høist upassende af en ung mand at gerere sig saa . . . saa . . .»

— «upassende,» indflettede Bjelke med det samme udtryk af angergivent alvor . . . og nu brast det for Mygster.

I samme øieblik hørtes bestyrerens raske fjed i korridoren, han bankede skjodesløst og holdt døren aaben for pigen med frokostbrettet.

«Goddag, mine herrer,» hilste han og slog ud med haanden. Dette daglige «mine herrer» var en af de mange ting, som opretholdt hans popularitet.

Det var en smuk mand, glatbarberet, med en fin næse, hvis vinger let dirrede. Der var noget hoppende ved hans blik og noget upaalideligt ved hans smil, og naar han talte med nogen, kunde man paa selve ørene se, at han ogsaa lyttede til, hvad der blev sagt i nærheden.

«Nu, mine herrer, skaf mig *Hæ Kainæ diatæke.*»

Det blev bragt ham af Geiranger. Heller ikke dette koketteri med grundteksten undgik de skarpsindigere af eleverne. De kjendte alle hans svaghed for og svaghed i græsk og vidste, at han udtrykkelig pugede nogle vers af det nye testamente for nede ved bordet at kunne oversætte dem flydende fra Tischendorf. Han læste op begyndelsen af Hebræerbrevets andet kapitel om troen og endte sin korte exegese med de ord:

«Vi ser altsaa, at den anonyme forfatter hævder troen som den skabende kraft i verden, det usynlige som frembringer det synlige . . . Hvad vi fuldt og fast tror, det er, og alt det vi ser, er født af vor tro. Dette er den idealistiske verdensanskuelse, mine herrer, og den ene sande . . . Thi ikke engang modstanderne formaar at afkræfte den: naar materialisterne tror paa den synlige verden, erkjender de jo kun resultaterne af troens virksomhed . . .»

Efter fadervoret kastede alle sig over kaffen og smørrebrødene, og man spiste en stund i taushed. Men omsider blev det livligere oppe ved bordet, hvor de vordende teologer havde sin plads nærmest bestyreren . . . de dybe tanker i hans foredrag sled i dem omkap med appetiten, de tyggede og tænkte paa en gang og spurgte og fik forklaring. Bestyreren hug sine eg og tilfredsstillede de tvilraadige sjæle . . .

Langt nede sad Mygster uden forbindelse med den abstrakte tænkning. Men han tænkte paa eksamen og bad over bordet Bjelke om grei besked.

«Jo, jeg skal sige dig . . . det kommer bare an paa tro. Hvis du tror» — han sænkede stemmen — «at

den pigepresten deroppe kan græsk, saa kan han græsk. Det er den idealistiske verdensanskuelse.»

Internatet var i en tilbygning til skolen. Det var en almindelig Kristianiakaserne, men selve skolen holdt til i et hus med florentinske søiledelte vinduer i den øverste af de to høje etager, almindelige firkantede i mezzaninen — i første bare jernsprinklede glugger. Ovenpaa boede skolens beskytter, som ved frivillige bidrag af troende mennesker havde bragt dette byggeri paa fode. Men størst plads i huset tog forsamlingshallen, som fyldte mere end halve husets længde og hele dets bredde, og hvis høiloftede bekvemmelighed rak helt op til beskytterens gulv. Et bredt galleri løb rundt salen med mezzaninvinduerne ud til den store plads og to døre paa den ene smalvæg, en ind til første gymnasium, en anden ind til skolens kontor . . . Denne forsamlingsaal var bestemt for højere formaal; der blev prædikeret af amerikanske og trosvidner fra Santalistan, kristelige sangforeninger benyttede den ogsaa, og af imødekommenhed mod tidsaanden og hensyn til leieindtægterne blev den om lørdagene overladt til universitetsuddannede entusiaster som indviede forstædernes arbejderbefolkning i det assyriske riges historie og grundtrækkene af den anorganiske kemi.

I det lille kontor samledes lærerne før otte. Der kom de to filologer, den antike og den moderne, der kom officeren, som forestod matematiken, og en halvt overflødig seminarist. De var alle trætte, før de begyndte, og de kjendte hverandre neppe og havde ingen glæde af samværet før og mellem timerne. Officeren havde en eneste litterær lidenskab, den svenske Rudbeck og hans Atlantis, men han ærgrede den

antike filolog ved sin daarlige latinske udtale. Den halvt overflødige var hjælpsom og besværlig; han spurgte, «skal jeg aabne eller lukke vinduet?» med tonen paa *u*. De røgte alle forskjellig tobak, og af manglende fortrolighed og af hensyn til de tynde vægge undsaa de sig for at tale om bestyreren eller beskytteren og underholdt sig om eleverne:

«Det forekommer mig,» sa den antike, «at det gaar langsomt oppe i andet iaar. Kanske herrerne har observeret det samme?»

«Ja, de bedste hos mig pleier at være daarlige i *humaniora*,» svarede officeren, «det er bare Ileng, jeg stoler paa . . . de andre brolægger sin visse vei med gode forsætter . . .»

«Bjelke er dog et *præ* i norsk,» bemærkede seminaristen. «Man kan lære ham at udtrykke sig . . .»

«Ja, De har vel faat føle, at han kan *d e t*,» sa den moderne . . . «Ja undskyld, jeg mente bare at udtale mig om hans lærvillighed . . .»

«Det er et trist veir . . .»

«Ja, hvortlænge er det vel, siden vi saa solen?»

Den moderne filolog sad i sit hjørne og glippede nervøst med øinene . . . Han havde fire timer foran sig paa forskjellige skoler, han trak en mængde luft gjennem det ene næsebor, det andet vilde ikke trække . . . Hvordan var det nu? . . . Først Grand . . . nei, det var ikke først Grand . . . Men det sidste han kunde erindre var en sterk røst, som sa: «Betænk, at De er i Urtegaden . . .» Han lo og pudsede forfjamsset lorgnetten. Han havde vestelommen fuld af antifebrin.

Der blev banket paa døren, og som for en slags giv

agtkommando lagde officeren piben fra sig. Den ældre filolog reiste sig og sa: «Kom ind!»

Det var beskytteren: et menneske med fremstrakt strube over en hernhuttisk kravet . . . en sortkjolet mand med et ansigt fuldt af tro og haab mellem skuffelsernes rynker. Det tynde haar flagrede graat om tindingerne i dørtrækket. Han holdt et papir i haanden og viftede med det . . . han stansede og slog paa det med en tør pegefinger . . .

«Vil De hente bestyreren, Haagensen!»

Seminaristen sprang op og ud. Beskytteren satte sig foran bordet, han stak omhyggelig papiret i sin baglomme og gjemte ansigtet i begge sine hænder.

«Er noget passeret, herr pastor?»

Man havde trykket sig ind mod væggene i det lille værelse i respektfuld afstand fra sindsbevægelsen, men den ældre filolog tillod sig dette spørgsmaal.

Pastoren vinkede bare overvældet med haanden.

II.

Haagensen var en lang person, hvis hode virrede med løftet pande paa en altfor tynd stilk, og hvis knær gav sig for hvert af hans sopende skridt. Han saa bestandig ud, som om han fulgte en fugl med blikket, men de blege øine saa ogsaa, hvad der foregik paa jorden. Engang havde han skrevet en sang til kongen, og siden den blev sunget af en flok bispiste folkeskolebørn paa majestætens fødselsdag, var hans dragelser mod poesien blevet et kald. I et provinsblad anmeldte han ogsaa de fleste usunde bøger under merket «Stjerne», men forøvrig var hans klængenavn blandt eleverne Kometen.

Da Haagensen paa sit erende efter bestyreren naadde anden etage i internatsbygningen, stod alle dørene i korridoren paa vid væg, og i en sky af støv arbeidede jomfru Henriksen og hendes pige med rengjøringen. Men paa trappegangen fandt han uforvarende et hefte, som postbudet havde slængt fra sig. Det var adresseret til Ejvind Bjelke, og da omslaget var løst, trak han heftet ud.

Det var sidste nummer af «Nyt tidsskrift». Han betænkte sig et øieblik, saa stak han heftet i inderlommen og tog den sidste trappe i lange lydløse hop. Men entrédøren var lukket, og altsaa maatte han ringe.

Da han gik ned igjen, kom pigen Gunda ham imøde med blottede, fede arme og et bret med bøss.

«Maarn, kandidat.»

Han hilste og vilde forbi.

«Naa har vi faat høiere ordrer til aa lete etter haarnaaler i sengene dems,» sa hun uopfordret.

Der for en kuldegysning gjennom seminaristen. Han skyndte sig forbi den frygtelige kvinde.

Hun lo, saa hun maatte sette sig i trappen.

— — Det var midt i den første time. Ileng sat paa første bänk, bag sig havde han Mygster, som netop med møie oversatte et stykke af Sallust. Det var blevet nogenlunde lyst, men graat derude under de side skyer og graat derinde av uvederkvægelig latin.

«Sempronia,» hakkede Mygster, «Sempronia, end mod hvis skjønhet . . . ikke dyderne . . . Sempronia, hvis skjønhet ikke dyderne . . . var ringere end . . . hvis dyd var ringere end hendes . . .»

Bjelke sad nærmest vinduet og stirrede ud over pladsen. Der ilede forsinkede forretningsfolk ned-

over, og der romlede læs, bestandig læs . . . Pludselig jog det hedt igjennem ham: den graa muffen . . . han stirrede og saa, jo det var hende.

Han reiste sig for at løbe ned. Han bad ikke om lov, man pleiede at gaa diskret og selvfølgelig.

Men i det samme sukkede det oppe fra katedret, og et træt brilleblik søgte nedover bænkerækkerne.

«Bjelke, De faar prøve at vise, at Sallust var en prosaist.»

Hvis der ikke havde ligget denne sjeldne smiger i opfordringen, vilde han rendt ned og stillet sig paa post ved et gadehjørne langt nede, nu strømmede blodet ham op i kinderne, og han oversatte flydende kapitlet om damen med de mange skjønheder og de faa dyder.

Han var neppe færdig, før det bankede. Det var Haagensen. Bjelke skulde op paa pastorens privatkontor.

Idet han gik, faldt det ham ind, at deres latinlærer vidste, hvad det gjaldt, og at han havde villet vise ham sin sympati med denne enestaaende udmerkelse. Han bukkede dybt i døren og fangede bare det lyvende gjenskin af brillerne. Men hans hjerte svulmede af tak.

Ved det firkantede bord med det grønne billardklæde sad beskytteren . . . vendt mod indgangsdøren. Tilvenstre for ham, bag al nikkelen i telefonapparatet sad bestyreren.

«De kan sætte Dem.»

Lige foran sig paa væggen saa Bjelke over boghylden *N a d v e r e n* i egetræsramme, og han æklede pludselig ved dette billede med den sparsomme opdækning og den kjælne discipel.

«Og De kan gaa, bedste Haagensen.»

Seminaristen trak sig i modvillig underdanighed tilbage. De biede sikkert saa længe for at sætte ham i angst. Da denne tanke faldt ham ind, blev Bjelke ganske rolig. Han havde været lidt nervøs undervejs.

Lad dem bare klemme paa, tænkte han.

Beskytteren havde et papir foran sig; han lagde haanden fladt henover det, som om han var bange det skulde blæse bort, saa harkedede han og betragtede spørgende bestyreren. De havde begge et forgræmmet udtryk.

Endelig begyndte pastoren:

«Hvor gammel er De?»

«Sytten aar i høst.»

Bestyreren tilføjede: «Ja, han er den yngste i andet gymnasium.»

Pastoren trak sin stol nærmere hen til bordet og foldede hænderne foran sig.

«Dette er en meget alvorlig sag, unge mand, begyndte han. Om den kom til offentlig kundskab — og jeg indser ikke, hvordan det skal kunne undgaaes — saa er dermed skolen uoprettelig bragt i vanry. Og hele ansvaret hviler paa Deres skuldre. Det fremgaar af dette papir, at De er anstifteren. De staar opført som nr. 1. Det er en skam af Dem, Bjelke . . . De er til skam for Deres far, Deres familie, for denne skole, for dens bestyrer, for mig og for os alle . . .»

Han rystede energisk paa hovedet og undersøgte papiret.

«Dette er en politiindkaldelse,» fortsatte han . . .

«De er ilagt en mulkt af ti kroner for gadespektakel, de andre slipper med tre kroner hver.»

Denne uventede overgang til sagens realitet var en lettelse.

«Vi gjorde ikke noget galt,» sa Bjelke og rettede sig op. «Vi sang Marseillaisen . . . og naar det koster saameget . . .»

«Ti. Jeg vil intet høre om Deres bedrifter. Om De synger gudløse sange ved midnatstid paa gaden, eller De gjør modstand mod politiet . . . eller De i berygtede buler tilkaster sangerinderne blomsterbuketter . . .»

— Det er fra Haagensen han har den, tænkte Bjelke . . .

— «eller De . . .» han rakte haanden ud mod bestyreren og fik det beslaglagte hefte af «Nyt tidskrift» . . . «forgifter Deres eget sind og udbreder giften blandt Deres kamerater . . . det er ikke alle enkeltheder i Deres opførsel, jeg begjærer kundskab om eller hefter mig ved, men jeg ser paa roden til alt dette onde. Det er Deres trods og utaknemmelighed, som er smitteskilden i dette hus.»

Der gik et ryk af uvilje i ham. Betalte han ikke som alle de andre?

«Vi optog Dem kjærlig i vor kreds . . . det har været min drøm, at dette skulde være et beskedent hjem for eder alle i de unge, vanskelige aar . . . En retsindig og forstandig kvinde forestaar husholdningen, bestyreren spiser ved eders bord, og jeg har selv, saavidt min tid strak til, staaet enhver bi med raad og daad . . . Og De skal vide, unge mand, og bestyreren kan bevidne det, at denne anstalt ikke er en forret-

ning. Den drives med tab, som dækkes af gode mennesker.»

Bjelke saa op. Der laa en papirkniv foran ham paa bordet . . . han ønskede, han turde tage den for at have noget haardt mellem fingrene. Fra papirkniven gled hans øine sky hen paa beskytterens foldede hænder; de var magre med mørke aarer, og de dirrede . . . dirrede saa gammelt og hjælpeløst . . .

«Jeg skal ikke fortælle Dem, hvorfor og hvordan denne skole blev grundlagt, det er en lang historie, og det er en personlig historie. Men for mig og for os, som kjender den, er den fuld af underbare eksempler paa, hvad den Almægtige kan bruge et menneskes to tomme hænder til. De er et ungt menneske, og De ved ikke . . . før om mange aar . . . hvad et livs verk vil sige, kjærligheden til hver sten og angsten for hver revne . . . Men De er stor nok til at skjønne, at jeg staar tungt til ansvar for den Gud, i hvis navn jeg har søgt menneskenes hjælp, og for de mennesker, som i god og ærlig tro har hjulpet mig . . .»

Bjelke følte hans blik paa sig, men han kunde ikke løfte øinene.

«Det der er en sag for sig,» fortsatte pastoren nølende . . . «jeg har lidet mere at sige . . . finder De Dem ikke tilrette blandt os, saa gaa i fred. Stanser De her, saa tænk i venlighed paa, hvad jeg har sagt. Jeg har liden lyst til at udelukke nogen — jeg haaber til Gud, at det ikke er min pligt — men, unge ven, om De ser mange ufuldkommenheder her, som indbyder til kritik, saa husk, at jeg og vi alle har villet det bedste, selv om vi ikke har kunnet . . .

. . . Sig saa til Deres kamerater, at de kan erlægge

sin mulkt paa skolens kontor . . . mine gutter skal ikke møde for politiet . . .»

Bjelke var hed om øinene, og en tyk klump laa ham i halsen. Han vilde sige noget, han vilde vise, at pastoren i dette øieblik havde vundet hele hans hengivenhed, men han fik kun til et fattigt stangende buk i døren.

Bestyreren reiste sig, han havde hele tiden siddet med sænket hoved og betragtet sine negle.

Han traadte hen og sa: «De tillader, herr pastor, at jeg lykønsker skolen og os begge med en bra og trofast elev.» De trykkede hinandens hænder.

— — Bjelke gik ikke tilbage til sin klasse. Timen var snart ude. Han befandt sig i et besynderlig op-hidset vildrede, og han spurgte idelig sig selv: Hvad skal jeg nu gjøre? Hvad skal jeg nu gjøre?

En saar ømhed for den gamle mand havde bemægtiget sig ham. Han saa igjen de dirrende hænder foran sig. Nu kunde han ikke leve i opposition længer . . . nu kunde han ikke sige til Draugen: Du med pligtens plebeiermerke paa din pande . . . Overmodet var trukket ud af ham, og han fornam det som et tomt hul, hvor det havde siddet.

For første gang havde han truffet en hindring, som var uovervindelig, fordi han ikke forstod den, for første gang stængte den graa skodde for hans unge letsind . . .

Det var aldrig faldt ham ind at sammenligne sig med de andre. Der var flere dueligere end han, men det kom af arbeide. De sled seigt, til de forstod og kunde . . . han kjendte sig bestandig fri, fordi alt var saa let, saa let og saa lidet magtpaaliggende. Og naar nogen af kameraterne var stedt i tvil og gjerne

vilde meddele skrupler, betragtede han dem med hoverende undren: vilde man ikke tro paa en ting, kunde man jo tvile . . .

Nu faldt paa én gang den tanke ham ind: De andre er kanske bedre? De gjør i alvor, hvad de gjør . . . han huskede Geiranger og aanden, som vilde tilbunds . . . De andre er her med rette, de føier sig ind i det store livs-verk . . . og jeg . . . tænkte han videre, og ordet kom ham i sinde . . . er en smittekilde.

Dette ord hindrede en tidlang løbet af hans forestillinger. Han gjentog det for sig selv, prøvede at vende paa det, men det laa urokkelig og meningsløst.

Hvad var det, som var smittekilde? . . . Deres trods og utaknemlighed, havde pastoren sagt.

Trods?

Ogsaa det ord klang fjernt for ham som navnet paa en gjenstand, han aldrig havde seet . . .

Og utaknemlighed . . .

Siden skolen ikke kunde lønne sig, betalte de alle for lidet . . . Men han havde stillet fordringer.

Han huskede den formiddag, han første gang stod i det værelse, som var blevet ham anvist. Det var det største og vendte ud mod gaden, og man gjorde ham opmerksom paa denne gunst. Men han havde seet paa de to fæle senge med gru, var løbet op til bestyreren og havde sagt: jeg lægger mig aldrig i en slig seng . . . jeg vil heller ligge paa gulvet . . . Og uden mange indvendinger havde bestyreren givet efter, og inden aften fik han sin jernseng med blanke messingknotter . . .

Jo, han havde været utaknemlig.

Smittekilde? Men der var ingen, som lod sig smitte. De lod sig tirre til slagsmaal som Ileng . . . men som

fæ i baasen lagde de sig i de senge, man gav dem, og naar bestyreren i religionstimen opførte saliggjorelsens orden i rubriker paa vægtavlen, tegnede de det hele ned i sine skrivehefter og følte sig rigere paa erkjendelse. Det luede op i ham af modstand. De havde ogsaa sneget sig til hans tidsskrift . . . det skulde ogsaa være en smittetilide.

Men han merkede i sig selv, at hans harme var uegte . . . det var et andet spørgsmaal, han maatte faa svar paa . . .

Han tænkte: Det er mig, som har kaldt ham beskytteren. Fordi jeg bestandig har syntes, han var latterlig. . . . Om en ribbet høne kunde brede vingerne, vilde den ligne ham. . . . Men jeg synes ikke længer, han er latterlig. Han tror paa Gud og beder menneskene om penge til sit livs verk . . . Det er rigtigt. Han bruger pengene til sit livs verk . . . Det er rigtigt. Han har lovet Gud og mennesker, at i den skole, som er hans livs verk, skal livet leves efter Guds lov, og Guds ord læres purt og rent . . . det er ogsaa rigtigt. Menneskene, som har hjulpet ham, stoler paa ham, men alene, alene kan han ikke staa inde for sine løfter. Han maa ha hjælp: af lærerne og af eleverne . . . det er rigtigt. Men da er det mig, som har uret, fordi jeg er her og nyder godt af hans livs verk og ikke hjælper ham, det er mig, som slaar revner i hans livs verk . . .

Han stansede. Han vilde selv gjerne finde en revne i denne slutningsrække, og han fandt ingen. Men han følte som ingensinde tilforn en dyb respekt for Guds ord, og han befandt sig i en from og løftet sindsstemning. Og nu forstod han ogsaa grunden til sin beskjæmmelse deroppe i kontoret; den kom

ikke, som han et øieblik havde trod, af medlidenhed men af hans hjertes retsind. Denne tanke bragte ham til at stanse.

Men i det samme lo han.

— Mit hjertes retsind! tænkte han . . det er da fanden til frase!

*

Han lagde paa sprang, men da han kom op i korridoren, hændte der noget . . .

Hyblerne stod tomme ved denne tid: alle var paa skolen. Men da han kom forbi numer fire, hørte han derindefra en taktfast, dunkende lyd, som fik ham til at stanse. Han stod stille og lyttede . . .

Jo, det dunkede og det stønnede indimellem. Pludselig holdt det op, og en sterk, klar stemme bad:

«Herre Jesus, vis mig et tegn paa, at du har tilgivet mig denne forfærdelige synd . . .»

Det dunkede igjen.

«et tegn, et mirakel . . . lad mig opdage det, som er skjult for verdens vise, fra verdens grundvold blev lagt . . . Herre Jesus, tilregn mig ikke denne gruelige besmittelse . . . lad mig finde hemmeligheden, som er skjult i det indre af Cheopspyramiden . . . og lad det være mig et tegn.»

Og nu dunkede det af alle livsens kræfter.

Bjelke æklede over, at han hørte dette. Han gik videre, men lyden forfulgte ham indover korridoren. Han besindede sig og vendte om i løb og gav døren et spark, saa den fløi op . . .

Derinde laa en paa gulvet med foldede udstrakte hænder. Han havde banket panden mod gulvplanke, til den var blaa og bulet. Han saa op med et

par skinnende, gale øine. Haaret stod ham svedt og uredigt ud fra hodet. Men afbrydelsen rev ham voldelig ud af bodsøvelsen, han sprang op og saa sig forvildet om efter en eller anden skarp ting, han kunde jage i synet paa den anden . . . Bjelke blev bange, og i skrækken kastede han sig over ham. Bordet veltede og et blækhus knustes, de snublede over bordbenene og rullede omkring i papirer, glasskaar og blæk. Bodsøveren skreg klynkende og hivende og prøvede at hugge tænderne i den andens ansigt.

Nogle dage i forveien havde de hørt et foredrag i forsamlingsalen.

En rødskjegget prædikant, en slags Swedenborgiansk mystiker havde talt om cirkelens kvadratur, et problem, som var løst af Gud egenhændig i en krog af den store pyramide . . . Han havde talt brændende og overbevisende om dette store mirakel, og tilslut havde han ogsaa med rids og streger paa en vægtavle godtgjort, at der i selve pyramidens konstruktion var gjemt en tegnskrift, som rettelig løst røbede Guds planer med verden og hans forjættelse om et tusenaarigt rige . . . Dette foredrag blev paa-hørt under stor stilhed og opmærksomhed, som det fortjente, men da prædikantens stemme paa et vist punkt brast, lød der etsteds fra skolens bænkerader en kort og kneggende latter, og denne latter forplantede sig . . . De unge mennesker krummede ryggene og stirrede ned i gulvet og pressede hænder og hansker ind i munden . . . men al den indesnørede latter brød frem saa hist saa her i afklippede hikst. Alene Geiranger sad stiv og høitidelig og øgede med sit forstenede alvor munterheden . . . Tilhørerne paa de andre bænke begyndte at blive urolige. Det var jevne

forstadsfolk, som ikke netop havde forstaaet noget af foredraget, men betragtede det som en opbyggelse og krænkedes over denne vanhelligelse af et lokale, der var saagodtsom at regne for et Guds hus . . .

Da reiste skolens beskytter sig og sa:

«De af skolens elever, som ikke i sømmeligt alvor kan høre tilende et alvorligt foredrag, kan gaa ud af salen . . .»

Prædikanten vaagnede ved disse ord af en slags henrykkelse, hvori han havde staaet fortabt, med foldede hænder og øinene høit opløftede, siden afbrydelsen begyndte.

«Nei, kjære hr. pastor,» sa han, «jeg har endnu et ord at sige særlig henvendt til disse mine unge venner.

I som er begavede med aandelige fortrin og har faaet adgang til en høiere undervisning end den, der falder i den menige ungdoms lod, I som er foretrukne af Gud og i fremtiden hver paa sin maade, i skole, retssal, kirke eller armé, skal virke som Herrens redskaber . . . I, kjære venner, trænger ogsaa vor særlige forbøn . . . De samme fristelser ligger paa eders vei som paa alle andre unges, men farerne er større og følgerne mere skjæbnesvangre for det hele samfund, om I ikke har sedelig kraft til at modstaa dem. Læreren, dommeren, presten, officeren har hver for sig større ansvar end arbeideren, kjøbmanden, bonden, haandverkeren. . . . Disse staaer Gud til regnskab for hver sin dont, men hine har at svare for opretholdelsen af guddommelige institutioner. En gudløs arbeider, en uhæderlig kjøbmand, en fordrukken haandverker er til forargelse, men en lunken prest, en bestikkelig dommer, en bandende og sver-

gende officer, en samvittighedsløs lærer er en forbandelse for hele samfundet . . . deres synder gaar i brede bølger udover de brede lag . . .» det knitrede igjen i latteren paa skolens bænkerader . . . «en smittekilde, hvorfra hele folket vil hente aandelige sygdomme: tvil paa retfærdigheden, religiøs ligegyldighed, sløi disciplin, sedeligt forfald . . .»

Prædikanten fortsatte med at tale om betydningen af karakterlivets udvikling hos de unge, og han kom omsider derhen, hvor han vilde: til omtalen af de dunkle drifter, som Gud har nedlagt i menneskene, ikke forat de blindt skal lyde dem, men forat de fra ungdommens aar skal lære at bekjæmpe og beseire dem. Han fortabte sig i mere og mere indgaaende betragtninger over dette emne, og tilslut opfordrede han sine kjære venner og hvilke andre af forsamlingen, der vilde deltage, til med ham at falde paa knæ og bede den herre Jesus bevare disse unge for ungdommens hemmelige fristelser . . .

Beskytteren gjemte ansigtet i hænderne i stille bøn, prædikanten steg ned af talerstolen og kastede sig paa knæ foran bænkeraderne, tre gamle koner tuslede opover midtgangen og lagde sig paa knæ ved siden af ham . . .

Men prædikanten havde altsaa vundet endnu en sjæl, og med denne sjæl var det Bjelke laa paa gulvet og sloss. Han fik stemt et knæ mod ham og kom over . . . det rallede i den andens hals, og forstanden vendte flygtig tilbage i hans øine . . . de flakked om i angst, han blev slap i armene.

«Ikke fortæl det,» hviskede han. «Ikke fortæl det!»

«Vil du lade være at bede til Jesus, da?»

«Ja, men ikke fortæl det.»

III.

Sundhedstilstanden . . . den legemlige sundhedstilstand, som beskytteren kaldte det . . . havde ikke paa længe været saa god, som man kunde ønske. Et par tilfælde af mild tyfus havde ikke vakt videre opsigt. Patienterne blev afhentede i de sorte kasser, og korridoren stank en tidlang av svovl efter udrøgningen. Men saa fik én difteri og døde, og i et værelse til en af skyggesiderne begyndte en bondegut saa smaat at spytte blod . . . han havde været for flittig, han var forlæst. Samtidig fløi der op en blaa kul under Geirangers kraveben . . . Omsider begyndte al dennē upasselighed at vække en vis beklemmelse. Man spurgte sig selv, om der hang noget i huset, om der sad sop eller gift etsteds og lumrede. Et par af de frygtsomste elever henvendte sig til bestyreren. Ja, der var jo kun enkelte spredte tilfælde af sygelighed, de kunde desværre forekomme overalt, under de bedste hygieniske forhold . . . men man skulde tilkalde en læge, en af sundhedskommissionens egne læger . . . og lægen kom og fandt alt tilfredsstillende.

Men da det næste difteritilfælde indtraf, og næste gang den sorte kasse holdt udenfor porten, blev der mere uro i beklemmelsen. Geiranger gik omkring og følte paa sin kul, og en morgen Bjelke traf ham i korridoren, sa han trist og venlig: «Jeg tror nok, vi dør ud, hvis det er Guds vilje . . .»

Netop i de dage fik Ileng sin store egkasse fra Nordland. Det var meningen, at disse eg skulde sælges til bypris og indbringe en del i rede penge. Ileng satte sig tvert imod alle forsøg paa at ombestemme ham fra denne spekulation.

Bjelke og han sad paa hver sin sengekant og røgte . . .

«Det er elendige prisnoteringer for eg.»

«Ja, det ved vist du. Men for fire hundrede eg, selv om de skal gaa for en ort sneset, faar jeg seksten kroner.»

«Du maa regne fra de raadne.»

«Det kan ingen se udenpaa dem.»

«Men jeg kan se udenpaa kassen, at mindst halvdelen er grønne indvortes. Skal vi prøve?»

Bjelke sprang op og snappede et eg af sagemuggen; kassen stod der halvt opspigret . . . Han slog det istykker og drak det med velbehag.

«Fy for pokker,» sa han . . . «slige eg kan en faa hønsepest av. Det er ikke *fair play* at la dem gaa i handelen.»

Han tog ét til.

«Stop, din tjuv!» skreg Ileng, mørkerød af sinne.

Bjelke drak det ud.

«Det var lidt bedre,» sa han . . . «skal vi gjøre et skjønnsomt udvalg og lyse dem og sælge resten. Eller lade Haagensen faa de bedærvede til hedningemissionen?»

Dette forslag stemte nordlændingen muntre. Han blev letsindigere med sine eg.

«Hør,» sa han, «hvis du vil holde konjak, skal jeg give halvandet hundrede . . .»

«Til eggedram?»

Det var et ord.

Det blev en stor fest om kvelden. Bergenseren forestod egpiskningen. Han skilte ikke for nøie mellem friske og ufriske eller mellem skal og kjerne, men han piskede, saa det var en fryd, og da en

mængde sukker var slumpet op i den gule fraadende brænding, kom turen til konjaken.

Jomfru Henriksen stod hos og saa med græmmelse paa forberedelserne. Gulvet i spisesalen var glat af spildte eggehvider.

«I dette hus blir jeg ikke gammel,» sa hun . . . «Jeg synes nok, at alle de sørgelige tildragelser i det sidste skulde aabne øinene paa nogen og hver . . .»

«Friskt mod, jomfru!» faldt eggepiskeren hende i talen. «Iaften polerer vi ligkisten . . .»

Og han skled med tvaren i den ene haand i valse-takt henover det sleipe gulv.

«Kaa møkke konjak gik der paa eggedrammen i Dokkes blomstringstid, min elskede?» spurgte han og bukkede chevaleresk.

«I dannet selskab sa vi i gamle dage eggedosis, hr. Wrangel.»

Jomfru Henriksen sa med eftertryk «dannet selskab», og hendes nakkehvirvler sitrede lidt, idet hun kneisede med hodet.

«En flaske til sneset,» sa Bjelke afgjørende, mens han trak op, og flaske efter flaske blev tømt op i ælten.

De var alle bænkede. Mygster sad og gned hænderne og glippede med det ene øie i et forskud af velvære. Geiranger fik sin plads for bordenden, han hakkede tænder af kleinmodighed — en slig vædske . . . mere brændevin end eg. Det kunde aldrig gaa godt! Wrangel øste op: i glas, i seidler, i kopper, i alle kjøkkenets hule gjenstande. Nederst sad der én paa kanten af bordet, hans ansigt skinnede, og hans haar var spragende rødt. Han fik fyldt en dyb tal-

lerken og spiste med ske, mens han indimellem sled damp af en lang prestepibe fyldt med skraatobak.

Det var et selskab! Der var de komne fra alle egne af det vide land, mange med noget af et liv bag sig, andre med ubeskrevne ansigter. Der var prøvede mænd blandt dem, en — han var fra Nedenes — var endog enkemand, andre havde spillet en politisk rolle i visse distrikter . . . der var én, som paastod, han havde gjort den siddende regjering uvurderlige tjenester i Nordre Bergenhus, han nød stor anseelse. En anden havde virket som afholdstaler. De yngste var alle fra byerne, de var fundne for lette eller for ustyrlige ved de statsstemplede gymnasier, men deres fri lader og uforbløffede væsen, deres ustadige tilbøjeligheder og frække selvtillid forskaffede dem en vis beundring . . . selv følte de sig hævede i selvagtelse ved at betragtes som ligemænd af de ældre, hvis stille kløgt og standhaftige vilje de paa sin side beundrede. Foreløbig var de alle kamerater med det samme foreløbige livsmaal: at blive studenter for en billig penge.

«Drik, præses,» raabtes der opover til Geiranger . . .
«det gjør godt paa kulen.»

«Det kværker bacillerne.»

«Baciller er bare en teori paa overfladen af uvidenheden. Der findes ikke mere baciller end atomer . . .»

«Saa er der nok af dem . . .»

«Der findes ingen atomer . . .»

Salen begyndte at blive tæt af tobaksrøg. Det enlige gasblus stod gult og sprutede smaa gnister af en svovlblaa rand. Jomfru Henriksen markerede sin misnøie ude blandt komfurringene, men ingen gav agt paa det.

«Silentium! Nedenes har ordet.»

Det var en skulderbred, spænstig mand . . . ikke ung længer, haaret trak sig tyndt omkring en vig langt op fra tindingen . . . øinene var stive og gulsprængte af mangeslags vidvaagne nætter. For de yngste stod der nok en vis glans for deres bevidsthed af hans moderne aand og hans livserfaring . . . han var erklæret fritænker, og han havde tilbagelagt et helt egteskab. Men samtidig faldt det dem komisk ind, at han kun var skolegut.

«Nei, jeg har næsten ingenting at sige . . . se ialfald ud paa gangen først, om nogen skulde staa der.

. . . Er der ingen her, som er bange for døden? Ja, jeg ved, at du frygter Thanatos, Geiranger, og det har du grund til, for en slig blaa kul lige under kravebenet er det første paalidelige symptom paa galopperende tæring . . .»

Taleren rømmede sig og tog en god slurk af sit glas. Men Geiranger stødte sit fra sig med en dirrende haand.

«De andre tilstedeværende er mindre udsat for tuberkler. En mand som Mygster er for tyk, og de fleste af disse unge bygutter er for dovne . . . han dernede, som spiser med ske, har for rødt haar. Men derimod kan sygdomme som difteri og tyfus udrette noget her. Det har vi set. Jeg staaer endnu i gjæld til den sidste kransesubskription, men jeg lader det staa saa længe, til det blir en rund sum . . . med kassererens tilladelse?»

Han saa spørgende hen paa Ileng.

«Vi sparer krans til dig, saa gaar det op i op,» sa Bjelke . . . «Er forsamlingen enig i forslaget?»

«Bravo!»

«Ja, det maa dere gjerne. Jeg vilde ikke væde snippen af mit liglagen af rørelse over den venskabelige udgift. I mine øine bør døden være en blomsterløs begivenhed . . .»

«Kom til sagen.»

«Ja, sagen er den, at de legemlige sundhedsforhold i dette hus ikke er nær saa gode som de aandelige, moralske. Jeg skulde foretrække, at det var omvendt. Thi hvad gavner det vel et menneske, om han overvinder verden og alle dens fristelser, naar han tager skade paa sit kjød? Hvad, Geiranger? Du svarer ikke, min ven, for du er enig . . . ja, alle leviterne her er enige. Med disse ord vil jeg drikke for en forbedring i de bestaaende forhold . . .»

«Ja, og skaal for, at du stryger med først, som er ældst. Du skylder Asklepios en hane, gamle festfordærver . . .»

Stort mere omtale havde sygeligheden ikke været gjenstand for. Men den forandring, hin taler havde nævnt, foregik lidt efter lidt som efter en taus overenskomst. Internanterne slog sig oftere løs end før, forsømmeligheder blev almindeligere, uordener indtraf . . . flere begyndte at drikke drammer af antiseptiske hensyn . . . og den kjendsgjerning, at det var de flittige og ædruelige indesiddere, sygdommene og plagerne havde kastet sin forkjærlighed paa, blev om og om igjen kommentert, og i det hele steg misagten for flid og maadehold. Selv et par af dem, som var bestemt paa at blive teologer, lod sig rive med og fordrev kveldene med kortspil om halve øl . . . eller fulgte med de andre, som gjerne sværmede ude i Basarhallen og lignende letsindige etablissementer.

Det var en spirende fordærvelse, med rod i en stille

panik, ingen rigtig vilde bekjende. Herregud, man kunde flytte, hvis man var ræd. Men hvem var ræd for litt smittesyge? Der var sygelighed nok ogsaa udenfor internatet . . . influenza grasserede . . . Veiret havde skylden. Hele byen laa paa bunden af en beholder med sur affaldsluft. Og til gjengjæld havde det kameratslige samliv aldrig været gemytligere end nu. Man var redebon til at laane hverandre kroner, man spenderede med større flothed, og man havde det morsommere.

Paa skolen gik det mærkelig nok ikke trevnere end ellers. Der var flere forsømmelser, flere uordener . . . men der var kommen en slags rask fandenivoldskhed ind i arbeidet. Man improviserede med større fantasi det, man ikke gad lære, og brugte flittig hverandres rygge til skjerm Bretter. Lykketræffen spillede en større rolle, men begavelsen kom ogsaa mere til sin ret, og i villig broderlighed overlod man hverandre kladderne til alle opgaver, løsningerne paa de forefaldende problemer. Selv de tunge hoder blev bedre hjulpe end ellers . . . Et lavmaal af de behændigstes kollektive arbeide holdt det hele nogenlunde oppe.

Og skolens lærere merkede ikke videre til den forandrede aand og tone. Deri kunde ogsaa de mørke dage have nogen skyld. Og pastoren skimtede ingen fare for sit livs verk, før den skjæbnesvangre politiindkaldelse til skolens elever gjød ham is i blodet og rammede ham, som han selv sa — som et lyn fra klar himmel. — — —

— — — Tidlig en graa morgen, en af de sedvanlige graa morgener, blev Bjelke vækket af Ileng.

«Vil du ringe for mig idag?» spurgte han.

«Nei Gud vil jeg ei.»

«Men jeg er syg.»

Bjelke sprang op og fik tændt lampen.

Ileng laa og kastede sig frem og tilbage i sin seng . . . han feberfrøs, og tungen smækkede besynderlig i hans mund.

«Jeg brænder saa i halsen . . . kan du finde vand?»

Bjelke slog vand og konjak sammen i et glas og gav ham.

«Det er vel bare lidt influenza?»

«Jeg ved ikke, hvad det er. Jeg har aldrig været syg . . . Men jeg fryser saa . . .»

Bjelke tog sine tepper og bredte over ham.

«Jo, jeg skal kime,» sa han . . . «og skaffe dig gløhed kaffe fra jomfru Henriksen. Bare ikke forknyt, kjære gamle draug . . . det er ikke noget farligt, det skal ikke være noget farligt . . . Drik konjak, vil du?»

Han strøg ham over panden. Den var hed, og haaret laa klamt om den.

«Tror du, jeg dør, Bjelke?»

«Sludder! De to, som døde her, var nogen usle kræk . . . ingen dør med slig krop som du.»

Han skyndte sig ned og satte klokken i sving . . . indtil jomfru Henriksen omsider stak næsetippen og natkappen ud og bad ham skamme sig. Men da hun saa, det ikke var den sedvanlige ringer, raabte hun, at han øieblikkelig skulde indfinde sig i kjøkkenet.

«Det var netop det, jeg vilde, jomfru Henriksen. Draugen er syg.»

«Gud forbarme os alle,» svarede hun og slog igjen vinduet.

I kjøkkenet laa den lurvede Gunda paa knæ foran komfuren og pustede i gløderne. Jomfru Henriksen

var allerede inde hos Ileng. Døren til hendes værelse stod aaben . . . paa bordet foran sengen brændte et enligt stearinlys, og paa bibelen stod et glas med hendes tænder og lignede et efterladt smil.

Der overkom den unge mand en lyst til at betragte dem paa nært hold, han listede stille derind og stirrede et øieblik paa dem og gled diskret ud i kjøkkenet igjen . . .

Jomfru Henriksen kom tilbage. Hun var i sterkt sindsoprør. Ileng var hendes yndling blandt internanterne.

«Han er en *mand*,» pleiede hun at sige . . . «Og med mand forstaar jeg en person af det andet kjønn med hjertets dannelse.»

«Jeg har ventet paa dette,» sagde hun og sank ned paa en stol . . . «Faa nu engang ild paa komfuren, menneske!»

«Hvad har De ventet paa, jomfru Henriksen?»

«Jeg venter bare paa død og elendighed . . .» Hun holdt sig for munden, medens hun talte, og lydene klikkede og svinglede saa pudsigt inde i hendes tandløse mund, at Bjelke kom til at smile.

«Ja, De har godt for at smile, unge spræt. De kom her og var fremfusende fra den første dag og dominerede og fik alt efter Deres lyster . . . Men det er ikke tsenger at byde mennesker de, de andre maa ligge i . . . de er kjøbt fra et nedlagt lazaret . . . pastoren fik dem ogsaa for tsyv øre stykket . . .»

«Er det sandt, jomfru Henriksen? Koster sengene bare syv øre stykket? Syv — syv øre stykket?»

Jomfru Henriksen saa forbauset op paa ham. Var manden blevet gal? Han lo, som hun aldrig havde hørt noget menneske le, med en overdaadig, ustandse-

lig latter . . . og den rungede gennem korridoren, som han løb afsted, ind paa sit værelse, hvor Ileng laa og stirrede paa ham med feberstore øine . . . Han kastede sig paa sengen, det skvulpede i hans mellemgulv, men han kunde ikke holde op at le igjen . . .

— — Og han tænkte siden i hele sit liv med taknemlighed paa den skole, hvor han havde lært at le.

INDHOLD :

EPISTLER :	Side.
Hugormen	9
Epistel angaaende sjøormen	16
Magsveir	23
Julibrev fra Son	29
Rousseaus skygge	36
Vestlandsreise	43
Brekkestøbreve	54
Schillers svigermor	79
Den stjaalne frak	87
Jomfruland	98
Den sidste cigaret	110
NOVELLER :	
Det evige savn	123
Nederst paa skraaplanet	165
Smittekilden	195

PT
8950
K6
1921
bd.5

Kjaer, Nils
Samlede skrifter

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 07 06 14 001 9